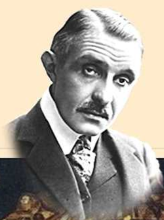

Herman Bang

Mikaël

Bibliotek 1800

Herman Bang

Mikaël

Nu kan jeg dø roligt: jeg har set en stor lidenskab.

---

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

I

Mesteren åbnede døren til balkonen og trådte ud. Hans øjne var let knebne sammen, enten fordi de endnu søgte at se værket, hans tanker endelig ville forlade, eller måske blot, fordi de blændedes af dagens lys.

Han satte sig i den vante stol, hvor det mægtige skæg, hvis hvide striber randt som sære bølger gennem det sorte, nåede næsten lige til rækværket, og han trykkede, efter det endte dagværk, et øjeblik sine hænder mod gelænderets jern, som ville han stemme dem mod en urokkelig sten.

Mikaël sad som altid, med den slanke hage støttet mod balustren, og stirrede ud i luften.

Der lå et par skitser i hans skød, som var de glemte.

Tjeneren kom frem i døren med dagens post og visitkort, som han rakte mestren på en bakke. Mestren læste kortene og lod dem falde tilbage på deres bakke, som om intet af dem havde båret noget navn. Han beholdt et eneste, som han skød ind oppe tilvenstre bag sin vest.

Så tog han bladene. De fleste var i korsbånd, og spalterne var indrammet med blåt.

– Hvad skriver de om? spurgte Mikaël og løftede hovedet.

– Om udstillingen i Melbourne.

– Hvad? sagde Mikaël og så Claude Zoret ind i ansigtet.

– Hvad de altid skriver, sagde mestren, der kun åbnede læberne ganske lidt, når han talte, og han skød avispapiret bort.

Mikaël satte sig højere op i sin halvlave stol og bredte aviserne ud på gelænderet, mens han hvert øjeblik, i sin iver, slog det lange og mørke hår bort fra sin pande, som om det hindrede hans øjne i at se.

Mesteren rørte sig ikke. I hvile lå hans blik på Tuileriernes have, hvor den begyndende aften allerede sænkede sine rindende slør ned over statuernes skuldre og øgede laurbærtræernes mørke, og der var i hans blik noget af det udtryk, som hans bondeforfædre havde haft, når de, mod aftenstid, sad foran deres agre.

Claude Zoret vendte sit hoved.

– Du kan jo slet ikke læse engelsk, sagde han.

– Lidt, lidt, sagde Mikaël og blev ved at sidde bøjet over bladene fra Melbourne.

Mestren tog skitserne op, der var faldet ned fra Mikaëls skød, og han betragtede dem: Det var igen et par udstrakte kvindelegemer. På det ene var hovedet ikke fuldført eller blevet glemt. Det andet var ikke stort mere end en lænd.

– Aldrig kom dog Mikaël længere. Give et bryst, en lænd, en nakke, en hals og aldrig gribe det hele legeme.

– Men – og mestren holdt skitsen frem i sin hånd – de linjer var gode.

– Ja, de var gode.

Mestren smilte:

– Naturligvis, skitsen var allerede signeret. Under hvert et rids stod altid, med hans underligt henflydende eller måske snarere indfiltrede skrift, ti hvert bogstav holdt tæt fast i det andet: Eugène Mikaël, og stregen under navnet var som baldyret med sine tre prikker.

Claude Zoret løftede atter hovedet og uden at han selv vidste det, indsugede hans øjne himlens farve, der blev bleg og mere bleg under den skridende aften, af et sært og hvidligt blåt, næsten ligt det allerførste skær af en sommermorgens allerførste lys.

Også Mikaël havde rejst sit hoved og betragtede himlen. Når han sad sådan rank, løftede hans mørke hår sig over hovedet næsten som en hjelm:

– Hvor underlige farver der er på himlen, sagde han; og han forsøgte at læse igen, mens Rivoligadens støj steg op imod dem som en fremvældende strøm af lyd, hvori man intet skelnede.

Nogle øjeblikke talte ingen, til Mikaël slog øjnene op påny og så langt ind i himlen:

– Ved du, sagde han, er det ikke mærkeligt? Jeg har set de farver hjemme, på majmorgener, hjemme over Hradschin.

Mestren lo kort:

– Var du oppe så tidligt?

– Ja, den gang, sagde Mikaël og læste igen.

Mestren rullede, uden at vide det, Mikaëls skitser sammen og holdt dem i sin lukkede hånd, mens han betragtede ham, der læste:

– Så stærk af lemmer han var blevet. Hans legeme fik muskulatur. Det voksede sig færdigt. De linjer der – og uvilkårligt førte Claude Zoret skitserullen gennem luften – var andre, da han malede ham, som Alkibiades eller som "Sejren".

– Men det var også fem år siden – og mestrens øjne fik et udtryk, som læste han de skridende signaturer på sine egne lærreder – ja, virkelig fem år, siden han malede Sejren.

Og over fem år, siden han havde taget de studier i Hradschin.

– Hvor godt han altid huskede den tid.

Luften over Prag, hvor besynderligt den lignede luften over Montmartre, alle dens farvetoner, hele dens stemning og så var det jo i Prag, Mikaël var kommet til ham.

– Hver aften, når han var vendt hjem fra Hradschin, sagde portieren i hotellet til ham: "Det unge menneske er der", og hver aften svarede han: "Imorgen". Til han endelig en aften, halvt i raseri, havde sagt: "Igen, nå, lad ham så komme da". Og ind i hans stue var Mikaël kommet og havde stået henne ved døren, lidt bøjet i knæene, helt hvid i sit ganske lige ansigt, med svedperlerne, perle ved perle over den hele pande. "Nå, hvad er det så, De vil?" – "Vise mestren noget." – "Hvad?" – "Nogle tegninger, mester." – "Så. Tegner man i Deres alder? Lad mig se dem." – Og han havde fået dem, det makværk, de streger, som det var. Men der var det par kvindeskitser iblandt, som alligevel ...

– Sæt Dem, havde han sagt: Ja, bliver de maler, kommer De da aldrig til at gøre andet end kvinder.

– Han havde set hen på Mikaël, der ikke havde sat sig og ikke rørt sig. Stadig bleg, med sveden over ansigtet næsten som et slør, stod han – og der måtte vel have været noget over denne statue af angsten, noget, som greb hans øjne, for han havde pludselig sagt, som man siger et farvel, man vil gøre venligt –:

– Nå, De, når De inden et år bringer mig et billede, en kvinde, der er malet, rigtig malet så kan vi jo tales ved.

– Forresten er jeg ingen hr. Bonnat og jeg tager ikke mod elever.

– Og han spurgte endnu, da Mikaël allerede havde åbnet døren, stadig bleg og med vidt opspilede øjne: "Hvor gammel er

De?" – "Sytten år, mester". – "Og hvad hedder De?" – "Mikaël", havde han svaret og bøjet sit hoved.

– Nej, han havde aldrig set et menneske, der så ganske og aldeles, lige ud til sine fingerspidser, var udtrykket for én følelse: Angsten.

Han havde rakt ham hånden: "Farvel," havde han sagt og følt Mikaëls hånd, der var iskold som hele hans legeme var.

– Farvel, mester, havde Mikaël svaret og havde atter bøjet sit hoved, før døren faldt til.

Claude Zoret blev ved at betragte den blegnende himmel: – Hvor mon de studier fra Hradschin egentlig var? For hån havde aldrig fået dem brugt. Da han kom hjem fra Prag var han pludselig, han huskede det, uden grund, uden tænkelig årsag falden hen i et af de urimelige, sindstomme anfald af vanmægtighed, hvor han lange måneder igennem dag efter dag flakkede rundt i sin egen vanmagt som en virrende bjørn i sit bur, eller hvor han kastede sig hen i en uhyre bedøvelse, der slettede ugerne ud til en eneste nat, hvorfra han intet mindedes uden sin dumpe trang til bevidstløshed eller til søvn.

– Ja, han havde netop haft et sådant anfald, et forbandet anfald den gang. Et halvt år næsten havde det varet. Mikaël var jo kommen imens med sin kvinde, nøgen og henstrakt i noget græs. Mange måneder havde anfaldet varet, indtil han pludselig uden at tænke næsten, uden at veje, uden at vide, han, i hvis hjerne tanker og skikkelser ellers lå halvår, helår, mange år, indsugende alle hans forestillinger, som en svamp opsuger blod, pinende ham, til han slyngede dem fra sig som møllesten – var slået ned over det lærred: "Athenerne venter oraklets svar", hvor han endelig en gang havde nået at male menneskers

elendige dødsensangst, og hvor han havde stillet Mikaël, dér, bagest, just sådan bøjet lidt i knæene som han havde stået i Prag, ved døren.

– Og efter "Angsten" havde han malet "Sejren".

Mikaël havde løftet sit ansigt:

– Ved du, hvad her står? spurgte han.

Mestren svarede ikke.

Gennem den blege luft faldt den vestlige himmels rødme som genskær af en flamme over Louvres tage.

– Ved du, hvad der står? gentog Mikaël.

Og som havde han lært det udenad, sagde han ud i luften:

– Der står: "Men det indtryk bliver tilbage, at højt over alle løfter sig Frankrigs navn, som et banner, båret af Claude Zorets vældige hænder".

Mestren forandrede ikke sit ansigt, men Mikaël støttede hovedet i sine hænder, mens han sagde ud i aftnen:

– At være den, om hvem det skrives.

Mestren smilede:

– Ja, Mikaël, manden må jo kunne male, sagde han og udslyngede sætningens sidste ord som i en vred hån.

Pludselig skiftede han tone:

– Men du skulle springe ud over dette gitter, sagde han og slog sine hænder mod gelænderet.

– Hvorfor?

Cyklernes klokker lød op imod dem, mens de begge tav.

– Hvorfor – spurgte Mikaël og han talte sagte – siger du mig altid det samme?

Mestren svarede ikke.

Men Mikaël sagde og blev ved at tale sagte, mens en pludselig rødme brød ud over det sænkede ansigt:

– Må jeg sige dig noget?

– Hvad du vil.

– Forstår du ikke … kan du slet ikke forstå, at jeg … at når jeg læser som nu hér, at dine billeder, at de er som de store mestres, der vil vare de hundrede år, og mennesker vil se på dem om så lange tider, som vi slet ikke kan tænke …

Claude Zoret rystede på sit hoved:

– Ingen, sagde han, ved, hvor længe noget varer.

Og idet han løftede sin hårede hånd over mod Louvre, sagde han, og hans stemme fik samme tonefald som før:

– Gå over at se, hvor mange af de udødelige der allerede er døde.

Mikaël løftede ansigtet:

– Du véd, at du lever. Når jeg ser på dig, mens du maler, ser jeg det på dit ansigt, du ved, du maler ikke for dem, som nu er.

Mestren lo:

– Hvordan ser jeg da ud i ansigtet, når jeg maler?

– Du smiler, sagde Mikaël.

Claude Zoret lo på ny med den bondens stærke latter, han pludselig kunne få:

– Ja, fordi jeg ved, de folk vil intet forstå.

– Nej, sagde Mikaël og virrede med sit hoved: du smiler, fordi du ved, at der vil komme dem, som forstår.

– Men, og han sænkede sin stemme, kan du så ikke begribe, at jeg – jeg siger til mig selv …

– Hvad? spurgte mestren.

– At jeg siger til mig selv – og pludselig talte Mikaël meget hurtigt næsten som en, der skammer sig – det er *dit* legeme, han maler.

Han rejste sig i et sæt som den, der må have plads for sin egen sindsbevægelse:

– Det er dig, han gør evig, sagde han.

Han tav et øjeblik, og mens han satte sig på ny, sagde han:

– Men så må du også, ja, forstå, at med mit legeme (han søgte om et ord og faldt over det underligste) tør der heller ikke fares som med de andres.

Mikaël tav og heller ikke mestren talte.

De elektriske vognes tunge duven trængte op imod dem som lyden af vældige plovjern, der ville spalte jorden.

Så sagde mestren ud gennem halvmørket:

– Du vil en dag give mer end dit legeme.

– Hvad?

– Alt, lød mestrens stemme gennem mørket.

De tav igen, til Mikaël sagde og havde bøjet sit hoved næsten helt ned mod balkonens gelænder, mens han hviskede:

– Sig mig, hvordan var hun?

– Hvem?

Mikaël tøvede et nu, før han sagde og talte som før:

– Din hustru.

Mestrens udtryk forandredes ikke.

– Du har jo set hende, sagde han og rørte sig ikke.

Mikaël stirrede ud i skumringen:

– Ja, sagde han og bevægede hovedet ganske lidt, han havde ikke turdet vende det.

Og han følte pàny den samme sky eller næsten angst, han havde følt, og ikke vidst hvorfor, den gang, da mestren havde ført ham ud på kirkegården i Montreuil og han havde stået der foran mindesmærket, statuen, der var den eneste, mestren i hele sit liv havde skabt: Kvinden, der, bøjet og stirrende sad med et sønderbrudt kar i sin hånd. Ved hendes fod – hvor var den træt – var der ridset et "Maria".

– Men, sagde Mikaël, og hans stemme sitrede ganske lidt, mens han bestandig så den hvide kvindes ansigt foran sine øjne: Hvordan *var* hun?

Claude Zoret rørte sig ikke og hans stemme lød som før:

– Hun var fra min hjemstavn, sagde han og tav igen.

Mikaël vidste ikke selv, hvor hvidt hans ansigt var eller at hans hænder sitrede.

– Men, blev mestren ved og talte stadig med den samme stemme: Her tales ikke om mig.

Claude Zoret rejste sig og gik forbi sin plejesøn, der ved en tankeforbindelse sagde og atter sagte:

– Hvem mon der egentlig er lykkelig?

Mestren svarede:

– Ja, hvem? Den, der får, fordi han giver.

Mikaël så op på mestren.

– Du gav jo alt, sagde han.

Mestren blev stående. Vinden, der kom frem over Tuileriernes have, bevægede hans bølgende skæg.

– Jeg gav intet i livet, sagde han.

Mikaël hørte ikke. Hele tiden så han gravmælet for sig, kvinden og hendes stirren frem mod det søndrede kar og hendes dødtrætte arme.

Men mestren gentog ordene, og pludselig nåede det sidste ord Mikaëls øre.

Og åndende langt ud – han vidste ikke, hvorfor eller hvilken byrde, han hemmeligt kastede – sagde han og smilte, så man så hans hvide og stærke tænder:

– Ja. Livet.

Mestren havde på en gang drejet hovedet ved lyden af Mikaëls ord, klangen derover, og han blev stående, mens på én gang hele udtrykket i hans ansigt skiftede og han blev ved at betragte plejesønnen med et par øjne, der næsten blev større. Han så ham fra højre side: profilens læber var åbnede begærligt eller som han endnu åndede stærkt, og panden – mestren så det for første gang – trådte opefter sært brat tilbage.

– Mikaël, sagde han – og det var ikke at se, om det var mennesket eller maleren, som undredes –:

– Du har jo to ansigter.

Der fløj en blodig rødme over Mikaëls ansigt:

– Det ved jeg nok, sagde han og lo som en, der forvirres eller bliver forlegen.

– Nej, bliv siddende, sagde Claude Zoret, og der kom, mens han blev ved at stirre på Mikaël, pludselig den skarphed i hans blik, som lyste i det, når han stod, mest anspændt, foran sine lærreder:

– Det har jeg aldrig set, sagde han.

Og lidt efter:

– Det er besynderligt.

Mikaël havde vendt sit hoved bort og ingen af dem talte.

De elektriske lys tændtes rundt over den vide plads. Det så ud, som hoppede der lygtemænd frem, når de tændtes. Gadens

støj skød op imod dem som en flod, der løfter sig mod en strandbred.

Mestren stod endnu ved gelænderet med det samme udtryk i sit ansigt.

Tjeneren trådte frem i døren:

– Der er i orden, sagde han.

– Tak.

Claude Zoret gik forbi Mikaël for at gå ind:

– Kast berømmelsen på ilden, sagde han, idet han pegede på bladene, og selv bøjede han sig for at tage det ene op.

– Du tabte et kort, sagde Mikaël og tog det visitkort op fra jorden, som mestren havde haft stukket ind bag sin vest.

– Ja, sagde tjeneren, som ventede ved døren: Madame ville hente besked.

– Å, sagde mestren: Det er hende. Sig, jeg er hjemme i aften.

Tjeneren gik.

Mikaël holdt kortet op i lyset fra døren:

– Fyrstinde Lucia Zamikof.

– Ja, sagde mestren: Det er et fruentimmer, der vil males.

Mikaël lo, mens han endnu en gang vrængende gentog det fremmede navn. Med bladene i lommen gik han, foran mestren, ned ad trappen til atelieret, hvor han kastede bladbunken ind i den store kamin, mens han selv satte sig på en skammel. Flammerne af det brændende papir lyste rødt mod hans ansigt.

Mestren stod et øjeblik:

– Kommer du så? sagde han: Adelsskjolds spiser her i dag.

Mestren gik.

Mikaël sad endnu på sin skammel. Over kullene i kaminen lå der af det brændte papir som et gråt slør af aske eller af støv.

Claude Zoret førte fru Adelsskjold ned ad spisesalens tre hvidtlakerede trin.

Bagefter fulgte Adelsskjold og hr. de Monthieu.

Charles Schwitt, der kom sammen med Mikaël, sagde, idet han så en ring på Mikaëls finger:

– Hvad er det for en ring?

– Den er ægyptisk, svarede Mikaël og løftede hånden.

Den var en gave fra mestren.

– Naturligvis, sagde Schwitt: Han forærer Dem vel snart et par ankelringe.

De tog alle plads, mens de to stuepiger med de hvide huer ombar suppen, og de talte atter om smykker, antikke smykker, et syrisk kar, der var købt af hertugen af Rochefoucauld, og om et par erhvervelser af Louvre, ad hvilke de alle lo.

Fru Adelsskjold løftede sine hænder, som var tunge af diamanter, en smule fra bordet og sagde:

– Jeg holder ikke af antikke ringe. Man ved aldrig, på hvis hænder de har siddet. Jeg tror, de bringer ulykker.

Charles Schwitt lo og sagde:

– Tror De, at sådan en ring i to tusind år har ligget i jorden og indsuget ulykker?

Fru Adelsskjold svarede:

– Jeg ved ikke. Det er en idé. Og desuden er jeg angst for lig.

Adelsskjold, som, trods sit femten års ophold i Paris, talte sproget møjsomt og som noget, der var vanskeligt at håndtere, sagde:

– Alice er overtroisk som værtinden i "Den grå Bjørn".

Mestren lo ved tanken om den gamle værtinde fra Bjørnen i St. Malo, hvor han, der ellers altid arbejdede alene, skyende kunstner-kolonierne og altid kun ledsaget af Mikaël, en eneste sommer havde slået sig ned sammen med Adelsskjolds – indtil udtrykket i hans ansigt på én gang skiftede og han sagde:

– Ja, hun var så overtroisk som min gamle mo'er.

Den unge hertug bøjede sit ansigt, som havde den sarte lød, der frembringes af creamer og essenser, og sagde:

– I vor familie tror vi nu alle på spådomme.

– Ja, er det ikke utroligt, sagde hr. Schwitt, der altid talte mærkværdigt stødvist og med mange særegne bevægelser med hænderne som de fleste mænd af jødisk afstamning: Men overtroen breder sig bogstavelig i hele Paris og stærkest i vore kredse.

Hertugen vendte sit ansigt og sagde ned mod hr. Schwitt, mens hans stemme lød meget ærbødigt:

– Er det ikke ret naturligt? Jeg mener, at de, som overhovedet søger en sammenhæng, dumper ud i det urimelige?

Mestren drejede sit ansigt og så på den unge mand:

– De har ret, Monthieu, sagde han brat: For at forklare det urimelige opsøger man det urimelige.

– Men det er dog for galt, sagde hr. Schwitt og slog ud med hånden i højde med sit ansigt: Du ender vel også med at blive stjernelæser? Man kommer i hele Paris snart ikke et sted, hvor de ikke læser enten i stjerner eller i hænder.

– Jeg har ikke sagt, man burde søge nogen sammenhæng, sagde mestren.

Men fru Adelsskjold bøjede hastigt brystet frem over bordet og sagde:

– De kalder da vel ikke kiromanti for overtro?

Alle lo af iveren eller næsten forargelsen i hendes stemme (undtagen hertugen, hvis blå øjne mindre end et sekund hvilede på fru Adelsskjolds nøgne buste), mens hr. Schwitt sagde:

– Hvad skulle jeg dog ellers kalde den?

Fru Adelsskjold sagde med samme stemme som før:

– De tror jo ikke på nogen ting, så med Dem kan man ikke disputere. Men at man kan læse i hænderne er dog virkelig noget, som er bevist.

Og hun gav sig til at fortælle en mængde historier om mennesker, mennesker af mine venner, sagde hun, som havde fået læst i deres hænder:

– De har læst hemmeligheder, som de umuligt kunne vide, sagde hun: De har læst, hvad der var sket, og hvad der skulle ske – alting, og det er truffet ind.

– Har de også læst fremtiden, sagde hr. de Monthieu og løftede et nu sine øjne.

– Ja, al ting i fremtiden … og det er hændet.

Mestren smilede lidt:

– Jeg ville nu aldrig bryde mig om at blive læst i hånden, selv om jeg også troede på det.

– Hvorfor?

– Å, sagde mestren: i min alder er hemmeligheden ved hvad der hænder kun *den*, at der ingenting hænder.

Hr. de Monthieu bøjede hovedet:

– Der *skabes* dog.

– Ja, svarede Claude Zoret, hvis stemme lød lidt højere eller utålmodigt: der *males* en del.

– Jeg, sagde Mikaël, hvis ord ofte kom sådan plumpende: ville nu umådelig gerne læses i hånden.

– For at få hvad at vide, spurgte hr. Schwitt.

Mikaëls kinder blev røde:

– For at få at vide, hvad der kommer.

Hr. Schwitt lo ad tonen i hans ord, men Adelsskjold løftede sit store hoved:

– Alice er forresten aldrig blevet spået.

– Ikke? kom det fra hertugen.

– Nej, sagde fru Adelsskjold: jeg tør ikke.

Og med en lille latter, der pludselig viste de allerførste rynker af de par og tredive år om hendes mund, sagde hun:

– Jeg er bange for, de skulle læse noget om min død.

– De? sagde hr. Schwitt og lod på en gang sine øjne hvile på hendes stærke skikkelse, hvor det skønne og hvide bryst var gennemvævet af årerne som af et halvt usynligt kniplingsnet.

– Ja, sagde fru Adelsskjold og talte måske i en uvilkårlig sindsbevægelse mere end hun ville: Er det ikke besynderligt, men jeg kan pludselig gribes af en dødsangst, så jeg ved ikke, hvor jeg skal flygte hen af rædsel. Jeg kan – og hun lo halvt – vække Alexander midt om natten, stakkel, og vi tænder lamperne i hele huset, mens han spiller for mig … for jeg tør ligefrem ikke være i min seng.

Alle havde set på fru Alice: en mat hvidhed havde gydt sig ned fra hendes ansigt over hendes bryst lige til kanten af hendes rødbrune kjole:

– Ja, sagde hun og førte hånden over sin pande, mens hun skiftede tone:

– Det er ganske latterligt.

Hr. Schwitt, der blev ved at se på hende, sagde med et smil, man næppe så:

– Det er kun, fordi De er så stærk.

Hr. de Monthieu, der var så hvid som om fru Alices bleghed havde smittet ham, sagde halvsagte, mens han så ind i kandelabrene:

– Jeg ved egentlig ikke, om det ville være så svært at dø en aften efter en dag, hvor man havde levet.

Fru Alice så pludselig på ham og slog atter øjnene ned.

– Eller, Monthieu, sagde mestren: en aften, hvor man blot havde set de andre leve.

Adelsskjold sad som den, der intet hører.

Alt hans liv var samlet i hans øjne, der hvilede på fru Alice. Så sagde han:

– Men nu rejser vi snart til Normandiet.

Hr. de Monthieu vendte hastigt hovedet mod Adelsskjold:

– Gør De? sagde han.

– Ja, sagde Adelsskjold: der er godt for alle nerver.

Men hr. Schwitt, der endnu var ved emnet døden, sagde:

– For mig er døden simpelthen den sidste del af livet; mens Mikaël, der stadig så på fru Adelsskjold, sagde til hende:

– Jeg har aldrig været bange for at dø – ikke en gang da jeg havde tyfus og alle troede, jeg skulle det.

– Hvorfor ikke, Mikaël, spurgte hertugen, hvis øjne ofte ligesom vågnede af deres sørgmodighed, når Mikaël pludselig talte.

Mikaël slog hovedet tilbage, så det rige hår højnede sig over hans hoved som en krone:

– For jeg vidste da godt, jeg ville ikke dø, sagde han.

Hr. de Monthieu lo, men fru Alice, der ville dreje samtalen, sagde, mens hun løftede ansigtet og betragtede loftet, hvor hvide fajanceliljer gød sig frem over et eneste mægtigt spejlglas:

– Hvor de liljer dog er dejlige.

Mestren, der endnu bestandig, efter tyve års verdensberømmelse, følte sig smigret, når nogen beundrede det hus, han havde rejst, for et par millioner for at ha'e det som "de andre", pegede på glasset, stuepigen netop fyldte med champagne:

– De er kønne, sagde han og løftede glasset, hvor den gule vin funklede i en engelsk slibning. Han holdt et øjeblik glasset i sin hånd. Han ejede endnu, til tider, sine fædres trang til at fremvise sit eje.

Stuepigerne blev ved at iskænke champagne, som hr. Schwitt drak blandet med Selters, og Mikaël sagde rapt og højt om glassene:

– De er fra London efter en tegning af Jones.

Fru Adelsskjold løftede glasset i sin arm, hvis albue var sløret af et blodrødt chiffon, for at betragte dets slibning mod kandelabrens lys, da hun, efter et blik på Mikaël, leende sagde til mestren:

– Mikaël begynder at få øjne.

– Hvordan? spurgte Mikaël, mens alle lo, og hr. Schwitt sagde:

– Ja, han vokser til.

Mestren smilte og sagde:

– Kvinder har han altid kunnet se.

Og vendende tilbage til den samme tankegang, der før havde fulgt ham på balkonen, sagde han:

– Har De aldrig set hans skitser?

– Nej, nej, råbte Mikaël og sprang op fra stolen.

Men mestren sagde, vendt mod majordomus, der bred og som en støtte stod foran den hvide og vældige buffet:

– Hent dem.

– Nej, nej, råbte Mikaël igen.

– Hent dem.

De lo alle ad Mikaël, som var blussende af forfærdelse.

– Å, Mikaël, nu skal vi se Deres værker, sagde fru Adelsskjold, mens alle blev ved at le. Adelsskjold lo altid, som lo hele hans store krop, så rungende – hvad der pludselig standsede fru Adelsskjolds latter.

– Vi får måske mere at se, sagde Schwitt.

Majordomus vendte tilbage med Mikaëls mappe under sin arm:

– Nej, det nytter ikke, det nytter ikke, sagde hr. de Monthieu: Nu vil vi se dem.

Mikaël ville rive skitserne fra ham, men Monthieu holdt på mappen.

Bladene begyndte at gå fra hånd til hånd, mens alle, mens de betragtede dem, fik et andet udtryk i deres øjne. Adelsskjold trak uvilkårligt kjoleærmet op over sin manchet.

Han måtte bestandig, når han foretog sig noget, ligesom befri sin svære krop for klæder, og han malede altid halv påklædt.

– Hvor Satan har drengen set alt det? sagde han og så på Mikaël.

Han førte sine store hænder i en bue over en ny skitse:

– Hvor Satan har han set det, sagde han igen op til mestren, der sad, rank i sin stol, med det mægtige skæg ned imod bordet:

– I Bøhmen vel, sagde mestren, mens hans øjne hvilede på Mikaël, i hvis smalle ansigt de mørkeblå øjne var duggede af bevægelse.

– Han har i det mindste ikke set det i drømme, sagde hr. Schwitt, der holdt en skitse frem for sig, mens hertugen hastigt havde løftet blikket fra det blad, han holdt i sin hånd, og betragtede fru Adelsskjold, der en smule hastigt lod bladene glide ned på dugen.

– Jeg har altid tænkt, Mikaël, sagde hr. Schwitt og løftede fra sin skitse det blik imod ham, som har gjort hans race til verdens store kritikere:

– At De blev farlig for kvinderne.

– Hvorfor? sagde Mikaël og halvlo i sin forvirring.

Hr. Schwitt lagde bladet og sagde med den klang af kynisme, med hvilken han slog menneskene i ansigtet:

– Fordi kvinderne altid ved, hvem der er beredt til at give dem det hele.

– Og, blev han ved: der bliver færre og færre mænd til at give det hele.

Hertugen vendte langsomt sit hoved:

– Tror De? sagde han.

– Jeg ved det. Og grunden er meget simpel. Mændene nutildags, sagde hr. Schwitt, må først og fremmest tænke på

pengene. Så får kvinderne resterne.

– Det tror jeg ikke, sagde Adelsskjold, som løftede hovedet, idet han så på sin hustru.

– Så? sagde hr. Schwitt og hans øjne gled let forbi Adelsskjold: Men sandt er det alligevel. Ja, nogle mænd bliver naturligvis slidere, fordi de elsker, og mens de så slider, ophører de med at være elskede, fordi de har slidt. Det har de for det.

Der blev et nu stille ved bordet, mens Adelsskjold uvilkårlig førte servietten hen over sin pande, som var den fugtig, før fru Alice sagde og halvlo:

– Hvor mange paradokser, sagde hun, mon De, hr. Schwitt, til daglig udslynger i timen?

Enten hørte hr. Schwitt ikke, eller han ville ikke fortsætte, for han vendte sig mod Mikaël og sagde:

– Mikaël, hvad mener De?

Mikaël lo, mens han svarede:

– Jeg forstår mig ikke på det.

Hr. de Monthieu havde hastigt vendt sig mod Adelsskjold og talte om en bog af Anatole France, mens mestren, der havde taget en af Mikaëls skitser op fra bordet, sagde til fru Adelsskjold:

– Se en gang på Mikaël nu … som han sidder. Drengen har to ansigter.

– Ja, et i højre profil og et i venstre, svarede fru Adelsskjold, som atter drejede hovedet: det har jeg altid vidst. Har egentlig ikke alle mennesker det?

– To udtryk, jo – og mestren betragtede sin plejesøn på ny, med det samme blik som på balkonen – men ikke to ansigter.

Han trillede noget brød med sine fingre, så det faldt ned over dugen som krummer eller sand, mens han talte:

– Men det er sandt, vi ser alle kun et menneskes ansigt hvert femte år, og så ser vi, det er blevet et andet ansigt.

– Ja, sagde fru Adelsskjold, som pludselig så på mestren: det er sandt.

Og lidt efter gentog hun og nikkede med hovedet, mens hun så ind i lysene:

– Det er sandt.

Mestren havde ikke hørt det. Han havde skudt servietten bort og støttede hovedet i sin hånd, da han på en gang sagde ned til hr. Schwitt:

– Charles, ved du, jeg har fået idéen til et billede – – idag – nu før – –

Alle tav langs bordet. Det hændte ellers aldrig, at Claude Zoret talte om sine billeder til andre end til Mikaël – aldrig, ikke en gang til Charles Schwitt, den første kritiker, som havde skimtet hans geni.

Claude Zoret tog, halvt uden at vide det, sømandspiben, som lå ved siden af hans kuvert og som han altid røg ved bordet, også når han havde gæster:

– Ved du, jeg vil male Cæsar – – jeg har altid villet male den mand. Men nu – og han betragtede røgen af piben, han havde tændt – nu ved jeg, hvordan ... Jeg vil ta'e ham i det øjeblik, hvor han såres af en germansk soldat – en uvidende, menig, barbarisk, ung soldat.

Han sad et nu, før han lagde til:

– I ankelen skal han såre ham.

De betragtede alle Claude Zoret. Hans diamantlignende øjne lyste ud i rummet, som så de allerede skikkelsernes form og rejsning.

Mikaël stirrede på mestren med et blik, som sad han ved hans fødder:

– Hvordan skal han se ud? sagde han, så sagte, som var de to alene.

Men mestren brød pludselig af og sagde muntert til fru Adelsskjold:

– Det er den tankes skyld, at jeg er så dårlig en vært.

Og brat forladende sin tankegang, greben af den trang til at skabe glæde, som kunne komme over ham – måske også, fordi han selv udhvilede i den – gav han sig til at tale om republikkens præsident, som han havde set ved en havefest i Elyséet og kaldte på majordomus, hvem han hviskede en besked.

De talte alle om præsidenten, lystigt, med lyse stemmer, som folk, hvis tanker hviler:

– Præsidentens frue var i sit ansigt som et gloende strygejern, sådan var hun snøret.

– Men latterligst er hendes hatte, sagde fru Adelsskjold.

– De vajer som halen på den galliske hane, sagde hr. de Monthieu.

Hr. Schwitt sagde:

– Jeg har set hende uddele præmierne til franske mødre, der havde fået syv børn. Det er hun født til.

Majordomus vendte tilbage med to kurve, hvori han bar et par støvede flasker, hvoraf han selv skænkede vinen i de fremsatte pokaler, en gave fra prinsen af Wales.

– Det er burgunderen, sagde Adelsskjold og løftede pokalen, mens hans små lyseblå øjne blev større af glæden over vinens farve.

– Ja, den er gammel, sagde mestren: og ægte. Den drue randt af jorden.

Glas og tallerkener havde han skubbet fra sig og han sad for sin bordende, med albuerne støttede på bordet, bred som en af sine bondefædre ved gæstebuddet, på navnedagen:

– Skål da, sagde han og løftede sit glas.

De drak.

Fru Adelsskjold havde bøjet sit hoved let tilbage, mens hun beholdt den duftende vin på sin tunge, til Charles Schwitt sprang op og sagde:

– Så drikker vi for Cæsar, der såres af germaneren.

Alle stod op og vendte sig mod mestren, mens Adelsskjold, hilsende, slog kniven mod sin tallerken, og Monthieu, med bøjet hoved, råbte:

– *Cæsar vivat!*

– *Cæsar vivat,* råbte de andre, mens Mikaël lod vinens fulde strøm glide gennem sin svulmende strube:

– *Cæsar vivat,* råbte han og svingede sit glas: *Vivat Cæsar.*

– Mikaël, du bli'er fuld, råbte mestren.

Og de lo alle, mens alle begyndte at tale.

Fru Adelsskjold spurgte – ved en tankeforbindelse – hr. de Monthieu om en luksusudgave af Poul Bourgets bøger om Italien, og Adelsskjold talte om en udstilling, der skulle åbnes hos Georges Petit.

– Er det ikke hr. Leblanc, der arrangerer den? spurgte Schwitt.

– Jo, jeg tror det, sagde Adelsskjold.

– Jeg kender ingen lumpnere person end Leblanc, sagde Schwitt: det skulle da være mr. George Pinero.

Mestren sad et øjeblik. Så sagde han, med hånden stemt mod bordkanten:

– Er de to mer gemene end alle de andre, som fladtræder Jorden?

– Leblanc, blev han ved, er kun billedet af mængden og vi betjener os af ham, fordi han betjener os vel.

– Ja, sagde Adelsskjold, der måske ikke havde fattet mestren helt: jeg har stået mig ved mit arrangement med hr. Leblanc.

Hr. de Monthieu talte om "Le Disciple".

Men fru Adelsskjold sagde:

– Af alle bøger elsker jeg "Le Mensonge" højest.

Hr. de Monthieu løftede blikket:

– "Le Mensonge"? Det kom lidt for hastigt eller måske forbavset, for fru Adelsskjold sagde, mens en næsten usynlig rødme var fløjet op i hendes kinder:

– Af alle nye bøger.

– Jeg, sagde hertugen, læser oftest *Peints par eux-mémes*.

Og sagtere lagde han til:

– Jeg forstår så godt "heltens" indsats.

Fru Adelsskjold svarede ikke. Men forbi mestren så hun hurtigt over på hr. de Monthieus ansigt, mens Claude Zoret sagde:

– Jeg læser aldrig mer.

– Vi læser Biblen, råbte Mikaël.

– Ja, sagde mestren: de mennesker ser man.

– Men, blev han ved og vendte sig til hertugen: jeg har læst. Jeg *har* læst og læst, når jeg ikke kunne male, for at *se* noget, forstår De, for at se billeder med mine to øjne. Men de viser os ingenting – de folk laver hverken mennesker eller rødt.

– Vi bøhmerinder, sagde fru Adelsskjold, og lo – hun var født Rohan af den østrigske linje –: er nu altid forfaldne til læsning.

Claude Zoret tog et drag af sin pibe:

– Læsning fortynder blodet, sagde han.

– Ja, sagde hertugen og beholdt et øjeblik øjnene vidt åbnede.

– Hvad taler I om? sagde Claude Zoret ned til hr. Schwitt.

De talte atter om udstillinger.

Hr. Schwitt sagde:

– Om Melbourne.

– Ja, sagde mestren, nu skal man også sælges i Australien.

Mikaël sagde over til hr. Adelsskjold:

– Kritikerne er kommet. Vi fik dem i dag.

– Fra Melbourne? Er de kommet? – Adelsskjolds ord snublede næsten over hinanden –: jeg har ikke fået dem.

Og næsten med sved på sin pande, febrilsk, sagde han, som timer af sin dag sad bøjet over reklameudklip fra to verdensdele, (pint af angsten for at det skulle være sagt, som var hans eneste tanke, at han gik tilbage, at han gentog sig selv, at han var på retur):

– Hvad stod der?

Og Mikaël, der blev rød, fordi han knap havde læst det, sagde:

– Der stod en hel mængde. Men tilsidst så stod der: Fer gives ingen større virtuos i skildringen af Frankrigs landskab end denne mand fra Norden.

Adelsskjold havde krammet om sin serviet:

– Virtuos, virtuos, sagde han, for hvem der ikke var noget ord, der stak ham som dette ene, kritikerne havde begyndt at gentage og som lød for ham som tilbagegangens første fugleskrig: Teknik bliver snart en forbrydelse.

– Hvor er de? sagde han til Mikaël, og, vendt til Schwitt, blev han ved:

– Når man læser de folk, skulle man tro, talentet var intet at kunne.

– Hvor de er, sagde mestren ned over bordet: de er brændt. Jeg vil ikke ha'e de papirer flydende i huset. Jeg læser dem dog aldrig. Mikaël propper mig nok.

Adelsskjold sagde:

– Man må dog vide …

Mestren stoppede med tommelen langsomt tobakken fastere:

– Vide hva' for no'et? De gamle har man og dem kender man. Den lire er godt nok smurt.

Pludselig lo han og med den hån, der på én gang kunne ramme hans nærmeste som et piskeslag, sagde han:

– Jeg ved meget godt, Schwitt mener, jeg har geni.

Og lidt lavere sagde han:

– Det er sågar en del af hans levebrød at mene det.

Schwitt var blevet hvid under skægget og bøjede menuen, så den knækkede:

– Ja, jeg skrev om dig i Sou's-dagene, sagde han.

Et øjeblik blussede mestrens ansigt, men Adelsskjold sagde, uden at tænke på hr. Schwitts alder:

– Det er vel også de yngre, man læser.

– Af de unge, svarede mestren, og hans stemme lød igen som sædvanlig: lærer man heller ikke noget. De siger heller ikke sandheden. Og det kan vi heller ikke forlange. De skal jo ha'e plads for dem og deres.

Han lo på én gang igen, bredt og af sit hele hjerte:

– De unge må se vort blod, for at publikum kan se dem.

– Nå, sagde han og hans stemme skiftede, mens Mikaël betragtede ham med sine store øjne:

– Når man ikke kan male mere, er man vel hørt op at male.

Hr. Schwitt stødte sit glas mod Mikaëls, mens også han fæstede sine øjne på Claude Zoret.

Men fru Adelsskjold sagde til mestren:

– Men er det sandt, fru Simpson sagde, at de i år endelig ville udstille?

– Hvor? sagde mestren.

– Her, i Deres atelier.

– Nej, sagde Claude Zoret, der aldrig havde udstillet i Paris siden forsmædelsen med Sou'serne, som pariserne havde tilføjet ham i hans ungdom, og han lagde piben ned mod bordet: det får De ikke at se.

Et øjeblik efter sagde han:

– Det er galt nok, man skal sælge.

– Tak, råbte Adelsskjold: det forstår jeg s'gu ikke.

Og mens han rankede sin store krop og hans ansigt blev næsten ungt, sagde han:

– Jeg synes, at sådan en check – og han førte hænderne mod hinanden med et smæld – den er som det visse segl på, at man er til og duer endnu.

– Ja, sagde Mikaël, som så han efter en sæbeboble, han havde pustet: penge.

Schwitt drejede ansigtet mod ham, næsten forbavset:

– Bryder De Dem om penge? sagde han og så på hans ansigt.

– Ja, svarede Mikaël lidt hastigt: for jeg har jo aldrig haft no'en.

Men mestren sagde ved bordenden:

– Hm, jeg kan forsikre, at når de amerikanere – og det var, som et pludseligt oprør kogte i ham – kommer her for at købe, kunne jeg tit have lyst at slå dem lige i deres ansigt og piske dem med deres egne dollars langs ned ad deres ryg.

– Å jo, sagde han og slog med den flade hånd ned mod bordet: det er muntert at hænge på musæet i St. Louis og blive begloet af nogle kvæghyrder i Illinois.

Adelsskjold sagde og slog ud med hånden:

– Men det er dog dem, der lader os leve – leve som vi gør. Det er køberne. Det er markedet – derovre.

– Ja, sagde mestren: og vi er gøglerne, der trækker det malede lærred ud af vores munde.

Schwitt lo:

– Nu er du oppe, sagde han og opnoterede i sin tanke talens gang for de dagbøger, han førte om mestren og som skulle blive hans livs hovedværk: Nu falder seglene fra din mund.

Mestren hørte ham ikke:

– Nej, det var andre tider, sagde han: da man kunne sælge et billede for to hundrede francs til en ven, der forstod det.

Han tav, mens hr. de Monthieu sagde meget sagte:

– Hvor jeg forstår Dem.

Fru Adelsskjold bøjede hovedet:

– Jeg også, hviskede hun.

Mestren havde på en gang skiftet tanke, og vendt mod Mikaël sagde han:

– Hvad stod der om Ulpiano Checa?

– Hvor?

– I de aviser.

– Jeg ved ikke, svarede Mikaël: jeg så det ikke.

Schwitt havde løftet sine øjne og så på mestren.

– Ellers ser du alting, sagde Claude Zoret og skød røgen fra sin pibe ind i duften af violerne, der lå over bordet næsten som en sky.

Hr. de Monthieu sagde:

– Ja, hans "Væddekørsel" glemmer man ikke.

– Men han behersker aldrig sin farve, sagde mestren, hvem Schwitt bestandig betragtede.

– Endnu ikke, sagde kritikeren brat og bøjede sig for at dyppe de afrikanske druer i sin vin.

Majordomus iskænkede madeiraen, der lyste i glassene som en gul flamme.

Adelsskjold sagde:

– Disse spaniere får altid manér, mens fru Adelsskjold sagde til mestren:

– Er det sandt, de skal male prinsesse Lucia Zamikof? Man hørte ikke mestrens svar, mens Adelsskjold blev ved at tale højt, og med lidt røde pletter på sine kinder, om Benlliure y Gill og spanierne, og hr. Schwitt greb navnet Zamikof og sagde:

– Ja, hvordan er hun egentlig? Jeg hørte i St. Petersborg så mange historier.

Fru Adelsskjold svarede:

– Jeg kender hende så lidt.

Mikaël, som havde taget en bunke violer i hænderne for at køle sit ansigt, snærrede ordet Zamikof over til hr. de Monthieu, mens hr. Schwitt, der bøjede hovedet virrende frem over bordet, sagde:

– Men hun er dog umådelig rig.

– Måske, sagde fru Adelsskjold lige med det yderste af sine læber.

Men hr. Schwitt begyndte, tilbagelænet, at tale om Petersborg og Eremitagen og de slaviske kvinder. Der var overhovedet kun de slaviske kvinder. Blot at se deres stilling i en vogn, kun at se deres armes bevægelser, kun rejsningen af deres nakker …

De tav alle, mens hr. Schwitt blev ved at tale med øjne, som så han kvinderne for sig, og han førte sin hånd gennem luften, som ville han tegne deres linjer:

– Og som de går, sagde han: de går som perserinder.

Han talte endnu om fyrstinde Ruschewkin:

– Har De set hende? sagde han til hr. de Monthieu, der ikke svarede, men kun, under de halvtsænkede låg, stirrede på rubinbroderiet på fru Adelsskjolds bryst. Charles Schwitt blev ved at tale om prinsesse Demidoff, om hoffets skønheder, som lyste deres legemer foran hans øjne – mens Mikaël, der stadig sad og halvlo, trykkede violerne ind mod sine kinder, og Adelsskjold, med sin store hånd støttet mod en af sølvjardiniérernes høje karyatider, betragtede sin hustru uophørligt med øjne, der intet så uden hendes dejlige ansigt, som hun pludselig havde bøjet under hr. de Monthieus blik.

Mestren sad kun ubevægelig og pustede røgskyer fra sin pibe ud i luften som store ringe, der løste sig til blålige slanger og flød bort.

Majordomus havde åbnet den store dør og Claude Zoret stod op, mens hr. Schwitt tav og mestren sagde:

– Skal vi så rejse os.

Og, med en gammel gæstebudsformel fra sin hjemstavn, lagde han til:

– Og takke, fordi vi lever.

Han tømte sit glas.

Men idet han bød fru Adelsskjold armen, sagde han ned mod hr. Schwitt:

– Han der bli'er dog aldrig gammel.

–Og han gav sig til at le:

– Min fred skal fru Lucia idetmindste ikke forstyrre.

Men Adelsskjold standsede pludselig på trappens midterste trin og sagde til hr. de Monthieu, mens han så ham lige ind i hans ansigt:

– Gud hjælpe mig, hvor er min kone dejlig.

Hr. de Monthieu så, ved siden af Mikaël, fra trappens afsats, der førte til atelieret, udover dagligstuen: Fru Adelsskjolds slæb var næsten af farve som tæppets. Nu tog hun plads ved siden af mestren. Og hr. de Monthieu flyttede blikket over mod hr. Schwitt, som lænet til fodstykket af "Damen med Masken", der rejste sin bronzekrop under to palmer, talte med hr. Adelsskjold næsten så højt, at det hørtes herop.

Hr. de Monthieu sagde:

– Hvorfor vil mestren egentlig male prinsesse Zamikof?

Mikaël, der sad og slog benene mod trappens gyldne gelænder, sagde:

– Der er ingen, som har sagt, han vil male hende. Hun kommer her bare i aften.

Og idet han blev ved at slå sine ben mod gelænderet, sagde han:

– Vi har jo aldrig set hende.

Hr. de Monthieu smilede:

– De har mødt hende hundrede gange, Mikaël, sagde han, og han føjede til, mens smilet forsvandt fra hans læber, der var lidt for svulmende som hos alle Monthieu'er:

– Men vi ser vel alle kun én ting – –

Mikaël havde vist slet ikke hørt det. Han sagde, mens han stadig sad og dinglede på gelænderet som en stor og lang dreng:

– Hvor fru Adelsskjold er smuk.

– Ja, sagde hr. de Monthieu og vidste ikke selv, at han havde sagt det.

– Mikaël, kaldte mestren op mod trappen: Ved du, hvor mine studier fra Hradschin er henne?

– Ja, svarede Mikaël og sprang ned fra gelænderet.

Han var blevet blodrød i sit ansigt som en tyv, der gribes under gerningen: han havde fundet dem en dag, mellem nogle andre studier, og havde gemt dem.

– Hvor er de da? spurgte mestren.

– Jeg skal hente dem, svarede Mikaël og løb op ad trappen ind i atelieret, hvor han af et skab, i en krog, tog en mappe frem af en halvskjult skuffe.

– Han gemmer tilsidst også hans malerklude, sagde hr. Schwitt halvhøjt til Adelsskjold.

Mikaël vendte tilbage med mappen, og mestren løste den op. De samledes alle om bordet, hvor Claude Zoret lagde studierne frem, pludselig genkendende dem, studie efter studie:

– Ja, det var det, sagde han og erindrede på en gang sit eget værk, som han mer end halvt havde glemt:

– Men der var et – og han søgte mellem skitserne – fra sarkofagerne.

– Det kommer nu, sagde Mikaël og tog mellem studierne som den, der tager med hjemmevante hænder:

– Men der er et andet fra koret, sagde han og søgte det.

Mestren tog det frem for sig, og som var det malet af en fremmed, af en anden, sagde han:

– Ja det er godt – det er godt; og han skød det hen til fru Adelsskjold, der længe beholdt hver studie i sin hånd, før hun langsomt rakte den til hr. de Monthieu:

– Ja, sagde hun: det er sarkofagerne.

– Hvor – og hendes stemme havde en klang som den, hvis tanker går langt op mod noget, der længst er forbi –: der dog er skønt.

– Men der er det andet, sagde Mikaël og fremviste et nyt blad.

Mestren så pludselig op og sagde:

– Hvor har du haft de blade henne i år og dag?

– Jeg, sagde Mikaël, og med et lille ryk skjulte han sit ansigt med studierne, før han fortsatte: jeg har ikke haft dem.

– Jeg, sagde han og løj for mestren, vist for første gang: jeg fandt dem først forleden.

– Ja så, sagde mestren, og blev ved at se på ham.

Schwitt, der stod op og betragtede skitserne med et eget blik som Gerard Dow's læge betragter væsken i det løftede glas, sagde, mens han holdt "Sarkofagerne" i sin hånd:

– De svenskere har alligevel gjort menneskeheden en tjeneste.

Og da Adelsskjold lo, sagde han:

– Jo, Deres kære landsmænds lemlæstelser har gjort dem meget skønnere.

Og han begyndte, mens han stadig så på studierne, der hos ham, i selve nuet og uvilkårligt, afsatte egne og langt rækkende tanker, at tale om historiske lemlæstelser, hvor barbariet uvidende havde skabt ny skønhed.

Men Mikaël havde grebet en ny studie:

– Det er "Muren", sagde han og beholdt studien et øjeblik i sin hånd, før han rakte den til fru Adelsskjold.

Det var det billede af "Muren", han i de tre år, siden han fandt studierne fra Hradschin, oftest havde siddet bøjet over, når han i skjulte timer blev overfaldet af, hvad han troede var hjemve.

– Kender De "Muren" igen? spurgte han.

Fru Adelsskjold tog studien med sin lange og smalle hånd, der, når hun løftede den, syntes underlig træt af dens egen diamantbyrde:

– Ja, sagde hun, og hendes stemme lød som lignede den på én gang ganske Mikaëls: det er muren på Hradschin.

Adelsskjold havde nærmet sig – uvilkårligt og med to skridt – og berørte hendes skulder med sin varme hånd, meget blødt, men lidt hastigt. Men fru Adelsskjold førte, uden at vide det,

skuldren et hårsbred bort, mens hun rakte studien videre til hr. de Monthieu:

– Er det ikke smukt, sagde hun.

– Dejligt, sagde hertugen, og han tog studien, mens hans og fru Adelsskjolds hånd et sekund holdt om det samme billede.

Fru Adelsskjold blev siddende med hovedet bøjet tilbage. Så sagde hun, med den samme stemme som før, vendt mod mestren:

– Har De aldrig set Rohanernes slot i Bøhmen?

– Nej, svarede Claude Zoret, der ikke mer betragtede studierne, som var han allerede trættet af dette her, som forlængst var gjort: jeg har aldrig haft lejlighed til at komme der.

Fru Adelsskjold sad i den samme stilling:

– Jeg tror, det er Bøhmens dejligste plet.

Og lidt efter lagde hun til, i en skiftet tone:

– En fløj af huset er bygget af Bøhmens gamle konger.

– Jeg har hørt så meget om riddersalen, sagde hr. de Monthieu.

– Har De? sagde fru Adelsskjold, og så på ham, glad, som når man træffer et menneske, der kender noget, man elsker.

Men mestren sagde med en stemme, som spændte ordene over en hemmelig og uvilkårlig vrede:

– Ja, de gamle sten, der blev slæbt sammen, pynter i et landskab.

Fru Adelsskjold havde næppe hørt det. Hun vendte hovedet op mod sin mand og sagde, meget blidt:

– Alexander, du skulle en sommer male ved Moldauen.

– Ja, sagde Adelsskjold, i hvis ansigt det pludselig lyste ved klangen over hans hustrus ord: du ved, det har jeg længe villet. I virkeligheden havde han aldrig villet det, af en dulgt skinsyge eller måske angst for sin hustrus hjemstavn.

Hertugen havde vendt sig bort og hørte på hr. Schwitt, der talte om domkirken i Agram.

Der var ingen mer, der betragtede skitserne, undtagen Mikaël, der, ved en standlampes lys, holdt billederne op foran sine øjne, mens i det blege ansigt hans mund, hvis form bestandig skiftede, blev buet under et smil, som dvælede han i lykkelige og forbigangne erindringer.

Mestren havde rejst sig og så på Mikaël:

– Læg dem til side, sagde han, og der lød på ny som en pludselig harm i hans stemme.

– Jo, sagde Mikaël, hvis ansigt forandredes, som var alle træk trukne til rette i en usynlig snor.

Men Adelsskjold, der altid hurtigt blev træt af at betragte andres arbejde, grebet af utålmodighed for sit eget, sagde, og havde ganske skiftet stemning, til Mikaël:

– Har De brændt dem alle?

– Hvad? spurgte Mikaël.

– De blade? fra Melbourne?

– Ja, sagde, Mikaël og lo (han havde den vane ofte at le Adelsskjold ind i ansigtet, hvad måske skyldtes mestren, hvis inderste mening om "Adelsskjolds kulører" han kendte): de er skam brændte.

– Men hvad stod der da? sagde Adelsskjold igen.

Og på Mikaëls svar begyndte han atter at tale om teknikken:

– Hvorfor kalder de os ikke ligeså godt for håndværkere? sagde han: Rent ud håndværkere – hvorfor ikke? Det er jo dog deres mening om alle dem, der kan noget.

Fru Adelsskjold, der hørte sin mands ord, og som måske ville afbryde ham, sagde til hr. de Monthieu og en smule højt:

– Vi ta'er virkelig til Normandiet i sommer.

Hr. de Monthieu bøjede hovedet og sagde halvhøjt:

– Jeg troede det ikke.

– Hvorfor? spurgte fru Adelsskjold som en, der ikke begriber.

Hr. de Monthieu sagde forvirret:

– Jeg ved det ikke.

Og med en anstrengelse lagde han til et øjeblik efter, som den, der konverserer:

– Vi har et gods der.

– Så? sagde fru Adelsskjold:

– Ja, rigtigt, det har De jo. Jeg ved det.

Og som for at bøde på ligegyldigheden, med hvilken hun følte, hun havde talt, sagde hun:

– Hvad er der egentlig spået dem, hertug?

Hr. de Monthieu så ud i stuen og sagde, mens hans læber krusedes:

– Noget meget lykkeligt.

– Ja så ...

– Og, blev den unge hertug ved, med den samme stemme: noget, der aldrig vil hænde.

Fru Adelsskjold så, som en gang før ved bordet, på hertugens sænkede ansigt – måske var det stemmens lyd, der fik hende til det – og sagde:

– Hvorfor skulle det dog ikke ske? De, som tror på spådomme.

Hertugens læber sitrede, så lidt, at man næppe kunne se det:

– Fordi der er ting, man ved aldrig kunne hænde.

Og næsten som for at trøste for noget, hun ikke vidste, hvad var, sagde fru Alice, drejende samtalen:

– Hvor ligger egentlig Deres normanniske gods?

Hr. de Monthieu, der satte sig, nævnede stedet.

Han havde efter sin faders død tilbragt sin meste barndom der, alene sammen med sin moder og sin søster. Der var ege der i parken, næsten det eneste sted i Frankrig. Der gik det sagn, de skulle gå ud, når den sidste Monthieu døde. Det var besynderligt, lynet havde spaltet ikke mindre end fem af egene den sommer, hans eneste søster døde, markisen af Beaupaire.

– Er det ikke fem år siden, Deres søster døde? sagde fru Adelsskjold.

– Jo, fem år ...

– Og hun var dog så ung ...

Fru Adelsskjold havde løftet sine skuldre, som om trækken fra en åben dør havde strejfet den.

– Ja, så ung, sagde hertugen og, med det meget slanke legeme bøjet ærbødigt frem i stolen, fortalte han igen om slottet derhjemme. Ingen træer var ham så kære som ege. De var så *stærke*, ege. Og med et smil, så sørgmodigt, som det kun kan findes hos mennesker af de gamle racer, der synes at have set og at bære alt, hvad her i Verden deres atten aner tilsammen så og bar, sagde han pludselig med en tankeforbindelse, som fru Adelsskjold forstod:

– Som barn har man så mange drømme.

– Ja.

Fru Adelsskjold havde bøjet sit hoved tilbage, så ansigtet lå i skygge af de store palmer bag hendes sæde, og på det ene ord havde hendes stemme skælvet ganske lidt.

– Men min moders stolthed, blev hertugen ved, er en allé af akacier. Den blev plantet på hendes bryllupsdag.

Fru Adelsskjold sad et øjeblik. Så sagde hun, og stadig med opadvendt ansigt:

– Der er intet sted, hvor akacierne er så dejlige som i Bøhmen.

Mestren og Schwitt, der i tredive år aldrig havde kunnet undvære hinanden, og som sjældent havde noget at sige hinanden, havde vekslet fem ord og var blevet stående foran en konsol, dækket med porcelæn fra Sèvres; mens Adelsskjold, der i selskaber, hvor det ikke kunne dreje sig om mulige forretninger, let blev søvnig, sad i en stol, hvor hans kæmpekrop tungt var falden sammen i sædet.

Hr. de Monthieu talte om klosterskolen for forældreløse, hans moder havde oprettet derhjemme, og han sagde efter at have tiet lidt:

– Hvor dog alle sådanne minder binder et menneske fast.

Fru Adelsskjold bøjede sit hoved som til et stumt ja, og på en gang sagde hun uden at forandre stilling:

– Det er besynderligt. At skifte samfund er næsten som at skifte fædreland to gange.

Det var, som hun ville standse sine egne ord, da de allerede var sagt, mens en hurtig rødme brød frem over hr. de Monthieus ansigt, der som med et stød havde løftet hovedet.

– Ja, lød det brat bag ved dem.

Det var Mikaël, og de to fo'r begge sammen. De vidste ikke, nogen stod dem så nær. Men Mikaël sagde forvirret og måske for at finde en udvej:

– Kan De, fru Adelsskjold, ikke også læse i hænderne?

– Ganske lidt, svarede fru Adelsskjold, der allerede havde ladet et smil forandre sit ansigt.

– Læs så i min, sagde Mikaël og strakte hånden frem.

Fru Adelsskjold tog den og betragtede et øjeblik dens flade i lyset af lampen.

Så slap hun den så pludseligt, at hele armen faldt tilbage mod Mikaëls legeme:

– Hvor Deres hånd er brutal, Mikaël, sagde hun.

Og idet hun fornam ubehaget, der havde lydt gennem hendes ord, føjede hun til og lo:

– Jeg forstår slet ikke at læse i hænder, Mikaël.

Mikaël havde åbnet sin mund, men lukkede den igen: det syntes som om alt hans ansigts blod havde samlet sig i hans dybtrøde læber.

– Hvad læste hun? spurgte pludselig mestren.

Men Mikaël svarede ikke.

Han gik bort.

Fru Adelsskjold sagde, måske for at komme bort fra det ubestemte mishag, hun endnu følte:

– Men hvad er der så spået Dem, hr. de Monthieu?

Den unge hertug løftede sine øjne næsten umærkeligt.

– At den sidste Monthieu, sagde han og så på hendes ansigt: dyrt skal betale en stor lykke.

Fru Adelsskjold lo et nu, før hun slog sin vifte sammen:

– Men er det ikke en skøn spådom, sagde hun og talte på en gang så koldt, som når hun modtog en stenrig amerikanerinde i sin salon.

De sad tavse, indtil hertugen sagde – måske havde han ikke lagt mærke til fru Adelsskjolds forandrede tone eller muligvis havde han frygtsomt vovet at gætte, hvad den kunne gemme –:

– Hvis De kommer til Normandiet, ville det glæde min moder at se Dem og hr. Adelsskjold.

Fru Adelsskjold sagde og syntes distræt:

– Vi kommer der måske slet ikke. Vi kommer aldrig, hvor vi bestemmer.

Og i et pány ændret tonefald, der hartad forekom irriteret, lagde hun til:

– Vi falder hen, hvor min mand finder et motiv. Vort liv er en jernbanefærd, hvor Alexanders motiver er holdepladserne.

Hr. Schwitt gik hen over gulvet imod dem:

– Jeg har stået og set på Dem, sagde han, og der kom et glimt i hans øjne ligesom i en gnavers, mens han så ind i hr. Monthieus ansigt: De er virkelig et skønt værk af seks århundreder.

Hr. de Monthieu, der undertiden blev ligesom ganske fortumlet over hr. Schwitts selskabelige frimodigheder, sagde, efter et sekund at have bidt i Monthieu'ernes svulmende læbe:

– Århundrederne, hr. Schwitt, forskønner ikke altid racerne.

Og efter at have sagt endnu nogle ord, gik han, mens hr. Schwitt, hvis ansigt havde dirret et øjeblik under skægget, satte sig og sagde:

– Jeg kan ikke glemme, frue, at De skulle være så angst for døden.

Fru Adelsskjold sagde og bevægede viften:

– Hvorfor netop – at jeg?

– Fordi, sagde hr. Schwitt (og der lyste i hans øjne noget af den pågående hån, som i fyrretyve år havde gjort ham uimodståelig for så mange kvinder): Fordi dødsangsten plejer at være et symptom hos dem, der endnu ikke er mætte ... af livet.

Fru Adelsskjolds neglespidser havde boret sig gennem hendes handsker. Men hun svarede, mens hendes stemme lød ganske roligt:

– De skulle egentlig slet ikke have lov til at komme inden for vore døre, hr. Schwitt. De gør sandelig altfor mange iagttagelser.

Tjeneren meldte hertugens vogn, og hr. de Monthieu tog afsked, bøjende sig for mestren.

– Vil De ikke vente, hertug, og se, hvordan hun tér sig? spurgte Claude Zoret.

– Hvem?

– Hun, russerinden. Hun bryder jo ind her i aften.

– Jeg har set fyrstinde Zamikof før, sagde hr. de Monthieu og bukkede igen.

Schwitt, der talte med Adelsskjold, vendte sig og, bevægende læberne på en besynderlig måde, sagde han:

– Kommer fyrstinde Zamikof nu?

– Ja, svarte mestren, hun ville det.

Hr. de Monthieu bukkede for fru Adelsskjold, der sagde, måske halvt mod sin vilje:

– Hvorfor holder De ikke af fyrstinde Zamikof?

Hr. de Monthieu stod endnu i samme stilling.

– Holder af? sagde han, og en smule sagtere, med øjnene fæstede på tæppet, lagde han til:

– Den sidste af slægten må vel stoltest bære sit valgsprog.

Hr. de Monthieu gik, da Adelsskjold kom hen til sin hustru:

– Du ved, vi skal til Dawis. Det er på tiden.

– Ja, svarede fru Alice, der var blevet stående et øjeblik:

– Ja, min ven, sagde hun og lagde hastigt og fast armen ind i sin mands.

Mestren beholdt fru Adelsskjolds fremrakte hånd i sin, mens hans klare øje så lige ind i hendes ansigt:

– Jeg ved, sagde han: De bryder Dem ikke om det. Men så smuk som iaften har jeg aldrig set Dem.

– Ikke sandt, sagde Adelsskjold, hvis ansigt lyste.

– Har De virkelig set mig, sagde fru Alice og lo.

– Også jeg ser undertiden, sagde Claude Zoret og slap hendes hånd.

– Hvor skal De hen? spurgte Schwitt.

Mrs. Dawis har modtagelsesaften, svarede Adelsskjold, og det var, som blev hans bryst endnu bredere, mens han nævnede "Sølvdronningen"s navn – altid imponeret af den uhyre rigdom, som han var, han, der var kommet fra et land af søer og sten.

Dørene lukkedes bag Adelsskjold, da hr. Schwitt leende sagde, hen mod døren:

– God handsel.

Og pludselig grebet halvt af kritikerens besynderlige og skinsyge harme over et ry, han selv har skabt, halvt af pariserens altid levende og dulgte vrede mod alle fremmede, sagde han:

– Hvor vi franskmænd er dumme.

Han slog benene over hinanden og blev ved:

– Vi skaber af forfængelighed de barbarers ry og de ler af os – og fortrænger os.

Mestren lo med sin brede latter.

– Charles, sagde han: lad os kun blive ved at være gæstmilde.

Men Schwitt, der endnu var bytte for sin egen irritation, greb en pil, han hemmeligt vidste ville ramme, og sagde:

– Ulpiano Checa har fået hundredetusind francs for sin "Maurer".

Det varede måske et sekund, før mestren svarede fra sin plads bag en lampe:

– Det er godt, du; Spanien er fattigt.

Schwitt sad et øjeblik:

– Og Frankrig bliver det, sagde han pludselig i en helt forandret tone.

Der blev stille i den høje og skønne stue.

Mestren havde lukket sine øjne:

– Vi, Charles, sagde han så, og hans stemmes klang kendte kun Mikaël: får vel lov at dø først.

Der blev atter tyst, mens Mikaël under lampen, hvor han sad, løftede sit hoved mod mestren. Over det hvide ansigt lå et udtryk som hos den hellige Johannes.

Efter en stunds forløb sagde Schwitt, der altid måtte ligesom fastslå hver stemning i nogle udtalte ord:

– Hvor her er stille.

Mestren, der atter havde taget sin pibe og som sad i sin stol med det hvidnende skæg ned over sit bryst, sagde:

– Vi bliver gamle, Charles, sagde han, og glædes ved fred.

Men Schwitt, hvis skræk var de rindende år, svarede og skiftede stilling:

– Du taler, som du var tusinde år.

Mestren svarede og rørte sig ikke:

– Undertiden synes man, man er hundrede.

Men hr. Schwitt sagde pludselig og lo:

– Stakkels Adelsskjold.

– Hvorfor? spurgte Mikaël, der sad lænet til trappens gelænder, som var han i et sæt blevet vækket.

Hr. Schwitt blev ved at le:

– Fordi skæbnen hænger lige over hans hoved, sagde han.

Og han begyndte at tale om nogle raderinger, som han nylig havde erhvervet og indlemmet i sin samling. Han havde erhvervet dem billigt. Han havde tusket med et par Raffaëlli'er, som var lidt "farlige".

Tjeneren åbnede døren og gik tre skridt frem mod mestren:

– Prinsesse Zamikof.

– Lad hende komme, svarede mestren og rørte sig ikke.

Heller ikke Mikaël stod op, mens hr. Schwitt allerede var halvt henne ved døren.

Prinsesse Zamikof var kommet ind og var, som blev hun forlegen, standset tæt ved tærskelen under en lampe, hvis skær gød en rødme over hendes meget blonde hår.

Mestren havde endelig rejst sig og også Mikaël stod op, på trappens nederste trin.

– Jeg takker Dem, mester, sagde Lucia, hvis hænder, der var uden handsker, krammede let om den sølvglitrende boa, som gled ned fra hendes spinkle og jomfrueagtige hals: fordi De har tilladt mig at komme.

Mestren svarede:

– Tilsidst tillader man, frue.

Og med en meget lille håndbevægelse lagde han til:

– Vil De ikke tage plads?

– Hr. Charles Schwitt, sagde han og stod bestandig op: Eugène Mikaël.

Fyrstinden bøjede hovedet for hr. Schwitt og for Mikaël uden at se på dem, mens hr. Schwitt sagde, at han vidste ikke, om prinsesse Zamikof erindrede ham. Og lidt for hastigt begyndte han, mens han satte sig ved siden af hende, at opremse de steder, hvor de havde mødtes.

– Jeg elsker det store Rusland, sagde han.

Fyrstinden, der holdt hovedet bøjet og som når hun overhovedet så, kun fæstede øjnene på mestren, sagde med en stemme, der lød meget ung:

– Jeg færdes i Paris så lidt mellem landsmænd.

Men Schwitt, hvem synet af en ny kvinde altid hensatte i en hastig beruselse, talte om Kreml og fæstede billedet af dets kupler og Moskvas skønhed i ti farvedejlige sætninger, mens hans fremspringende næsebor syntes at inddrikke kvindeduften af fru de Zamikofs legeme.

Fyrstinde Lucia, der stadig ikke så på ham, løftede sin arm, fra hvilken perleraderne gød sig, og sagde, mens hun atter lod armen falde tilbage i sit skød mod kjolens tætte glitter, der indhyllede hende som i en tindrende regn af sølv:

– Alle russere må være Dem taknemmelige for Deres "Dagbøger fra Rusland".

Hverken mestren eller Mikaël havde talt.

Mikaël stod så nær ved trappens gyldne kumme, at springvandets yderste dråber, som en dug, nåede at strejfe hans kind.

Hr. Schwitt sagde i en tone, der lød kortere:

– Jeg skrev, hvad jeg så.

Men han begyndte påny at tale, til han pludselig standsede, måske i et mandfolks vrede, som ikke bliver hørt af en kvinde, og han sagde:

– Men jeg glemmer aldeles, jeg skal i operaen.

Fyrstinden sagde, med den samme unge stemme:

– Og jeg, svarede hun, der kom lige hjemmefra, men måske ville forklare sit toilette, kommer lige derfra.

Hr. Schwitt bøjede sig hastigt:

– Farvel, Claude, sagde han.

Og da han kom ud i vestibulen, sagde han med krængede læber til Mikaël, der havde fulgt ham:

– Hvad vil hun her? Hun er højst ubehagelig.

Mikaël, som stadig lo, med en drengs latter, sagde:

– Jeg ville bare ønske, hun snart ville gå, for jeg er umådelig søvnig.

Men majordomus, der havde gjort tjeneste i huset i elleve år, rakte hr. Schwitt hans hat og sagde – han var inde i alle hemmeligheder, som løb rundt i tjenerskabets faste ring i alle de store huse –:

– Det ville måske styrke madames kredit, hvis hun blev malet af mestren.

Mikaël var vendt tilbage, mens hr. Schwitt endnu stod hos majordomus.

Da Mikaël åbnede døren, hørte han mestren sige:

– Og hvad er det så, De ønsker, frue?

Fyrstinde Zamikof svarede med en stemme, som måske var forskræmt:

– Mestren ved det, tror jeg, og hun løftede de ganske sorte øjne mod ham.

– Ja, svarede Claude Zoret og så hende lige ind i hendes ansigt, mens Mikaël vendte tilbage til trappen.

– Men, blev mestren ved, og han talte, som han talte til amerikanerne, som kom for at købe hans billeder: jeg maler nu en gang ikke portrætter. Jeg giver mig ikke af med at klistre fremmede ansigter op på et lærred.

Fru de Zamikof var blevet bleg, men hun smilede alligevel, med et smil, som pludselig viste, at hendes underlæbe var lidt fyldig:

– Mestren har dog før malet portrætter.

– Ja, og Claude Zoret forandrede ikke sit ansigt: af fru Camot, som var min ven.

Der var stille et øjeblik, før mestren lagde til:

– Og af fru Sarah Bernhardt, der er et geni.

Mestren slog sine øjne ind i hendes, mens Mikaël, der atter stod lænet til kummen, følte en næsten drengeagtig glæde, og fyrstinden sagde, idet hun rejste sig, med en stemme, der bevarede sin unge ærbødighed:

– Så beder jeg mestren undskylde, jeg er kommet.

Claude Zoret stod et øjeblik, til han sagde med en af de overgange, der var hans vane og som måske bundede i hans selskabelige usikkerhed:

– Nå, lad mig så male Dem da, når De nu en gang er kommet her.

Mindre end et nu fløj en rødme over prinsessens kinder før hun bøjede sig lidt for dybt, foran Claude Zoret:

– Takke kan man jo ikke, sagde hun.

Mestren lo:

– Jo, det skal De få lov til, sagde han: når De en gang er blevet malet.

Og med en gang munter, måske ved tanken om det portræt, han allerede skimtede, gav han sig til at spørge om et par af Wereschagins værker, og mens han skød sine læber frem, sagde han:

– Deres hr. landsmand, fyrstinde, var en stor kultegner af rædslen.

Og idet han pegede på én af væggene, sagde han:

– Den kosak er af ham.

– Mikaël, blev han ved: tænd lyskasteren.

Mikaël løb ned og vendte en lyskaster mod Wereschagins lærred:

– Ja, sagde fru de Zamikof: mig har hans megen sne nu egentlig aldrig begejstret.

Mestren lo påny:

– Han og hr. Munkaczy burde have illustreret Cantu, sagde han.

Fru de Zamikof lo og sagde:

– Det er en Meissonnier.

Men idet Mikaël, der stod hende ganske nær, ville flytte lampen, faldt dens skær pludselig hen over "Sejren", der hang på væggens midte, så strålerne lyste over athenerens palmebærende legeme.

– Det er Dem, sagde prinsessen og hun vendte sig brat mod Mikaël.

Mikaëls hånd slap lampen. Det var, som alt hans blod pludselig farvede hans hvide ansigt, hans, hvis nøgenhed dog var kendt af de titusinder.

– Ja, det er atheneren, sagde mestren.

Mens Mikaël i sin forvirring stadig ikke flyttede lampen, der lyste mod sejersbringerens skinnende legeme, betragtede fru de Zamikof atheneren, og der viste sig på én gang to smilehuller i hendes kinder.

Hun vendte sig igen til Mikaël og sagde, mens det hastige glimt af hendes øjne ramte hans:

– Det minder mig om et russisk digt.

– Hvilket?

Men fru Zamikof lo:

– Det ville smigre Dem for meget, sagde hun og vendte sig mod mestren for at tale om Meissonnier.

Mikaël drejede, måske af drengekådhed, et hurtigt nu lyskasteren mod hendes ryg: perlerne faldt tindrende fra de buede skuldre som et sølvvæld.

– Hvor kaster du lyset hen? sagde mestren.

– Ja, sagde Mikaël og vendte rapt lampens skær ind mod billedet af Meissonnier.

Fru de Zamikof spurgte, mens hun bøjede hovedet, måske med et spørgsmål, hun havde læst i en bog, og som instinktet lod hende gribe:

– Men kan man, mester … kan man i grunden skabe (og hun søgte, eller lod som hun søgte, efter ordet) – det "afgørende" indenfor så lille en ramme?

Mestren løftede brat sine øjne:

– Man har jo ment det, sagde han.

Og enten hemmeligt smigret eller fordi han tænkte, hun var af dem, der virkelig forstod, viste han hende, på en gang muntert og meget talende, billede efter billede: Corot'erne, Manet'erne, Besnard'erne – alle sine skatte, mens fru de Zamikof, der havde et besynderligt udtryk i sit ansigt, som var hun pludselig standset foran en ganske ny og forvirrende tanke, uden at se lod sine øjne glide hen over lærrederne.

– Lys, sagde mestren.

– Ja, svarede Mikaël og var åndsfraværende som før.

Mens fyrstinden pludselig igen begyndte at tale, meget nær ved mestren, med sin ganske unge stemme, ærbødigt, som smøg hendes ord sig om Claude Zorets, der talte glad, tyve år forynget:

– Lys dog, råbte han igen, mens han førte de strålende øjne fra de malede lærreder hen mod fru de Zamikofs skikkelse, han skulle male.

Mikaël, hvis bleghed var som underlagt af en lysrød strøm af blodet, førte bestandig, halvt sky og halvt hidsig, lampen ind mod mestrens egne lærreder: "Alkibiades på Athenens Torv" og "Den unge Brutus".

Mens fru de Zamikof stadig gik forbi dem, som i en beskedenhed, der forbød hende at tale om mestrens egne værker.

På én gang standsede hun:

– Der er Eros, sagde hun, og hun blev stående, mens kasteren, ført af Mikaëls hånd, gød alt sit lys ud over billedet,

hvor Eros, støttet til sit jernsværd, nøgen, rank, med hovedet løftet på den kongelige hals, vogtede de saliges have.

– Ja, det er Eros, sagde mestren ligegyldigt, som var talen om værket af en anden; fru de Zamikof havde vendt sig halvt mod Mikaël, som ville hun tale. Nu strejfede hendes blik kun rundingen af hans kind.

Men mestren, der bestandig betragtede hende, indføjede i sin erindring, der allerede indsugede hendes væsen, som han skulle fæste på sit lærred, det nye og sitrende udtryk i hendes ansigt, mens prinsessen drejede sig halvt og sagde:

– Hvor skønne, mester, må så ikke de salige være, som han vogter.

Mestren sagde:

– Dem har jeg ikke malet.

Og et nu efter lagde han til og hårdt:

– For jeg har aldrig set dem.

Mindre end et sekund havde Mikaël – og vidste det knap – vendt sit lysende ansigt mod fru de Zamikof, der strålede som hans.

Så sænkede hun sine øjenlåg og det var, som gled der et slør af sorg over hendes hele ansigt ved den ene bevægelse:

– Hvem har vel set dem? sagde hun og de tav et øjeblik.

– Så sender jeg fyrstinden bud, sagde mestren, der altid selv afskedigede sine gæster.

Fru de Zamikof bøjede sig dybt, mens hun løftede sine øjne imod ham:

– Man tør altså ikke takke Dem, sagde hun.

– Mikaël, sagde mestren: følg fyrstinden ud.

Majordomus ventede i vestibulen.

Men Mikaël lagde selv (mens det var, som om fru de Zamikof i et eneste blik omfattede og målte hele søjlehallens rigdom) kåben om hendes skuldre.

– Tak, sagde hun uden at se på ham og hun gik, fulgt af majordomus, ned til sin vogn.

Porten sloges op og vognen kørte bort.

Fru de Zamikof slog gardinerne for, som ville hun ikke ses, men være helt alene.

... Mikaël vendte tilbage til dagligstuen.

Mestren sad på sin yndlingsplads under en af de gyldne kummer. Mikaël gik rundt og rundt i stuen og standsede bestandig foran "Sejren".

– Sæt dig ned, sagde mestren.

– Ja.

Og Mikaël satte sig.

De sad begge tavse, mens vandet faldt rislende i sine kummer.

Mestren strakte sit stærke legeme og sagde inde i en ukendt tankegang:

– Mikaël, man er dog ikke gammel. Jeg kan endnu se.

Mikaël hørte det ikke. Han sad bestandig med hovedet vendt mod sig selv, mod athenerens palmebærende legeme.

Mestren havde rejst sig og slog armen ned om Mikaëls skulder:

– Jeg gi'er dig det, sagde han. Det har jeg dog længe villet.

– Det må du ikke, sagde Mikaël og næsten heftigt:

– Det skal du ikke. Det har jeg ikke fortjent.

Mestren førte mildt sin bondehånd ned over Mikaëls hår:

– Det skal jo dog en gang, sagde han og hans stemme klang blødt: altsammen være dit.

Tårerne var kommet frem i Mikaëls øjne og han holdt fast om mestrens hånd med begge sine:

– Hvor du er god, sagde han:

– Tak.

– Hent mig en pensel, sagde mestren: jeg skal skrive dit navn.

– Tak, hviskede Mikaël igen og kunne næppe tale.

Han gik op i atelieret. Han vidste, nej, han vidste ikke, hvad fyrstindens øjne var af for en farve.

Han vendte tilbage med den fugtige pensel, og, stående op på en stol, skrev mestren på "Sejerbringeren"s fod: "Til Mikaël".

De stod begge et øjeblik foran det dejlige lærred:

– Nu er det dit, sagde mestren.

Og der var stille igen.

Men på én gang løftede Claude Zoret sine øjne og så sig rundt i salen, fra lærred til lærred:

– Og hvem ved så, sagde han: hvad det altsammen er værd?

Han stod lidt, og det var, som om hans skuldre sank sammen:

– Sommetider synes jeg, at det eneste, der er værdt at male, det fik jeg aldrig malt?

– Hvad eneste? spurgte Mikaël.

– Livet, svarede mestren og de sidste ord forsvandt under støjen af den tunge stol, som han pludselig flyttede:

– Livet, som jeg aldrig har levet.

Og med fremskudte læber sagde han:

– Jeg vil en gang få min væg ved siden af David.

Mikaël havde ikke rørt sig. Kun hans øjne var lynsnart faret hen over væggenes billeder – med et mærkeligt blink.

Så sagde han i et udråb:

– Claude, "Sejrbringeren" kan aldrig dø.

Mestren smilte:

– Nej, sagde han: den er jo din.

De tav igen.

Så sagde Mikaël og sært brat:

– Farvel.

– Går du? spurgte mestren og vendte hovedet. Mikaël plejede altid at sove herhjemme, når der havde været selskab.

– Ja, jeg går hjem til mig selv, svarede Mikaël: Godnat.

– Lev vel, svarede mestren og satte sig atter under sin kumme.

Mikaël gik.

– Går hr. Mikaël? spurgte majordomus.

– Ja, sagde Mikaël og blev pludselig halvt forvirret:

– Jeg går hjem ... til mig selv.

På en gang udspilede han sine næsebor: Jo, det var duften af fru de Zamikofs kåbe.

– Godnat, du gamle Jacques, sagde han og lo, idet han gik.

... Mikaël kom ind i Tuileriernes gård. Natten lå sølvhvid under den glidende måne og gitrenes gyldne spidser lyste som små og nysantændte lys.

Mikaël gik videre. Under ham gød Seinen sit mørkeblå vand gennem broens buer. Strømmens kølighed slog op imod ham og mødte hans hede kinder.

Da han nåede kajen, standsede han under træerne pludselig foran hr. de Monthieu:

– Går De her? sagde han.

– Ja, svarede hertugen, der syntes forvirret: natten var så smuk.

– Ja, vidunderlig smuk, sagde Mikaël, der åndede langt med sine åbnede læber.

Og de skiltes som to, der ikke har noget at sige hinanden.

Mikaël gik, over sin gård, ind gennem sit havehus' have.

Tjeneren, der ventede i vestibulen, tændte de elektriske blus.

– De kan gå til ro, sagde Mikaël og gik op.

Han åbnede i dagligstuen altanens døre, og, lænet til muren, sad han, over havens træer, i den hvide nat. Violernes duft blandede sig tæt med de nylig udfoldede akaciers.

Mikaël rørte sig ikke.

Månen gled frem og gled bort.

II

Mestren gik i arbejdsbluse frem og tilbage over sit gulv. Øjnene holdt han halvlukket, mens læberne under det mægtige skæg var åbnede, som kostede det ham under anspændelsen næsten møje at ånde:

– Han fik det ikke, nej, han fik det ikke fat, skæret over hendes hår.

– Tre dage – tre dage og nætter, og han fik det ikke, fik det ikke fat.

– Tre døgn – og han så det ikke. Det levede ikke under hans pensel.

Charles Schwitt, der, foruden Mikaël, var den eneste, som turde komme uanmeldt, løftede tæppet til atelieret:

– God morgen, sagde han:

Mestren vendte hovedet og åbnede øjnene, hvis udtryk var så træt, som var det dødt eller var blikkets lys vendt indad mod hjernens billede, mod *det,* han ville se:

– Hvad vil du? sagde han.

– Se dig, svarte Schwitt.

– Jeg arbejder, sagde mestren og fortsatte sin vej.

– Det ved jeg. Og du har ikke været i seng i tre nætter?

– Nej.

Charles Schwitt satte sig:

– Jacques fortalte det, sagde han: Mon det er fornuftigt?

Mestren gik op og ned, mens han sagde, i hårdt afskårne ord:

– Fru Adelsskjold har læst for mig.

Undertiden når hans hjernes arbejde ikke ville standse og hjernen dog kæmpede forgæves, lod mestren læse højt for sig for at dulme sine tankers virke.

– Hvad har hun læst? spurgte Schwitt.

– Britten, svarede mestren i samme tone som før.

Han satte sig i en stol, uden at åbne sine øjne, fortabt i den frygtelige stirren, hvorunder han ville tvinge sig selv til at se hver linje og hver en skygge, så den talte fra lærredet og var liv.

– Hvor er da Mikaël? spurgte hr. Schwitt.

– Jeg ved ikke, svarede mestren uden at åbne sine øjne.

– Hm, sagde Schwitt, han render hver aften rundt i opera-foyeren og lader øjnene lyne mod hver ballettøs.

Mestren blev siddende som før.

– Det er jo godt, sagde han.

– Men det koster, sagde Schwitt og så på Claude Zoret.

Mestren svarede ikke.

Men måske for at slippe bort fra tankerne, som ikke ville forlade ham, sagde han lidt efter, mens han rejste sig igen:

– Hvad nyt er der i byen?

Charles Schwitt fortalte et par skandaler fra Kammeret, til mestren pludselig sagde og hans åbnede øjne havde på én gang fået al deres glans tilbage:

– Men, Charles, jeg *må* kunne, ser du; jeg må kunne male hende.

Mestren gik på ny op og ned gennem rummet, mens han sagde:

– Jeg ser det godt, portrættet fornyer sin mand. Man har det levende lige for sig, klods for sig, lige for sine øjne – dette hersens levende, du, som man ikke kommer forbi, som man må

gribe og som vil males. Det levende, Charles, der ikke giver pardon.

Han stoppede piben med tommelen:

– Man går i skole, når man maler portrætter, og man vokser aldrig fra skolen.

Han lo.

– Den store skole, Charles, sagde han: *den*, hvor man må vende bindet og læse i Livets den åbnede bog.

Han blev ved at tale, varm og spændstig, som Quartier Latin, da han var syv og tyve år og han kunne måle sit gulv med seks af sine mægtige skridt:

– Måske burde jeg ha'e malet flere portrætter. Portrættet med sit "enten-eller", portrættet er liv eller død. De hollænder-bæster vidste det, når de malede deres kællinger.

Charles Schwitt lo:

– Du er tyve år idag.

– Nej – og mestren trådte pludselig hårdere – jeg er gammel, gammel og grå som en Israels profet, og hvad er det så, jeg har fået klistret? Undertiden synes jeg, alle de rammer er tomme og jeg selv står gammel foran alt det, jeg aldrig fik malet.

– Du har malet Mikaël, sagde hr. Schwitt.

– Ja, råbte mestren kort, mens Charles Schwitt pludselig betragtede ham:

– Og når jeg er død, kan man hænge mig op ved siden af Napoleon-smøreren, og hr. Raffaëlli vil med sine gadedrenge leve længere end jeg.

Han blev ved at ryge, mens han pludselig skød staffeliet med fru de Zamikofs billede frem i lyset:

– Og jeg har hende, sagde han: linjerne er der. Det er godt – det er godt og godt nok til at ophænge i en kramkiste.

– Og når jeg er alene, så har jeg hende for mig, hele kvinden som hun er og står og går, har jeg. Men når hun så sidder her, er det borte, borte det hele og altsammen.

Charles Schwitt blev ved at betragte ham:

– Det er så længe siden, du malede kvinder, sagde han.

Mestren svarede ham ikke.

Måske med et nyt forsøg på at rive sig løs fra sin evindelige tanke sagde han:

– Hvor fru Adelsskjold læser smukt.

– Hvad har hun læst? spurgte Schwitt, der altid holdt øje med alle mestrens påvirkninger under arbejdet – vistnok af hensyn til "Erindringerne".

Mestren svarede ikke straks. Så sagde han som en, der tænker på noget andet:

– Romeo og Julie.

Hr. Schwitt smilte pludselig, så lidt, at det næppe sås:

– Ja så, Romeo og Julie.

Mestren havde sat sig, og med tanken på Shakespeare, sagde han langsomt:

– Om ham taler man ikke, og illustrere ham tør man ikke.

Men lidt efter sagde han, med en helt anden stemme:

– Du, Charles, burde Julie ikke være blond?

Charles Schwitt, der havde tænkt på fru Adelsskjold, hvem han iforgårs havde set i hertuginden af Monthieus loge i operaen, sagde, uden egentlig at vide, hvad han svarede på:

– Det kan gerne være.

Der var, som han sad, kommet et pludseligt skær, et lys over mestrens ansigt:

– Jo, jo, sagde han og det var, som om ganske andre tanker var fødte i ham: hun skulle være blond … askeblond.

– Nu må du gå, sagde han hastigt og rejste sig.

– Du må gå – og hans stemme havde en ganske anden klang –: jeg skal arbejde.

Hr. Schwitt stod op, da mestren vendte sig imod ham:

– Charles, sagde han: det er dog det eneste i verden!

– Hvad for no'et? sagde hr. Schwitt.

Mestren slog sin næve ned mod vennens skulder:

– At ville det fuldkomne, sagde han. Han stod et øjeblik og havde atter skiftet tone, da han sagde:

– Hvor det ville være smukt du, at dø, foran sit lærred efter et sidste penselstrøg, der var lykkedes.

– Farvel.

Hr. Schwitt gik ud i hallen, hvor majordomus ventede:

– Bliver hr. Schwitt her ikke til frokost? spurgte Jacques.

– Nej, sagde Schwitt, jeg er sendt væk.

– Hm, sagde Jacques, Zamikof'en kommer her.

– Skal hun sidde i formiddag? spurgte hr. Schwitt.

Jacques fortrak et øjeblik sit gummiansigt:

– Det ved jeg ikke, sagde han og rakte hr. Charles Schwitt hans hat: når der ikke bli'r malet, bli'r der snakket.

Charles Schwitt gik langsomt ned ad vestibulens fem trin.

Mestren havde hastigt drejet sit staffeli.

Så blandede han sin farve, som skete det i sekunder:

– Ja, å ja, der *var* det, skæret – endelig –

– Endelig.

Jacques trådte ind:

– Gå, råbte mestren.

Og han blev ved at arbejde:

– Endelig.

Og, med de strålende øjne fæstede på lærredet, lagde han den grå glans, den fundne glans over fru de Zamikofs dejlige hår.

Han havde arbejdet en time, lukkende øjnene for at tvinge sit syn, og atter arbejdende for at fæstne det sete – da han vendte sit hoved:

– Hvem er det? spurgte han.

– Kun mig.

Det var fru de Zamikof, der stod foran dørtæppet og gik frem over gulvet med den bøjning af overkroppen, som er høje kvinder egen, når de går.

Der gik et lyn over mestrens ansigt:

– Jeg arbejder, sagde han. Gør, hvad De vil.

Som hun plejede begyndte prinsesse Zamikof at vandre rundt i rummet, hvor hun standsede og betragtede vaser og skåler og krystaller med kenderens øjne – måske også med lidt af det vejende blik, hun til tider kunne få, og som hun havde arvet fra sine købmandsforfædre i Odessas boder. Det blik var fra dagene, før den gamle fyrst Zamikof ægtede hende, som en sultan, der udtager en kvinde til sit harem.

Mestren blev ved at arbejde, mens fru de Zamikof, med ryggen til ham, stod længe foran den ynglinge-torso, der var et fund fra Sicilien, og som dronning Margaritha, næsten som et rov, havde skænket til mestren.

Claude Zoret vendte sit hoved:

– Den ligner Mikaël, sagde han: har De aldrig lagt mærke til det?

Fyrstinden lo, som ville hun gemme en dulgt misfornøjelse i sin latter, og sagde:

– Mon der overhovedet er nogen skønhed, der ikke ligner hr. Mikaël?

– Sæt Dem, sæt Dem, sagde pludselig mestren og, mens han lo og hans strålende blik gød sig ud over hendes skikkelse, sagde han:

– De skulle virkelig klage.

Fru de Zamikof havde åbnet læberne, som ville hun tale. Men kun hendes øjne hvilede store og helt åbnede på mestren, der arbejdede, mens hun satte sig.

– Godt, godt, sagde han, og han gik frem og tilbage foran sit lærred.

– Godt, sagde han igen.

Der var i hans øjne kommet næsten en lys flamme, som hos stordyret, hvis kreds bliver snævrere om dets bytte, mens brillanterne glimtede på fru de Zamikofs foldede hænder, som strålede de af en hemmelig triumf.

Men pludselig brød mestren af og kastede sin palet:

– Nej, sagde han: nu spiser vi.

Prinsessen lo.

– Ja, sagde mestren: jeg er sulten.

Og han ringede.

Fru de Zamikof sagde og rejste sig endnu ikke:

– Men hr. Mikaël er endnu ikke kommet.

– Ham om det, svarede mestren og strakte sine arme: vi spiser.

Der var fløjet et pludseligt smil over fru de Zamikofs ansigt, mens tjeneren viste sig i døren:

– Ret an, sagde mestren.

Jules tøvede et nu:

– Hr. Mikaël er ikke kommet, sagde han.

– Ret an.

Tjeneren gik og mestren sagde:

– Tilgiv et øjeblik; før han gik.

Fru de Zamikof var langsomt gået ned ad de gyldne trapper. Med bøjet hoved målte hun dagligstuens gulv, mens hun under sin gang betragtede sine egne fødder. Hun standsede nu og da. Hun blev, uden at vide det, stående ved søjlen, der bar krystalskålen med de uslebne rubiner, som i deres matte glans lignede kapsler fyldte med blod.

Halvt i tanker tog hun nogle af stenene op i sin hånd og lod dem falde tilbage i deres skål, til hun pludselig vaktes ved den klirrende lyd og så på ædelstenene, hun endnu havde tilbage i hånden – med et pludseligt glimt i sine øjne. På én gang hørte hun mestren le henne fra døren og hun lod stenene falde, mens Claude Zoret blev ved at le:

– Fru de Zamikof, sagde han og lo og lo: Fru de Zamikof, De ser på ædelstene som tyve ser på guld.

Og mens han blev ved at le og slog sig på sine egne ben som en bondekarl slår sig på sine lår, sagde han:

– Men jeg skal male Dem, prinsesse. Jeg skal male Dem for Louvre. De har mit ord på det.

– Men nu skal vi spise, sagde han og bød hende brat sin arm.

De gik ind i den lille spisestue, hvor tjeneren ventede bag den læderbetrukne armstol – mens mestren vedblev at tale,

overstadig, greben af en ukendt og urimelig glæde, talende om alt, om dagene, da han ikke havde brødet, om tiderne på den anden bred, om malerierne, han solgte for hundrede sous ...

– Og trappegangen, han havde malet for en spækhøker.

Han tegnede en guirlande i luften med det lange brød, han altid selv ville knække til sin frokost:

– Guirlander skulle der være og røde skulle de være, røde roser, sagde han: Og røde blev de s'gu, med lyseblå bånd.

Mestren lo:

– Der, sagde han og rakte pludselig fru de Zamikof brødet at knække af som på en knejpe, mens prinsessen lo:

– Tak, sagde hun og greb om brødet.

Han blev ved at fortælle, bestandig betragtende hende, med et par sejrrige øjne, reven hen af en gnistrende fryd – den glæde som ellers ingen kendte uden Mikaël og som kunne komme over ham enten sommerdage, når de helt alene strejfede gennem skoven, eller i de skaberens øjeblikke, hvor hans tanke eller syn havde vundet pludselig jord:

– Ja, det var den gang, sagde han, den gang i vor ungdom.

Der blev tiet et øjeblik, til fru de Zamikof sagde, og i en anden tone:

– Da fru Zoret levede.

Mestren rankede sit hoved:

– Ja, sagde han kort.

Men fru de Zamikof, der aldrig havde sat sine fødder i Montreuil, sagde:

– Jeg glemmer aldrig hendes billede.

Mestren svarede ikke.

Og hastigt, næsten som havde hun forløbet sig, begyndte fru de Zamikof at tale om Rusland, om Odessa og sletterne ved Volga – uvilkårligt og med kvindens instinkt seende som mestren, omskabende alt til farver, malende de gule hvedemarkers bølger gult i gult, så langt som øjet så.

Mens mestren, med de brede arme langt frem på bordet, stadig så hende ind i hendes ansigt med det samme blik.

Mikaël sprang op af vestibulens fem trin af marmor:

– Maler mestren? spurgte han.

Majordomus blev siddende i sin gotiske stol:

– Hun er her, sagde han.

Der gik en sitren over Mikaëls ansigt, mens han smed sin hat:

– Kommer hun her nu, før hanen galer, sagde han.

Jacques fortrak sit ansigt, der blev en eneste rynke:

– Hun ender med at blive her om natten.

Og han lagde til:

– De spiser.

Mikaël havde vendt sig: mestren havde i fem år aldrig sat sig tilbords, før han var kommet.

– De har vel været sultne, sagde han, men hans mundvige skælvede.

– Det har de vel sagtens, svarede Jacques og viste begge sine gummer, som var uden tænder. Og Mikaël og han mødtes i en pludselig strøm af skældsord, hvormed de, når de var ene, tildængede "russerinden".

– Nå, sagde Mikaël: jeg skal derind.

– Du er gået til bords, sagde han til mestren, da han kom ind.

– Fordi du kommer for silde, svarede mestren.

Mikaël svarede ikke straks, men så hen på kaminens ur, som endnu ikke viste ét.

– Måske, sagde han, mens hans øjne fløj over til mestren.

På fyrstinden, der havde bøjet sit hoved til goddag netop en streg mindre end venligt, havde han næppe hilst.

Mens tjeneren bød Mikaël af de halvkolde retter, blev fru de Zamikof ved at tale om Rusland, om en rejse i Kaukasus, hvor hun havde været med fyrsten: lavinerne styrtede ned foran deres vogn som splintrede verdener af hvidt og strømmende floder var piskede ned over bjergene, som det tindrende skum af det lysende platina.

Fru de Zamikof fandt, under en halvt ubevidst anspændelse, endnu stærkere farver og de mangfoldige billeder – mens mestren lyttede, uden at tænke på Mikaël med et blik, og Mikaël den hele tid kun sad bøjet og spiste.

– Ja, sagde mestren: Rusland er stort.

Pludselig løftede Mikaël hovedet og sagde med en stemme, der lød råt som et slag:

– Dets horder må have plads.

Fru de Zamikof sagde, med et smil, der mødte Mikaëls blussende ansigt:

– Hvor kan egentlig De – og fyrstinden dvælede lidt på ordene – hr. Mikaël, som er czeker, have så brændende et had til Rusland? De forråder virkelig Deres egen race, for vi to er dog … slægtninge.

Mestren havde set ud for sig, og i en anden tone sagde han:

– Måske burde vi alle hade det.

Og pludselig vendt mod hvad der måske altid var hans inderste tanke, sagde han:

– Hvor historiens lange veje er besynderlige.

Han talte dæmpet og meget langsomt:

– Frankrig skulle have geni i hundreder af år for tilsidst at skænke sine milliarder til den, som skal bruge os alle.

Der var gået en skælven over hans ansigt.

Men han forlod sin egen tanke og så brat frem mod fru de Zamikof, hvis øjne et nu havde hvilet i Mikaëls, der pludselig lyste.

Fru de Zamikof, som måske kun halvt havde hørt, sagde hastigt med den meget blide klang i stemmen:

– Hvorfor, mester, skal menneskene dog se så langt?

– Nej, sagde Claude Zoret og blev ved at le: det er sandt. Lad os lukke vore øjne.

Men fru de Zamikof begyndte, stadig lidt hastigt, at spørge om servicet, på hvilket de spiste desserten, nogle sjældne tallerkener med et kronet og fyrsteligt navnetræk:

– Porcelænet sorterer under Mikaël, sagde Claude Zoret: det er ham, der samler skårene her i huset.

Mikaël havde løftet hovedet for at besvare fru de Zamikofs spørgsmål. Men prinsessen var, uden at vente på noget svar, allerede begyndt at fortælle en historie fra det rumænske hof. Det var en anekdote, der gjorde en monark meget latterlig og som mestren lo af – mens Mikaël hurtigt havde bøjet sit ansigt og knugede sin venstre hånd om det egetræs bordben.

Fru de Zamikof vedblev at tale om hofferne med ansigtet vendt mod mestren, mens hun, med sin hånd, der var skøn af form men lidt for fyldig, førte de hvide nøddekærner ind mod sine læber og tænderne greb dem som i et sæt – til mestren sagde, og hans ansigt havde skiftet:

– Forresten indgyder – og han talte om fyrsterne – de mennesker mig kun medlidenhed.

– Medlidenhed?

– De har jo, sagde mestren: ikke bedt om at komme til verden for at sidde i bur på en rødtbetrukket stol.

Fyrstindens stemme, der havde så let ved at blive sørgmodig, svarede:

– Sidder ikke alle mennesker i bur, i det ene bur ved siden af det andet?

– Jo, svarede Claude Zoret: men de fleste tømrer sig dem selv.

Som et uvant lyn fløj Mikaëls blik mod mestren, der ikke så det, mens fru de Zamikof havde grebet dets glimt.

– Er vi færdige? sagde mestren over mod prinsessen: velbekomme.

Og vendt mod Mikaël sagde han:

– Du kommer vel op – siden?

Mikaël havde løftet sit ansigt, der var hvidt som hans hvide hals:

– Jeg venter Adelsskjolds hjemme, sagde han og rejste sig halvt for fru de Zamikof, der gik ved mestrens arm.

Da de gik op ad trappen til atelieret, sagde prinsessen og smilede:

– Hr. Mikaël var i dårligt humør.

Mestren halvlo:

– Var han? sagde han: Nå, når unge mænd begynder at leve, er de altid så lunefulde som børn, der får tænder.

I atelieret begyndte mestren pány at arbejde. Men pludselig holdt han op:

– Nej, nej, ikke idag, sagde han: vi må bie på "tidens fylde".

Og med de strålende øjne fra før, af sejr eller af lykke, sagde han:

– Men kom, prinsesse, idag følger jeg Dem selv til dørs.

Han bød hende sin arm og førte hende ud i vestibulen.

Majordomus havde rejst sig, med læberne sammenknebne som en syl, og ville række fru de Zamikof hendes cape. Men mestren tog den selv og lagde den om hendes skuldre:

– Tak for idag, sagde han med sin brede stemme.

– Hvorfor takker De? spurgte fru de Zamikof.

Mestren smilte og sagde:

– Fordi jeg idag har set Dem, frue, og han bød prinsessen farvel ved trappens øverste trin.

Mikaël havde åbnet en af vestibulens døre.

Med opskudte læber var han et nu standset på tærskelen:

– Er du her endnu? sagde mestren, der gik forbi ham.

– Ja, endnu, svarede Mikaël.

Mestren gik op.

Timevis kæmpede han med fru de Zamikofs billede, med det ansigt, han havde set, da prinsesse Zamikof betragtede rubinerne – med det udtryk ... det udtryk af begær.

... Fru de Zamikof kørte, efter sin omklædning, til Boulogneskoven. Da hendes vogn var ved at svinge om ved triumfbuen, lod hun kusken standse: Hun havde set hr. Schwitt og vinkede til ham.

Og strålende som den, der er meget lykkelig, eller måske som den, der vil sikre sig venner – bøjede hun sig frem og sagde:

– Hvor vejret dog er smukt. Vil De ikke køre med?

Hr. Schwitt så på vogntrinet ind i hendes ansigt:

– Når man ikke kan fare med ridderen, sagde han, farer man med hans svend.

Fru de Zamikof tøvede et øjeblik, før hun sagde i samme tone, mens hendes øjne lyste lige mod ham:

– Det var slet ikke faldet mig ind. Men De har ganske ret.

De kørte og talte om alt muligt.

På én gang sagde fru de Zamikof:

– Finder De også Mikaël så "uendeligt" smuk? Mestren driver jo et sandt afguderi med ham.

Charles Schwitt så, lidt fra siden, hen på hende:

– Ja, sagde han, han er vel Paris' smukkeste fænomen for en maler.

Prinsessen lo og sagde så, lidt efter og langsommere:

– Naturligvis har han andre farver i sit ansigt end alle andre.

Hun hilste på den russiske militær-attaché, der red forbi vognen og begyndte at tale om storfyrst Vladimir, der lige var kommet til Paris.

... Mikaël gik hastigt gennem sin hvide dagligstue og slog rygeværelsets persiske forhæng ned. Han nåede ikke længer: lænet til stolpen og skælvende over det hele legeme, begyndte han at græde, hulkende ustandseligt, mens han tørrede de strømmende tårer i forhænget som i et klæde.

Så løftede han sit ansigt, der var hærget som af et barneuvejr:

– Han var aldrig blevet sådan behandlet, aldrig sådan behandlet af Claude. Og det var hendes skyld – "russerinden".

– Som mod en fremmed var de mod ham – ja, begge to – og så på ham som et slags dyr, der ikke kunne tale eller sige et ord.

– Sådan så Claude på ham – og hun.

Han hulkede igen og blev ved at hulke.

Så gik han hen til det lille skrivebord.

Han ville skrive ... hjem, hjem til Prag.

– Ja, han ville skrive. Han ville skrive til sin søster. Han havde så længe sendt sin søster pengene uden at skrive et ord.

Han tog papiret frem og han skrev på sit modersmål: "Kære søster", til han græd igen og blev siddende, stirrende, foran det blanke og tomme papir ...

Han tænkte på derhjemme. Han ville huske dem allesammen, sin mo'er og sin søsters små børn og alle sine kammerater ...

Men det var, som kunne han ingenting mindes og han så ikke andet end husdøren – kun den lave, grå dør med sin klokke ...

Men måske var Claude vred over noget.

Måske havde han været uhøflig mod prinsesse Zamikof. Ja, han havde været uhøflig imod hende. Han vidste det godt, men ...

– Det var jo så ledt, at de var gået tilbords.

– Men nu – og pludselig smilede han – nu ville han gå derover igen og lade som ingenting. Eller bede Claude undskylde. Ja, det ville han.

Hans øjne faldt på papiret med et blik, som havde han glemt det, og han skrev hastigt med pennen: Jeg har det godt og ønsker jer leve vel. Din broder Eugène Mikaël.

Han lagde to sedler ved.

– Rekommandér det, sagde han til tjeneren, som stod ved trappen.

Og han gik.

Da han kom ind i atelieret, stod mestren endnu foran fru de Zamikofs billede:

– Er du der? sagde han og vendte hovedet, mens det lyste op i Mikaëls ansigt, blot ved lyden af Claude Zorets stemme.

– Du skulle jo ha'e fremmede.

– Ja, siden, sagde Mikaël og satte sig hastigt i stolen, den stol, hvor han plejede at sidde, når mestren arbejdede.

Claude Zoret blev ved at male, til han pludselig så hen på Mikaël, der hele tiden førte de klare øjne fra mestren rundt i rummet, som om det var længe siden han havde siddet her, i sin egen stol:

– Hvor du ser glad ud, sagde mestren.

– Ja, svarede Mikaël og smilte.

Der gik en stund, mens mestren malede igen. Så sagde han, og hans stemme lød lige så ungt som Mikaëls:

– Du, nu får jeg hende.

– Er det sandt? sagde Mikaël og havde rejst sig.

– Nej, sagde mestren: du skal ikke se det nu.

Og Mikaël var standset ved en stol, hvorpå der lå en russisk handske:

– Ja, sagde mestren: hun må ha'e glemt den. Jeg så den ligge der før.

Mikaël havde grebet den gråblå handske og holdt den i sin hånd:

– Ved du hvad, sagde han og smilede med et lykkeligt ansigt hen mod Claude Zoret: jeg troede egentlig, du var vred.

– Hvorfor skulle jeg være vred? spurgte mestren.

– Jo, sagde Mikaël, der stadig stod med fyrstindens handske i sin lukkede hånd, og han gav sig til at le:

– Men så er du det jo ikke, sagde han.

– Du er et barn, sagde mestren.

– Ja, sagde Mikaël.

– Men nu må jeg gå, sagde han, og langsomt åbnede hans hånd sig, mens han lod fru de Zamikofs handske glide tilbage på stolen.

– Hils dem derovre, sagde mestren: Og mor jer godt.

Mikaël løb ned ad trappen, mens han sang.

Tjeneren meldte foran den hvide dør hertugen af Monthieu, mens Mikaël stod op:

– Jeg er nok den første, sagde hr. de Monthieu: jeg kommer vist for tidlig.

Hertugen havde bestilt sin vogn en halv time før tiden, havde så ladet den vente et kvarter og var så pludselig kørt.

– Det er de andre, der kommer for sent, sagde Mikaël, der, meget slank, ligesom hr. de Monthieu, bar sin eftermiddagsdress som en uniform.

Mikaël spurgte, om der havde været mange mennesker i Boulogneskoven, og hr. de Monthieu, der først ville have sagt: "Jeg har ikke været der", svarede:

– Ja, der var mange.

Og vidste bag efter ikke selv, hvorfor han havde talt sandt. Han vendte hovedet, og idet han pludselig så over på væggen ligeoverfor altandørene, sagde han:

– Men, Mikaël, hvor er "Sejren"?

Mikaël havde rejst sig og lænede sig til det hvide flygel:

– Jeg syntes, lyset var for skarpt hernede, sagde han: Jeg har flyttet det. Det hænger deroppe.

– I atelieret?

Mikaël svarede ikke, men sagde ligesom hastigere:

– Og så er det ikke ... ganske behageligt at hænge sådan her hos sig selv i sin "nøgenhed" – når alle mennesker kommer.

Hr. de Monthieu havde set på Mikaël et nu.

Men han spurgte kun, mens tjeneren meldte grev Toll, en sekretær ved gesandtskabet for hr. Adelsskjolds fædreland, hvorledes mestren befandt sig.

– Han maler fru de Zamikof, sagde Mikaël og han lagde sin vanlige vrængen på navnet.

Grev Toll, der var lille, meget blond og havde en krop som en dreng, greb straks navnet Zamikof og sagde, at han netop havde set hende ved søerne med en jøde.

Han tog plads i en lænestol og begyndte med en stemme, der var underligt klinger, at opremse en mængde damer, han lige havde set.

Han talte altid om damer og altid mærkeligt hæsblæsende, som omtumledes han mellem deres kniplinger i en cotillon.

Grev Toll blev ved at tale, mens Mikaël, lænet til flygelet, hele tiden førte sin venstre pegefinger frem og tilbage over sit øjebryn.

Hr. de Monthieu bladede i en luksusudgave af *Fort comme la Mort*, som var Mikaëls yndlingsbog.

Pludselig sagde grev Toll:

– Men De, hertug, er nu en portugiser i kærlighed.

Mikaël gav sig til at le:

– Hvorfor det? sagde han.

– Jo, sagde grev Toll, mens hertugen uvilkårligt støttede bogen mod sit ben ligesom en klaphat: For jeg har læst i en bog, jeg tror, den var af fyrstinde Ratazzi, hvad er det, hun hedder nu? – at portugiserne de tier og dræber.

Der blev et øjebliks stilhed, før hr. de Monthieu sagde om *Fort comme la Mort*:

– Nu må De snart kunne den udenad, Mikaël.

Grev Toll sagde, at han læste s'gu aldrig en bog to gange. For når man kendte den, så kendte man den.

Men Mikaël sagde:

– Jo, i "Stærk som Døden" læser jeg altid. For den forstår jeg.

– Hvordan mener De, Mikaël?

– Jo, sagde Mikaël, for dér skilles de uden at skændes.

Grev Toll lo højt. Men Mikaël sagde:

– Ja, er kærligheden da ikke noget, som, når det er forbi, så er det forbi? Og så bagefter er der ingen jammer.

– Men en omnibus, sagde grev Toll, der lo.

Hr. de Monthieu havde rejst sig og stirrede ud i haven.

Men grev Toll, hvis vimse hjerne pludselig igen var faldet over navnet Zamikof, sagde:

– *Ah, la Zamikof a bien appris beaucoup de choses.*

Og idet han lo, blev han ved:

– *Mais, oui en parcourant tant de pays elle a bien appris la connaissance de trics.*

Mikaël havde vendt sit ansigt og hertugen drejede sig pludseligt: tjeneren åbnede døren for fru Adelsskjold, som var ledsaget af fru Morgenstjerne, en norsk malerfrue, der var stor som en valkyrie:

– Ja, sagde fru Adelsskjold: Adelsskjold maler og kunne ikke komme. Men så var fru Morgenstjerne så elskværdig at følge med.

– For, lagde hun til og smilede, mens hun hilste: hvis vi ikke var kommet, Mikaël, ville De dog være blevet bedrøvet.

– Og desuden, sagde fru Morgenstjerne, der lo, så man så alle hendes dejlige tænder: ville jeg så umådelig gerne se, hvordan De boede.

Fru Adelsskjold sagde:

– Mikaël har det dejligt. Han bliver i det hele græsselig forkælet.

– Men, sagde hun og rakte hr. de Monthieu hånden: det er kun godt.

– Mon? Sagde fru Morgenstjerne.

– Ja, jeg tror kun, sagde fru Adelsskjold og hendes ansigt ændrede pludseligt udtryk: at menneskene trives i solen.

– Det er sandt, sagde fru Morgenstjerne og satte sig bredt i en stol, mens tjeneren ombød Malvoisier på en bakke, og hun lagde til:

– Her er henrivende. Det er det med de havehuse her i Paris, som ligger og skjuler sig – de er som reder, ligefrem.

Og de begyndte at tale om havehuse, atelierer, sidegader ved Triumfbuen og boliger.

Grev Toll talte med fru Morgenstjerne sit skandinaviske tungemål og Mikaël vrængede efter dem, mens de lo:

– *La langue d'Ibsen ... n'est ce ce-pas?* råbte Mikaël.

Og fru Morgenstjerne, der blev patriotisk berørt, sagde:

– Netop. Men De foretrækker naturligvis Deres hr. de Curel.

– Det er slet ikke min hr. de Curel, svarede Mikaël: for jeg er czecker.

Og han lagde til, lidt lavere:

– Men der skrives ikke så mange bøger på czeckisk.

Der gik en engel gennem stuen et nu.

Men pludselig ville Mikaël lære tre ord på norsk, rigtig norsk.

– Hvad for tre ord? sagde fru Morgenstjerne, der, glad og stærk, fyldte sin hvide stol.

– Jeg elsker dig, lo grev Toll.

– Ja, sagde fru Morgenstjerne og tog endnu en slurk Malvoisier: lad ham lære dem: "jeg elsker dig".

Og hun begyndte med vidtåben mund, mens de dejlige tænder strålede, at foredrage de tre ord, som Mikaël ikke kunne sige, mens hr v. Toll lo og sagde dem med:

– Jeg, råbte Toll.

– Jeg, begyndte fru Morgenstjerne igen.

– Jai, sagde Mikaël.

– Elsker dig, blev fru Morgenstjerne ved.

Men Mikaël snublede på "elsker" og Toll tog på igen:

– Elsker dig ... for Fanden.

– Elskar dai.

Fru Adelsskjold havde nærmet sig til flygelet, hvor hr. de Monthieu havde lagt Guy de Maupassants roman.

– De var en ven af Guy de Maupassant, ikke? sagde hun til hr. de Monthieu.

– Jeg tror nok, jeg tør kalde mig det, men jeg var jo så meget yngre end han.

– Hvorledes var han egentlig, jeg mener som menneske? spurgte fru Adelsskjold halvt sagte, mens de andre stadig lo bagved dem.

– Jeg elsker dig, råbte fru Morgenstjerne endnu en gang.

Hr. de Monthieu fortalte om sin døde ven og talte dæmpet ligesom fru Adelsskjold, til han tilsidst sagde:

– Han var det stolteste hjerte, jeg har kendt.

De tav et øjeblik, til fru Adelsskjold sagde:

– Hvor De dog holder meget af Deres venner.

Og de tav igen et nu, indtil fru Adelsskjold vendte sig om:

– Hvad er det dog, I gør for et spektakel?

Fru Morgenstjerne lo af åben hals:

– Han vil jo lære at sige: "jeg elsker dig" …

– Men, og hun løftede sine arme, så armbåndene klirrede: han lærer det jamæn aldrig.

– Nej, sagde Toll, der opgav undervisningen.

– Jeg har lært det af Alexander, sagde fru Adelsskjold, der lo, og hun sagde på svensk, møjsomt og med en stærk accent:

– Hør nu, Mikaël: jeg elsker dig.

Men grev Toll og fru Morgenstjerne druknede i latter over hendes udtale.

På en gang var fru Morgenstjerne træt af det og hun begyndte igen at tale om stuerne – snakkende om alting: hvad *det* var og hvor Mikaël havde *det* fra:

– Det er et vidunderligt ur, sagde hun og standsede foran kaminen, der bar et empire-ur i hvidt og guld.

– Ja, det havde tilhørt Joseph Bonaparte. Mestren havde fået det af prinsesse Mathilde.

– Alt får han af mestren, sagde fru Morgenstjerne med oprakte arme.

Men hr. de Monthieu beundrede urets gyldne statuette, der var en Amor, som tændte sin fakkel.

– Jo, sagde Toll, de Bonaparter var s'gu folk, der forstod at holde luerne vedlige – og det på alle måder.

Fru Morgenstjerne var ovre ved flygelet, hvor hun pegede på nogle orkidéer, som i en gråblå dansk vase stod på låget:

– Kære ven, sagde hun til Mikaël: de er fra stedet ligeved operaen.

Alle betragtede blomsterne, der var næsten af samme farve som vasen, og fru Adelsskjold krængede kanten af sin russiske handske, som hun holdt hen mod orkidéerne:

– Se blot, sagde hun: hvor nøje de passer i farven.

– Ja, sagde Mikaël hastigt og tog om buketten med sin fulde hånd: så det var mærkeligt.

Og han blev ved at stå og smile ned mod buketten, mens de andre talte om en rosen-udstilling, aristokratiet havde foranstaltet i Versailles.

Det var, som tjeneren næsten måtte vække Mikaël, da han hviskede en besked, og Mikaël sagde:

– Det er hr. Ducal. Jeg har bedt ham synge lidt i eftermiddag.

– Skal vi høre ham? råbte fru Morgenstjerne: De er storartet.

– Ja, De har jo aldrig hørt ham, sagde Mikaël og vendte sig til fru Adelsskjold, mens hr. von Toll klappede i sine hænder.

Sangeren kom ind, og Mikaël rakte ham hånden, uden at forestille ham, mens de andre uvilkårligt og kortere end et nu førte deres øjne fra den fremmedes støvlespids op til hans engelske hår.

De blev ved at tale, mens hr. Ducal satte sig i en lænestol og begyndte at stemme sin lut – lidt for længe.

– Skal vi ikke sætte os, sagde Mikaël.

Og alle satte sig rundt om sangeren, der endnu stemte sine strenge, som lyste. Kun fru Adelsskjold sad i rygeværelsets dør, hvor de sølvindvævede tæpper skjulte hende halvt.

Men fru Morgenstjerne, der havde anbragt sig lige midt foran hr. Ducal, sagde på sit modersmål til grev v. Toll:

– Det er dejligt, De, en gang at være ham rigtig nær. Så kan man da få greb i hans fingersætning.

Hr. Ducal talte nogle øjeblikke, med lidt for lange pauser, om de gamle visers melodier, indtil han begyndte at synge halvt dæmpet, mens hr. de Monthieu gik nogle skridt over gulvet og standsede foran den hvide kamin.

Sangeren sang med bøjet ansigt, så kun de blanke øjne sås:

A l'ombre d'un ormeau
Filait du lin tranquilement,
Son berger la trouvant seulette
S'en vient lui dire tendrement:
"Brunette, mes amours,
Languirai-je toujours?"

Hr. de Monthieu støttede sin arm mod kaminens plade. De lange øjenhår på de sænkede låg lagde som en skygge over hans smalle kind.

Le berger, de si bonne grâce,
Contait son amoureux tourment;
Qu'un jeune cœur, fût-il de glace,
Se fût rendu dans le moment.
Chacun doit à son tour
Un tribut à l'amour.

Fru Morgenstjerne lo med en sagte latter, der næsten faldt som i takt med musikken, mens grev Toll sad med fremstrakte ben og spidsede læberne, som om han uhørligt fløjtede.

Hr. de Monthieu havde hævet sine øjne.

Men Mikaël greb i en krog sin lut, og, svingende sig op på flygelet, ved siden af den danske vase, stemte han i med hr.

Ducal – mens hans øjne lyste:

Lisette, sentant sa défaite,
Peut-être ne l'eut jamais dit,
Sans que la tendre Lisette
Fit un soupir qui la trahit.
Chacun doit à son tour
Un tribut à l'amour.

Mikaëls stemme klang over hr. Ducals. I leg fløj hans hænder over hans lut, mens et strålende smilehul viste sig i hans hage, og han blev ved at synge:

Ils etoient seuls dans ce boccage,
On ne sait ce qui s'y passa.

Hr. Ducal holdt pludselig op at synge, mens Mikaël blev ved, med det sorte hår kastet tilbage, jublende over den hvide lut:

Mais Thircis eût été peu sage
S'il en étoit demeuré – là:
Chacun doit à son tour
Un tribut à l'amour.

Hr. Ducal slog, til bifald, knoerne, mod bagsiden af sin lut og fru Morgenstjerne råbte sammen med grev Toll:

– *Bis, bis,* Mikaël.

– *Bis, bis.*

– Se, sådan skulle han s'gu males, sagde Toll og slugte Mikaël med øjnene, grebet af mandfolke-beundring for et andet rigtigt mandfolk.

Men Mikaël sang endnu en gang, med en næsten forvoven glæde, højt på sit flygel – mens hr. de Monthieus læber sitrede

let:

Mais Thircis eût été peu sage
S'il en étoit demeuré – là:
Chacun doit à son tour
Un tribut à l'amour.

– Men De er jo kunstner, Mikaël, råbte fru Morgenstjerne, og Toll lagde til:

– Ja gu' er han kunstner.

– Man er da czecker, svarede Mikaël og slyngede lutten fra sig, der klirrende faldt ned på tæppet.

Men pludselig så han hen mod fru Adelsskjold, som havde ført sit ansigt helt tilbage bag portierens tæpper:

– Men De, prinsesse Rohan, sagde han og der kom over ordet "prinsesse" en hemmelig klang næsten som en fanfare: De holder ikke af, at jeg ikke repræsenterer nationen.

De lo allesammen, mens han sprang ned fra flygelet:

– Men nu, De, hr. Ducal, sagde han og blev stående ved siden af flygelet, mens han lo.

Hr. Ducals lut lød på ny og hans øjne, der syntes at søge et hvilepunkt under sangen, fæstede sig ved kniplingsbræmmen af fru Adelsskjolds kjole.

– Det er sangen om "Kongens Datter", sagde han uden at løfte sit ansigt.

Og han sang kongedatterens klage:

Las! il n'a nul mal,
Qui n'a le mal d'amour!
La fille du Roy
Est au pied de la tour.

Lutten lød et øjeblik alene.

Ingen havde rørt sig. Mikaël stod bestandig ved flygelet ved siden af de grå orkidéer.

Fru Adelsskjold havde gemt sit ansigt, mens hr. de Monthieu uafladelig betragtede hendes sammenfoldede hænder.

Sangeren blev ved at synge, mens han slørede sin egen røst:

Qui pleure et soupire
Et mêne grand doulour.
Il n'a nul mal,
Qui n'a le mal d'amour.

Fru Adelsskjold havde fattet med hænderne om et pragtværk og lagde det ned i sit skød, hvor hun langsomt vendte de tunge blade – måske uden at se.

– Sangerens hånd gled nænsomt over lutten, så dens strenge næppe klang:

Las! il n'a nul mal
Qui n'a le mal d'amour.
Le bon Roy lui dit:
Ma fille ...

Fru Adelsskjold havde bøjet hovedet over bogen. Ja, nu så hun det: det var den franske adels våben. Der var Rochefoucauld'ernes skjold. Og der var Montesquiou'ernes. Hvor det var længe siden, hun havde set alle de gamle våbenmærker. Hun syntes næsten ikke siden sin barndom. Da havde hendes fader altid vist hende dem og forklaret hende alle deres valgsprog.

"Voules vous un mari?"
"Hélas! oui, mon seignour".
Las! il n'a nul mal,
Qui n'a le mal d'amour.

– Der var Monthieu'ernes skjold med jernsværdet gennem det luende hjerte. Og nedenunder sølvbåndet med deres valgsprog. Ja, dér stod det: "Giv alt og forråd ingen" ...

– "Giv alt ... Og forråd ingen" ...

Sangen holdt inde og der blev stille i stuerne.

Men Mikaël sagde frem mod hr. Ducal:

– Syng endnu en gang.

Og mens sangeren atter bøjede sig over sin lut, satte Mikaël sig stille foran flygelet og lod nogle mørke akkorder dæmpet følge sangen som et svar:

Las! il n'a nul mal,
Qui n'a le mal d'amour.
La fille du Roy
Est au pied de la tour ...

Akkorderne klang, som steg de dybt op fra sangens og melodiens bund, mens fru Adelsskjold langsomt vendte våbenværkets blad med sin hånd, som hr. de Monthieu så rystede let:

Qui pleure et soupire
Et mêne grand doulour.
Las! il n'a nul mal,
Qui n'a le mal d'amour.

Sangen var forbi.

Da hr. Ducal rejste sig til afsked, bøjede de alle deres hoveder. Men Mikaël glemte at stå op. Han blev siddende foran flygelet med opadvendte øjne, som betragtede han et usynligt billede. Alle tav, indtil fru Morgenstjerne, der sad med fremstrakt hoved og hænderne i sit skød, sagde ud i rummet:

– Er det ikke forunderligt, men når jeg hører musik, synes jeg altid, det er, som luften var fuld af hemmeligheder.

Ingen svarede hende og alle sad som før, til Toll sagde på sit modersmål med sin sære barnetrompet-stemme:

– Ja, det er besynderligt, når man hører musik, er det som man ser så mange ting.

– Hvad ser De? sagde fru Morgenstjerne, som brast i latter.

– Ja, det er det sære ved det, sagde hr. v. Toll: man ved det ikke.

Mikaël spurgte:

– Hvad er det, han siger? Men fru Morgenstjerne blev ved at le og sagde:

– Han siger, vi skal se Deres hus nu – da jeg er her.

De brød alle op fra deres plads, mens fru Adelsskjold, der allerede var gået nogle skridt, pludselig standsede igen og sagde:

– Ja, Mikaël, jeg bliver hernede. Jeg har jo set Deres herligheder før.

Hr. de Monthieu blev stående et nu på vindeltrappens trin. Så fulgte han de andre, som gik op i atelieret.

Fru Morgenstjerne blev stående i den portbrede åbning, der var atelierets dør:

– Nej, råbte hun og hun talte norsk: du min anden verden, hvor her er dejligt.

I et nu havde hendes øjne overfløjet det hele rum med den gamle kardinalstol under baldakinen og bronzeafstøbningerne af Rodin på afhugne gyldne kapitæler og væggenes silketæpper, hvis stærke farver stod så godt som i en arabers telt, og hynderne med guldbroderi, som var spredte overalt.

– Nej, du min anden verden, råbte hun igen:

– Menneske, hvad maler De her?

Og hun begyndte at løbe rundt som den, der er vant til at færdes mellem lærreder og staffelier og klatter, mens hun tog skitser ned fra væggen og rumsterede med studierne.

– Nej, nej, sagde Mikaël og rev en studie ud af hendes hånd: jeg maler ingenting, der er værd at se.

– Så skulle De ske en skam, sagde fru Morgenstjerne og satte sig i en stol: så himmelskønt her er.

Men Mikaël gav sig til at fortælle om hynderne. Han holdt dem op i sine hænder og talte hurtigt, næsten som en dreng, der forklarer sit legetøj: de var en gave fra shahen, som mestren ikke ville ha'e: "Jeg vil intet ha'e i mit hus fra det persiske rundhoved", havde mestren sagt, fortalte Mikaël ...

– Men det tæppe er det smukkeste af det altsammen, sagde han og pegede på et silkedraperi, som hang på væggen.

Fru Morgenstjerne, der var kenderske, måtte op for at føle på det. Men Mikaël sagde:

– Ja, her er dejligt ved lys; når her er tændt om aftenen.

– Men nu, børnlille, sagde han og løftede armene: vil jeg også ha'e fest. Hva', fru Morgenstjerne? Fest i hele huset og med hundrede mennesker op og ned ad trappen. Vi ta'er et spansk orkester, det fra "Grand Café". De er gule i klæderne – de

spaniere, Monthieu, hænger kulører på sig, så de skriger i øjnene. Og så danser vi her og spiser nedenunder.

– Å, der er nok af plads, der er jo masser af plads.

Mikaël blev ved at tale, strålende i det hvide ansigt, mens fru Morgenstjerne og grev Toll talte med, smittede af hans glæde:

– *Der* skulle der stilles blomster og *der* kunne man hænge lamper.

– Men, sagde Mikaël pludseligt: orkestret skulle ikke være spansk. Russerne ville vi ha'e, for de, de spiller dejligst.

Han lo med sit lysende ansigt:

– Og så, sagde han: er de af min familie.

Fru Morgenstjerne lo.

Men Mikaël sagde:

– Jo, for jeg er czecker ... og russere og czecker, de er slægtninge.

Han tav et øjeblik, før han sagde med en besynderlig overgang og med en helt anden stemme:

– Men jeg kender jo egentlig slet ingen mennesker.

– Hvad! brød fru Morgenstjerne ind: De kender da hundreder.

– Nej, svarede Mikaël: jeg kender ingen. Det er bare Claude, som kender dem.

Der blev stille et øjeblik, til grev Toll sagde, uvilkårligt i en tone, som nu var det begravet:

– Ja, det ville blive storartet.

Men hr. de Monthieu, der ikke havde talt, stod foran "Florentineren", der løftede sig på sit fodstykke, mens han ud i rummet sang sin stumme sang.

Fru Morgenstjerne var begyndt at vandre rundt i atelieret igen, da hun pludselig blev stående foran et staffeli:

– Ja, men dette er godt, sagde hun, og hun gik et skridt bort fra lærredet, hvor hun så et kvindeligt bryst, en hals og et ansigt, der halvt var slettet ud.

Hr. de Monthieu havde vendt sig.

– Hertug, de linjer er gode, sagde fru Morgenstjerne og førte sin hånd ud i luften.

– Ja, sagde hr. de Monthieu næsten i et udbrud.

Mikaël havde hørt op at tale, men også hr. von Toll var gået hen foran maleriet:

– Ja, sagde han: den er brillant – lige akkurat prinsesse Zamikofs hals.

Mikaël gjorde to skridt som for at se selv, og hr. de Monthieu havde vendt sit ansigt.

Men fru Morgenstjerne blev bare stående foran studien, som den studie den var:

– Ja, sagde hun igen: pragtfuld er den linje. Og så si'er de, han har intet talent.

– Hvem si'er det? spurgte Mikaël, der, forvirret, greb lejligheden til at le.

– Sludder, svarede fru Morgenstjerne, og hun vendte sig om og spurgte:

– Skal vi så se mer?

– Ja, sagde Mikaël brat og førte dem over gangen for at åbne til sit soveværelse.

– Hænger "Sejren" her, råbte fru Morgenstjerne midt i døren: det var osse en idé.

Men grev Toll sagde halvhøjt:

– Det er vel til behagelig sammenligning.

... Hertugen var steget ned ad vindeltrappen. Fru Adelsskjold var fra dagligstuen gået ud på altanen. Med hænderne støttede mod gelænderet så hun ud over den lille plet af have.

Hr. de Monthieu gik langsomt gennem stuen og stod i døren. Langs havens mure hang de gule roser så tæt som frugt i klaser og de to violbede bredte sig over jorden som et mørkeblåt klæde. Oppe fra, fra de åbnede vinduer, lød de andres stemmer – og højest Mikaëls – som en ung og lykkelig pludren.

Hr. de Monthieu stirrede ud i haven og sagde pludseligt:

– Stakkels Mikaël.

Fru Adelsskjold vendte hovedet, som om hun ikke havde forstået ham. Men lidt efter sagde hun, mens hun betragtede palmegruppen, der rejste sine blade midt i den indelukkede have som i et drivhus:

– Ja, den stakkels Mikaël.

De tav et øjeblik, til fru Adelsskjold sagde, som fortsatte hun en tankegang:

– Men hvor huset her er smukt.

– Ja – jeg har altid haft det kært.

Hr. de Monthieu var trådt hen til gelænderet:

– Vi har derhjemme, hjemme i Normandiet, et havehus, der minder mig så meget om dette.

Fru Adelsskjold strøg hånden hen ad altanens gelænder og så bestandig ud mod den lyse have:

– Hvor De dog elsker Deres Normandi, sagde hun.

De stod tavse, til hr. de Monthieu sagde og havde besværligt ved at fremføre ordene:

– Kommer så ... De og Deres mand derop i år?

Støjen fra den fjerne kaj flød ind mellem deres ord som en stille brusen:

– Det bliver i hvert fald langt fra Deres ege, lød fru Adelsskjolds stemme: Normandiet er stort.

Hr. de Monthieu tav et nu:

– Verden er større, sagde han så og det var, som hans åndeløse ord fløj som en pludselig pil mod en rustning:

– Og dog har vi to mødtes.

Fru Adelsskjold hvidnede i sit ansigt og hun åbnede læberne til ord, hun ikke fandt, mens hr. de Monthieu, hvis tale lød som trængte den gennem en uhørlig hulken, sagde:

– Men ved De da ikke, ved De da slet ikke? Ser De da slet ingen ting? Fru Adelsskjold hørte fru Morgenstjerne tale bag sig og hun talte selv og hun hørte Mikaëls stemme. Se gjorde hun kun tjeneren, der, bøjende sig, meldte hendes vogn.

Fru Morgenstjerne snakkede i vognen uafladeligt.

På én gang sagde hun:

– Hvor hertugen dog var bleg.

– Ja, sagde fru Adelsskjold og så pludselig hr. de Monthieu, der bøjede sig til afsked, og syntes slet ikke, at hun den gang havde set ham.

Men fru Morgenstjerne blev ved at tale, til hun sagde:

– Det er lige meget, det er nu synd.

– Hvilket?

– Det er synd for den unge mand, sagde fru Morgenstjerne: for ved De hvad, han er og bliver dog aldrig andet end en model sat i bur – som han er meget for god til. For han er rigtig et prægtigt menneske, som tilmed har talent. Og hvad nytter det

ham, at han hænger på musæer, signeret Claude Zoret, om tre hundrede år.

Fru Adelsskjold sad et øjeblik. Så sagde hun:

– Men måske bryder han ud.

Og hun tav så mærkeligt i et sæt, at fru Morgenstjerne vendte sig i vognen.

– – Mikaël lå i sovekammeret, hvor de mørktrøde stores var slået for, udstrakt på sin seng og stirrede op mod sit loft, hvis hvidhed glødede som belyst af en sær og dunkel flamme.

Mestren kom ud fra sit badeværelse. Men badet havde ikke hjulpet ham. Hans øjne var trætte som dens, der altfor længe har anstrengt sig med at læse.

Prinsesse Zamikof skulle idag sidde for ham for sidste gang.

– Og dog – og dog – – dog var det ikke hendes ansigt.

– Så fangede han aldrig hendes ansigt.

Han gik op i sit atelier og han vandrede frem og tilbage med hænderne foran sig i en besynderlig stilling, som knugede han dem om et plovgreb:

– Altså kunne han ikke. Altså kunne han ikke.

Hans underlæbe faldt slapt ned og gjorde i et sekund hans træk til en oldings, hvad han selv mærkede, og hastigt rettede han sit eget udtryk:

– Og billedet skulle males, *skulle* males og signeres med hans navn.

– Å, om nogen vidste, hvor træt han var og hvor gerne han var flygtet langt bort fra sit eget navn, – hans navn … og hans berømmelse.

Hans ansigt havde skiftet udtryk og viste kun en forbitret hån:

– Hans berømmelse og hans navn: Claude Zoret. Elve bogstaver. Et navn. Jernrustningen om hans liv – bæltet snøret under hans hjerte.

– Hvad er det? han vendte sig.

Det var majordomus, der havde slået forhænget til side:

– Fyrstinde Zamikof.

– Lad hende komme.

– De skaffer mig søvnløse nætter, sagde mestren højt hen mod fru de Zamikof, der kom ind.

– Da er det mod min vilje, svarede fru de Zamikof og vendte det blide ansigt mod ham.

Og lidt efter lagde hun til:

– Og i dag er jo desuden alt forbi.

– Ja, svarede mestren.

Hans højre øjenlåg faldt halvt til under hans anspændelse for at se, mens han gik roligt frem og tilbage foran sit lærred:

– Nej, det var ikke hendes øjne.

Årerne i hans pande svulmede, mens han blev ved med at arbejde:

– Fortæl mig noget, sagde han.

Fru de Zamikof smilede op mod hans ansigt:

– Hvad skal jeg fortælle dem? spurgte hun. Har jeg ikke så tit sagt, De hører jo dog ikke efter.

Mestren svarede:

– Og har jeg ikke så svaret, at, når De taler, ser jeg Dem?

Hun begyndte at tale om løbene, hvor hun, sagde hun, havde mødt hr. Mikaël.

– Ja, svarte mestren: han løber rundt, som havde han bisselæder i sålerne, i den sidste tid.

Og han spurgte om en nyhed fra Rusland, drivende hende til at tale om det uhyre hjemland, som troede han ubevidst, at hendes billede endelig kunne vokse op af hendes ord – op af hjemstavnens jord.

Fru de Zamikof talte, ved en tankeforbindelse fra væddeløbene, om ridtene derhjemme på de store godser, ridt over mark og stok og sten; og hun fortalte om et marked, hvorhen de var redet i kohorte, et af de russiske markeder med tusinde barakker og smudsige penge og brogede farver og stank af løg og støv.

Og mestren slog sig ned på en stol, pludselig munter, endnu en gang håbende at gribe hendes ansigt, ind i hvilket han så – til han atter stod op og arbejdede påny.

Mikaël kom ind, flygtig hilst af prinsessen, og han satte sig i en krog. Det hvide ansigt støttede han i sine hænder, mens han – med et blik, der måske var nyt i hans øjne – uafladelig betragtede fru de Zamikofs buste, uden at løfte øjnene højere.

Ingen talte, mens mestren bestandig arbejdede med nedtrukne bryn, med underlæben falden ned som før, da han var ene – under en afmægtig slappelse, som fru de Zamikof så. Og på én gang følte hun den unges uvilkårlige ubehag ved at være nær det ældede – en ældet, som hun måske i tanker havde vænnet sig til at være meget nær.

Mestren vendte sig i et ryk:

– Nej, sagde han: det er der ikke.

Og idet han med sin højre hånd skød til staffeliet, sagde han:

– Kom herhen, Mikaël.

– Ligner det?
Mikaël havde rejst sig. Måske et halvt minut stod han foran lærredet, uden ét ord, mens mestren betragtede hans ansigt:
– Nej, sagde Claude Zoret: du har ret. Det er der ikke.
Og pludselig atter rank, i en halv ironi med en håndbevægelse som en kæmpes, der rækker sin fostersøn sit sværd, sagde han:
– Prøv du.
Mikaël blev stående et nu, mens det hvide ansigt blev hvidere, til han, med et greb, fattede om palet og pensel, og sitrende som et dyr over det ganske legeme undtagen i arm og hånd, der førte penselen, ændrede han i fire strøg, i fem strøg portrættets øjne – og trådte bort:
– Ja, råbte mestren og hans øjne lyste:
– Hun er der.
Fru de Zamikof havde rejst sig, mens hun som omtindrede Mikaël i et eneste blik.
– Ja, råbte mestren, atter bred i sin bluse, mens han lo: Det er, hvad jeg altid har sagt, Mikaël har malet mer af Claude Zorets billeder end hvad verden ved af.
Mestren blev stående foran lærredet, betragtende det med et nyt udtryk i de skinnende øjne:
– Ja, sagde han og smilte besynderligt:
– Det gætter kun ungdommen.
Fyrstinden ville se. Men mestren stansede hende:
– Det venter, sagde han.
– Om otte dage kan De hente Deres portræt.
Og som han sluttede en audiens, sagde han:
– Farvel, madame.

Fru de Zamikof gik.

Mikaël fulgte hende ikke. Sitrende endnu stod han lænet til fodstykket, der bar den hvide torso.

Mestren gik op og ned med piben i sin mund, da hr. Schwitt kom ind.

– Charles, råbte mestren: jeg er færdig med mænaden.

Og idet han drejede staffeliet, sagde han:

– Mikaël gav hende øjne.

Charles Schwitt var trådt hen foran billedet, som han betragtede længe:

– Men du malede hende, sagde han med en underlig lav eller hæs stemme.

... Det var dagen efter, at portrættet var tilsendt fyrstinde Zamikof.

Mestren arbejdede, mens Mikaël læste.

Majordomus åbnede forhænget og meldte:

– Fyrstinde Zamikof.

– Hvad vil hun her, råbte mestren, mens Mikaël lukkede Baudelaire som i et sæt:

– Lad hende komme.

Fyrstinden var allerede gået nogle skridt hen over gulvet:

– Godmorgen, sagde mestren.

Fru de Zamikof bøjede sit hoved, så atelierets lys lagde som en glorie over det askegrå hår:

– Jeg kommer, sagde hun og smilte: for at takke Dem. Nu havde De givet mig lov dertil.

– Og, sagde mestren og talte til hende, han *havde* malet, som til en person, han knap nogensinde havde set:

– For at spørge mig om prisen.

Fyrstinden var standset, med et stirrende udtryk, og Mikaël havde rejst sig, med hver fiber dirrende i sit ansigt.

– Der er ingen pris, sagde mestren: Jeg maler ikke portrætter. Og en gave fra mig kan ikke fornærme Dem.

Mestrens stemme var blevet godmodig og han bød hende tage plads.

Fru de Zamikof takkede ikke. Mens nogle øjeblikke den samme stirren sad fast i hendes blik (en stirren som mod noget, der pludselig var knust), talte hun om dagen og vejen, indtil hun rejste sig:

– Farvel, mester, sagde hun og løftede på én gang sine øjne mod Mikaëls skælvende ansigt:

– Farvel, hr. Mikaël, sagde hun og slyngede ham atter ind i sit blik.

Mestren rakte hende sin hånd til afsked:

– Mikaël, sagde han: følg fyrstinden ud.

Ingen af dem talte, mens de gik ned ad den gyldne trappe. De hørte begge springvandenes fald. Mikaël skjalv, som skulle hans tænder slå sammen.

Vestibulen var tom.

Hånden, hvormed Mikaël tog hendes kåbe, var iskold. Hans læber var opskudt i en bue. Så lagde han kåben om hende, mens han trådte hende lidt for nær. Og pludseligt, mens det var, som selve hendes klædning var blevet ét med hendes legeme og fornam som det, sagde hun:

– Hvor vidste du, det var mit ansigt?

Og de mødtes i et kys så tæt, som skulle deres læber og ånde aldrig skilles mer.

Mestren var allerede på vejen til spisestuen, da Mikaël kom løbende, udråbende, næsten forpustet:

– Undskyld, jeg kommer så sent, sagde han: men jeg kommer lige fra badet.

– Så silde? sagde mestren.

– Ja, for jeg havde først fægtet med Monthieu.

De satte sig og begyndte at spise. Mestren spiste langsomt, som den, der vil fordøje vel, mens Mikaël slugte maden med en glubende appetit, alt mens han talte, med maden i munden:

Om fru Adelsskjold, som han lige havde set i en vogn:

– Hvor hun så dårlig ud, sagde han. Hun er blevet ganske mager.

Og om Versailles fortalte han.

– Har du været derude igen? spurgte mestren.

– Ja, jeg malede derude, sagde Mikaël, det var derfor, jeg ikke kom igår. Det blev så sent og slottet var så smukt.

– Ja, sagde mestren: det bygningsværk er kun skønt om natten.

Mikaëls øjne tindrede og blev violfarvede i deres glans:

– Ja, sagde han og hans stemme blev en anden: der er skønt om natten.

Og med en skiftende røst blev han ved:

– Jeg spiste til middag i hotel Vatel … Ligeoverfor teatret. Kender du ikke det?

– Jeg har vist spist der med Schwitt, sagde mestren og lo: det er et af hans gemmesteder, tror jeg. Han har sine reder sådan her i omegnen.

Men Mikaël fortalte som den, der må fortælle, om den lille forgård hos Vatel og springvandet, der var, og haven med det

rene væld af reseda; og restaurationen, den ganske stille restaurant:

– Å, den er så lukket, sagde han: som var man hjemme hos sig selv, så dejlig.

– Men, blev han ved, man skal forresten altid være så klog at ta'e ind på engelske hoteller.

– Når kom du hjem? sagde mestren, som bestandig kom til at smile, når Mikaël talte i den overlegne tone, der mindede lidt om hans bratte vej fra smøgen i Prag og opad.

– Ja, sagde Mikaël, som pludselig blev en bitte forvirret: jeg blev der jo inat.

Majordomus meldte hr. de Monthieu. Hertugen bad om, blot i to ord, at måtte sige hr. Claude Zoret farvel.

– Skal han da rejse? vendte mestren sig til Mikaël.

Mikaël var allerede stået op fra sin stol, mens han sagde, meget hurtigt:

– Jeg skal ta'e imod ham. Ja, jeg havde glemt at sige det.

– Nej, sagde mestren: lad kun hertugen komme.

Hr. de Monthieu stod allerede i døren, og mestren sagde:

– Men skal De rejse, Monthieu? Og Mikael har ikke talt et ord om det, skønt han lige har fægtet med dem i badet.

Hr. de Monthieu så et nu over på Mikaël.

Men mestren sagde:

– Sæt Dem ned, mand. Lidt frugt kan man altid spise, selv om man ikke er sulten.

Mikaël, som var blevet rød som et blod, begyndte igen at spise, mens mestren sagde:

– Hvorhen rejser De så?

– Jeg ta'er hjem – til Normandiet, svarede hr. de Monthieu.

– Så pludseligt, sagde mestren.

Hr. de Monthieu sagde, bøjet over sit glas:

– Det er ikke så pludseligt. Det har været bestemt i otte dage.

– Ja så? kom det fra Mikaël, der med et ryk løftede hovedet: han havde sidst været sammen med hr. de Monthieu for tre dage siden hos Adelsskjolds, og da havde der slet ikke været tale om nogen rejse.

Lidt hurtigt sagde hr. de Monthieu:

– Og hvorhen tænker mestren på at rejse i sommer?

– Jeg ved ikke, sagde han. Nu maser jeg jo med Cæsar. Og Mikaël tager studier i Versailles. Han er der den hele dag, så flittig er han blevet.

Hr. de Monthieu så lynsnart over på Mikaël, som bestandig spiste – under huden var der to lysrøde pletter på hans kinder – mens Claude Zoret, hvis lyst det var at se Mikaël spise, sagde:

– Se, Monthieu, hvor Mikaël ta'er til sig, han ta'er til sig som et rovdyr.

– Men, blev han ved, Dem vil vi savne, hertug. De lange århundreder skaber desværre som oftest kun døgenigte. Men en gang imellem, Monthieu, laves der også et menneske, og så er han udmærket … Når rejser De?

Hr. de Monthieu, hvis ansigt nu, det sås i lyset, sitrede svagt, svarede:

– Jeg rejser iaften.

De stod op og mestren rakte hånden frem:

– Så ønsker jeg Dem en lykkelig sommer.

Der gled et skælvende smil hen over hr. de Monthieus ansigt, mens han bøjede sig:

– Mester, sagde han: jeg vil tage Deres hilsen som et varsel.

Men mestren tog igen hans hånd:

– Menneske, De har jo feber, sagde han.

Hr. de Monthieu smilte:

– Det er kun vor puls i familien, som er upålidelig, sagde han: det har den altid været.

Enten slår den altfor hastigt eller slet ikke.

Mikaël fulgte hr. de Monthieu ud. Han greb lidt usikkert, hvad emne han fandt, og talte om en ung bekendt, der pludselig var død. De sagde jo, han havde skudt sig.

– Men hvorfor skulle han dog have skudt sig? sagde Mikaël.

– Hvem ved, sagde hr. de Monthieu: han har været klog nok til ikke at sige det.

De tav et øjeblik. De var begge en smule forvirrede. Så smilede Mikaël, mens han så ind i lyset, der som en gylden strøm gød sig gennem vestibulens brogede og mægtige vindue, og han sagde:

– Hvor han var dum at dø – nu, hvor det er sommer.

Hertugen stod i skyggen:

– Måske, sagde han og stirrede frem mod solen.

– Farvel, Mikaël, sagde han så og greb mærkelig fast om hans hånd.

– Farvel, Monthieu, og en lykkelig rejse.

Hertugen gik.

Men Mikaël slog syngende de store ruder op, da majordomus kom ind:

– Jeg slår op for solen, sagde Mikaël.

Men majordomus satte sig i sin stol med *Petit Journal*.

– Hr. Mikaël, sagde han: er det virkelig sandt, at hr. d'Harcourt har skudt sig?

– Det siger de, sagde Mikaël ud i solen.

– Men så har han vel været – forvirret?

– Ja, sagde Mikaël og lo: det må han vel, at skyde sig – og der fløj som en flig af en skygge over hans leende ansigt – det var også en idé, når man har millioner.

Majordomus sad med sin avis:

– Men der kan nu, sagde han, være mange sorger uden pengene.

– Ja, sagde Mikaël og så stadig frem i solen: hva' for nogen egentlig? Men penge, Jacques, mange penge, de gør lykken lykkeligere.

Han greb sin hat:

– Sig, jeg kommer til middag, sagde han.

Og han gik.

Jules åbnede en af vestibulens døre:

– Mestren havde en besked til hr. Mikaël.

– Hr. Mikaël er gået, svarede majordomus og løftede ikke øjnene fra sin avis.

Bag sin *Petit Journal* mumlede majordomus et par stille bønner for hr. Louis d'Harcourt.

– Han havde dog været så smuk og altid så venlig af sig. Men de var nu så sære, d'Harcourterne. Onklen, der var lige så køn, han havde også gjort en ende på det – og ligeså pludseligt.

– Og det var ligesådan med de Monthieu'er. Det var, ligesom de også altid skulle rammes af ulykker – lige fra led til led, så længe man kunne huske ...

Mikaël så fru de Zamikof i perronens vrimmel og han smuttede ind i hendes kupé.

– Tak, at du kom. Kys mig.

Han dækkede hende med sin ryg mod perronens mængde og kyssede hendes opadvendte mund.

– Der var fremmede, sagde han, forpustet af lykke.

– Hvem? spurgte Lucia.

– Monthieu.

– Hvad ville han?

– Sige farvel.

– Hvor rejser han hen?

– Hjem.

Mikaël gav sig til at le, lykkelig, ind i hendes ansigt:

– Vi løj omkaps, du, sagde han.

– Hvem? spurgte Lucia.

– Monthieu og jeg, naturligvis.

Lucia vendte sit hoved:

– Hvorfor løj han? spurgte hun.

– Kys mig, sagde Mikaël og svarede: jeg ved det ikke. Men han løj – græsseligt.

Togets pibe lød og de fløj forbi gader og villaer og marker.

Som en vårregn brast Mikaëls kys ned over Lucias ansigt, klæder og hår:

– Jeg elsker dig.

– Jeg elsker dig.

– Jeg elsker dig, sagde han.

– Ja.

– Hvor jeg elsker dig, hviskede han.

– Ja.

Som de, der kommer hjem, fløj hans læber ned om hendes øre, rundt om hendes nakke, op om hendes øre:

– Hvor jeg elsker dig, hviskede han.

– Du kvæler mig, sagde hun.

– Nej.

– Du kvæler mig.

– Ja, sagde han:

– Hvor jeg dog elsker dig.

– Ja.

Pludselig slap han hende og han greb hendes hånd, som han kyssede der, lige ved fingrenes rand:

– Lucia, Lucia, du, hviskede han, mens hans stemme skjalv.

Og i ét sæt satte han sig, næsten med et plump, midt i sædet, ligeoverfor hende:

– Og så sidder vi stille, sagde han.

Toget skød videre, mens de pludrede:

– Hvad sagde han til dig? spurgte pludselig Lucia.

– Hvem?

– Hr. Zoret, sagde hun, der aldrig mere sagde "mestren".

– Ingenting – Mikaëls tone blev ligesom en kende knappere –: han tror jo, jeg maler herude.

Han så ud af vinduet:

– Se, sagde han, han stod der også igår.

Der stod en ung mand ved et led og Mikaël lo.

– Han ligner sin bedstemoder i ansigtet, sagde han.

Lucia sprang op. Hun var af væsen, af skikkelse, af stemme som omgydt af Mikaëls ungdom:

– Nu kommer de nygifte, sagde hun.

– Ja, ja.

– Vift, vift, råbte Mikaël.

Og de viftede begge, ud af vinduet, med begge deres hænder, ud til to unge folk, der stod på en villas altan, som var fuld af

blomster. De så de to hver dag. Mikaël havde fundet på, de var nygifte.

De unge svarede og lo og viftede igen.

– Måske har de været gifte i tyve år, sagde Mikaël.

De unge folk sås ikke mer.

– Så blev de da gift, da de blev født, sagde Lucia og lo.

– Ja, lo Mikaël, vi skulle alle giftes, når vi blev født.

Han svingede hende rundt i kupéens smalle rum:

– Vi skulle alle giftes i vuggen.

De var i Versailles og søgte hver sin vogn og kørte til hotellet til hver sin indgang.

Mikaël kom først. Han så sig om i den lystbetrukne stue:

– Ja, ja, bordet var dækket … Og jo – han bøjede sig over dem et nu – roserne var friske i kummerne på verandaen.

Lucia kom ind.

– Velkommen, sagde Mikaël og bukkede.

– Velkommen hjem, sagde han og trykkede hende, i storm, ind mod sin skulder.

– Nu spiser vi, sagde han, og de satte sig til bords.

Mikaël spiste, som spiste han af lykke, til alle dagens tider og i alle døgnets timer.

– Hvor du spiser, sagde Lucia.

– Jeg er sulten, lo Mikaël.

– Det ser jeg, sagde hun.

– Er du ikke? sagde han.

– Nej, sagde hun.

De talte dumme ord og de lo ad ingenting, og når tjeneren var ude, kastede Mikaël hende nøddekærner i hovedet.

– Hold op, sagde Lucia.

– Nej, sagde han og han blev ved.

Kærnerne fløj fra Mikaëls hånd mod hendes pande og mod hendes kinder og mod hendes hage.

– Av, sagde hun: du kaster til skive mod min næse.

– Ja, lo han.

– Nu kommer tjeneren, sagde hun, og de runde kærner fløj endnu.

– Ja, svarede han og spiste igen, mens solen faldt ind over gulvet og verandaens roser.

– Se, hvor den funkler, sagde Mikaël og løftede glasset med vin.

– Ikke som i de engelske glas, sagde Lucia.

– Nej, det er sandt.

Mikaël lo:

– Du, jeg stjæler dem.

Lucia lo med:

– Ja, jeg låner dem, sagde Mikaël og slog med sit hoved:

– Jeg låner så tit – hvad jeg vil.

– Det tror jeg så gerne, lo Lucia.

Hun blev ved at le, mens hun sagde:

– Hvad gi'er du for disse stuer?

Også Mikaël lo:

– Halvtreds francs i døgnet.

– Og du har?

– To tusind francs om måneden.

– Du er fornuftig, sagde Lucia.

– Og du bruger? sagde Mikaël – ordene kom som spillede de fjerbold, mens de lo –:

– Trehundred tusind om året.

– Og du *har*?

Ordene fløj:

– Hundrede og halvtreds.

Der blev stille – mindre end et sekund.

– Tak, sagde Mikaël og slog fødderne ned imod rørtæppet: vi hører skam til det rige folk i Frankrig.

Han lo, mens han brystede sig:

– Velbekomme, og han greb om hendes liv, mens de gik ud på verandaen.

– Hvor her er dejligt, sagde hun og så ud over alle kummernes roser og havens roser, der udenfor stod som et eneste bed.

– Ja, her er dejligt.

De satte sig begge og de tav længe, mens sommerens sol strømmede ud over deres legemer:

– Mikaël, Mikaël, hviskede Lucia, lænet til hans skulder.

Hans ansigt var hvidt og under de sænkede låg syntes hans øjne sorte:

– Ja, min elskede, hviskede han tilbage, ud mod himlens lys.

De sad igen, til Mikaël langsomt strakte hånden ud mod likøren, der lyste som en gylden iris i det fyldte glas:

– Vi må drikke, sagde han, og på én gang drak de begge af det samme snævre glas, som af en blomsterkalk, midt i solen.

Og som helt beruset, ude af al fornuft, lykkefunklende, skød Mikaël Lucia fra sig og greb servicets glas, dets kopper, kar og kummer, og, én efter én, ét efter ét, under de samme ord, slyngede han dem ned mod verandaens gulv i en lysende bue:

– Jeg elsker dig.

– Jeg elsker dig.

– Jeg elsker dig, råbte han, til hvert et glas var splintret.

Og som han ville plyndre det alt sammen og hærge hele rummet, rev han roserne op af alle de store vaser og dyngede dem hen og ned over gulvet som et væld af hvidt:

– Gå nu over dem, råbte Mikaël.

Lucia, hvis vidtopspilede øjne hvilede på ham, sagde, mens hendes stemme lød så mærkeligt stille eller ydmygt:

– Jeg ville såre mine fødder.

Men Mikaël løb, i to spring, hen over roser og skår, og løftede hende op i sin arm:

– Sårer du foden nu, sagde han og han bar hende ind.

Ellevildt fo'r han rundt om bordet, mens Lucia sad på hans skulder og langsomt førte sine hænder ned i hans sorte hår, som dyppede hun sine hænder i et vievandskar.

– Buk dig, råbte Mikaël, og Lucia bøjede sit hoved under sovekamrets forhæng.

Mikaël havde på slaget været ved mestrens middag, hvor hr. Schwitt spiste med.

– Tak for mad, sagde Mikaël og løftede den tunge egetræsstol i sin arm.

Mestren lo:

– Det ender med, at han løfter huset.

– Eller knuser taget, sagde hr. Schwitt.

– Kan gerne hænde, svarede Mikaël, der ved døren til dagligstuen slog hælene sammen.

Hr. Schwitt fortsatte bordets samtale om penge og anbringelse af penge: der var dem – man sagde også

Rothschilderne – som nu anbragte kapitaler i Galizien. Der skulle være utroligt med petroleum i visse galiziske egne.

– Jeg gemmer mit guld i Frankrigs bank, sagde mestren.

– Du gemte det vist helst i dine strømpeskafter, sagde hr. Schwitt.

– Ja, svarede mestren, som lo: da strømpeskafterne var fulde, var Frankrig rigt.

Mikaël, der sad på trappen og førte hænderne op og ned, som legede han med kugler, sagde:

– Jeg tænker såmæn aldrig på at gemme penge.

– Men på at øde dem, sagde mestren:

– Mikaël, du spiser penge.

Mikaël sad lidt. Så sagde han ud i luften i sådan en selvfølgelig tone:

– Penge er jo nødvendige.

Og mens hans øjne strålede, lagde han til som i ét åndedrag:

– Når man er lykkelig.

Mestren betragtede ham et nu:

– Ja, sagde han: det er sandt.

Mikaël havde rejst sig.

– Går du? spurgte mestren, lidt brat.

– Ja. Jeg skal i vaudeville.

– Hvad spiller de?

– *L'Amoureuse,* sagde Mikaël.

– Farvel.

Claude Zoret og Charles Schwitt sad en stund tavse, før mestren sagde:

– Jeg ville egentlig gerne selv være gået derhen. *L'Amoureuse*, det er da endelig et skuespil. Men hvorfor mon Réjane forresten

har taget det op igen?

Charles Schwitt lo:

– Det gør hun jo, sagde han, hver gang hun har råd til det.

– Ja, det er sandt, sagde mestren.

Og lidt efter lagde han til:

– Hr. Portoriche er klog. Han skriver stykker, som folk ikke tør se. Jeg tænker undertiden, jeg kunne have lyst til at male billeder, som menneskene ikke turde se på.

Han tav, indtil han fortsatte sin forrige tankegang og sagde:

– Men nu kommer jeg sjældent i teatret.

Charles Schwitt løftede hovedet:

– Ja, hvorfor? Man ser dig aldrig mer noget sted.

Claude Zoret svarede og tændte sin pibe:

– Jeg gik der jo altid med Mikaël.

– Ja, svarede Charles Schwitt, og de to bogstaver lød lidt kort og højt i rummet.

Mestren drejede hovedet ved lyden, næsten forbavset. Men Charles Schwitt sagde:

– Du er snart den eneste, som ingenting ved.

– Om hvad? spurgte mestren.

– Om Mikaël og fru de Zamikof.

Mestren havde vendt sit ansigt mod Charles Schwitt:

– Er det blevet hende? sagde han så og tav igen.

– Ja, og, sagde Charles Schwitt og gjorde en bevægelse med sin hånd: hun er næppe den bedste.

Mestren sad et nu:

– Hvem er den bedste? Den, man trænger til, er bedst.

Og lidt efter sagde han:

– Og Mikaël er stærk.

Hr. Schwitt lo:

– Ja, sagde han.

Lidt efter var han gået.

Tjeneren kom ind og stillede skakbordet frem.

Mestren sad på samme plads.

– Hr. Mikaël er gået, sagde han.

– Er hr. Mikaël …

– Ja, sagde mestren.

Tjeneren slog atter pladerne sammen og stillede bordet hen.

Mestren var alene. Vandet randt langsomt i de gyldne kummer, mens lampernes lys faldt stille over væggenes lærreder.

Fru de Zamikof gled ind i logens hede luft forbi den ventende Mikaël.

– Er du her?

– Ja.

– Har du været her længe?

– Ja.

– Har du længtes?

Mikaëls læber gled, bag hans løftede klaphat, hen over Lucias skulder:

– Ja.

Parkettets hede og duften af det krydrede pudder steg op imod dem, mens Lucia skjulte sig bag sin store vifte og Mikaël holdt overkroppen fremstrakt, så de sad så tæt ved hinanden, at skulder stemte mod skulder.

– Hvor er vi i stykket? Hviskede hun og betragtede Réjane i sin kikkert.

– Hun har fået smykket, hviskede han tilbage.

Men tyssende hys lød allerede fra logerne, mens alles øjne fulgte fru Réjane, Germaine, der, borgerligt kysk, sneg sig rundt om sin mand, om Etienne:

– Nu kommer bogpakken, hviskede Mikaël.

– Ja.

Stuepigen på scenen bragte bogpakken, som Réjane løste, før hun tog den første bog og læste titlen:

– "En Kvindes Hjerte".

– Mens hr. Guitry, Etienne, hendes mand, ironisk læste på det næste bind:

– "Vort Hjerte".

Og husvennen, Pascal, der tog den tredje bog, leende sagde:

– "Deres Hjerte" – mens parkettets herrer lo.

Men fru Réjane sagde roligt, med en håndbevægelse, som slog hun kreds eller en slynge om de tvende mænd og sig selv:

– "Tre Hjerter". Og hun blev, med den sidste bog i sin hånd, smilende stående mellem sin mand og hans ven.

Der gik en mumlen gennem huset og parkettets hoveder bøjede sig som en bølge.

Men Pascal, husvennen, sagde og lagde bogen bort, mens han trak på sin skulder:

– Kærlighedshistorier.

– Ægteskabsbrudsromaner, sagde Etienne og løftede sine øjne mod sin hustru.

– "Bøger om kvindens sorger", svarede hun og Réjanes stemme lød næsten bedrøvet.

Men Etienne henkastede barsk til sin ven:

– Ja, der ser du, hvad hun læser.

Pludselig skiftede fru Réjanes ansigt og fuldkommen troskyldig sagde hun:

– Jeg læser, hvad jeg forstår.

Et par sagte udbrud steg op fra parkettets vrimmel, mens Mikaël, i logen, førte sine læber næsten ned til Lucias øren og hviskede – og der lød som en jubel i hans hvisken:

– Hvad læser du?

Lucia smilte kun, mens hendes ånde hastigt gled hen over hendes vifte, som bortvejrede den de tusinde trykte og døde ord – og Mikaël smilede som hun.

– Lucia, du, hviskede han.

Han vendte sig pludselig og greb sin kikkert:

– Men der er Adelsskjold, sagde han.

– Hvor? spurgte fyrstinden og drejede sit hoved.

– Der, sagde Mikaël og pegede ned mod gitterlogen, allernærmest scenen.

– Og Monthieu, lagde han til i samme øjeblik, så forbavset, at han strakte hele kroppen tilbage i sin stol.

Fru de Zamikof lo sagte:

– Så rejste hr. de Monthieu altså ikke længer …

– Lucia …

Adelsskjold sad forrest i logen. Han holdt det store hoved frem i åbningen som et dyr, der strækker hovedet ud af et bur, mens han ufravendt betragtede Réjane:

Hun gik forbi sin mand, Etienne, og slog ham så ganske let på skulderen – og dog fattede hendes hånd om hans skulderblad som en krampe – mens hun halvlo og sagde:

– Forlade dig … Nej, min ven, aldrig …

Og skiftende stemmen, som en skæmtende trussel, blev hun ved:

– Tro ikke på det, min ven, regn ikke på det – aldrig. Det er ikke umagen værd, det skal du ikke håbe.

Hendes øjne skød besidderindens lyn frem under de halvlukkede låg og røsten lød næsten som dens, der dikterer en dom:

– Hvad *jeg* så gør og hvad *du* så gør – jeg *bliver*.

I salen var der tyst. Men det var, som gik der under de elektriske lamper, der brændte medvidende og stille, sitrende strømme gennem luften.

Fru Morgenstjerne, der ved siden af sin lille mand sad midt i parkettet, havde vendt sit hoved mod Adelsskjolds loge, i hvis halvmørke hun skimtede Alices hvide ansigt.

Men fru Réjane talte endnu:

– Jeg bliver her i din tilværelse, under dit tag, i dit hus, ved din side, altid, alle dage, på trods af alt, som en hage.

Réjane talte roligt, og Etienne hviskede med et blik, der flakkede sky:

– Du er forfærdende.

Men Réjane lo:

– Vi to, sagde hun, vil blive sammen i alle evigheder.

– Uh du, sagde fru Morgenstjerne til sin mand og tog ikke øjnene fra Adelsskjolds loge: det er, som jeg havde gåsekød på kroppen.

Men en ung bergenser, der sad bag ved dem og svedte en ond sved, sagde til sin ven:

– Det er s'gu ikke kækt at komme ud for et fruentimmer.

Adelsskjold havde drejet sit ansigt om mod sin hustru, mens hr. de Monthieu, der sad imellem dem, bøjede overkroppen frem næsten som ville han skærme fru Alice mod hr. Adelsskjolds blik.

Men Mikaël havde stemmet sine ben om Lucias stol:

– Du, du, hviskede han og halvt løftede hendes sæde, som ville han skyde hende foran sig, i en triumfvogn, mens vennen Pascal sagde til Etienne deroppe på scenen:

– "Ja, min dreng, de vil en gang begrave dig sammen med din elskede hustru."

Etienne havde tæt ved rampen støttet sig til et bord. Han talte om lykkens befriende tid, der kom, om freden, når man endelig blev gammel og ens hår blev hvidt og man ikke følte mer og drifterne var endelig døde:

– "Så vil jeg være tresindstyve år og have *fred*."

Der gled en mumlen hen over rækkerne gennem salen som en mumlen i en skriftestols lukke.

Men Pascal sagde til Etienne og lo:

– "Tres – men du er kun tre og fyrre."

Mens Réjanes ansigt lyste under bølgekammen af det blonde hår og hun råbte, jubelsikker:

– "Ja, kun tre og fyrre."

Toll, der sad i balkonen ved siden af grev Hamilton, gesandtskabets første attaché, holdt ufravendt sin kikkert mod fru Adelsskjolds ansigt:

– Du, sagde han, ta'e mig fa'en, hun har aldrig været så smuk.

– Nej, svarede Hamilton: hva' går der af hende?

Fra scenen talte Réjane:

– "Tyve år tilbage at leve – tyve år tilbage at elske."

Fru Adelsskjolds hoved var faldet tilbage mod logens væg, mens Adelsskjold blev ved at sige ud i luften:

– Ja, er det ikke det, jeg siger, der er dog digtere til.

Mens Réjane hviskede til Etienne:

– "Tyve år ... Mod, min elskede."

Mikaël havde i sin loge løftet det skinnende ansigt og strålende så han ud over det store parket, hvor kvindernes nakkekamme lyste over deres opredte hår:

– Se, sagde han: se – og selve hans malerøje glædedes –: se, hvor kammene stråler som kroner.

Og i samme øjeblik havde han bøjet sig ned og kysset Lucias kam af diamanter.

Men fru de Zamikof bøjede sig, pludselig angst for at nogen skulle have set dem, tilbage i logen og sagde:

– Se, dernede sidder hr. Schwitt.

– Ja, lo Mikaël: der har vi hans næse.

Hr. Schwitt hilste netop til hr. de Monthieu med et par øjne, der glimtede bag hans lorgnetter; og hertugen sagde pludselig til den sammensunkne fru Adelsskjold med en stemme, som kaldte han på en, der sov:

– Hvor Guitry dog er fortræffelig.

Fru Réjane gik.

Og på én gang steg der fra hele rummet en halvhøj summen op gennem huset som af en sværm af bier, mens herrerne i logerne hviskende bøjede sig frem over damernes skuldre, hvis farvede boaer flød langs de fløjlsbetrukne brystninger – som slanger, der legede og parrede sig.

Adelsskjold var flyttet tilbage i logen. Med overkroppen støttet mod væggen sad han, som var han træt, mens sveden

piblede ned over hans flip.

Pludselig sagde han til hr. de Monthieu:

– Hvad har han skrevet mer?

Hr. de Monthieu vendte hovedet:

– Hr. de Portoriche? Hans skuespil står i et bind: "Kærlighedens Teater".

– Men hvad hedder de? spurgte Adelsskjold, der stadig sad i samme stilling.

Hr. de Monthieu havde måske ikke hørt Adelsskjolds spørgsmål, men hr. Adelsskjold gentog ordene og hertugen sagde hastigt:

– "Den Utro", og lidt efter lagde han til, mens der fløj et glimt over hans ansigt:

– Og "Fortiden".

– Jeg vil læse dem, jeg vil virkelig læse dem, sagde Adelsskjold og tog ikke de hungrige øjne fra sin kones hals.

Hr. de Monthieu havde vendt sig mod fru Adelsskjold, der bestandig ikke rørte sig, og han sagde:

– Deres veninde fru Morgenstjerne er her.

– Ja, jeg har set hende, sagde fru Adelsskjold og rankede pludselig sin skikkelse foran grev Hamiltons kikkert.

– Se på hende, se på hende, sagde Toll og skubbede til Hamiltons albue.

Germaine og hendes mand var blevet ene og Réjane løftede sine arme:

– "Endelig, endelig er vi ene."

Og med en næsten drengeagtig kådhed løb hun hen mod sin mand og råbte:

– "Lad mig kysse dig ... å, ikke stærkt ... bare så blødt, ganske blødt ..."
mens alle salens kikkerter knitrende vendtes imod hende med en lyd næsten som af en fjern geværild.

Men Etienne, hvis øjne pludselig flammede, svarede:

– "Kys mig, som du vil ..."

– "Som jeg vil," svarede Réjane og hun vuggede hans hoved i sine hænder, med ansigtet ind mod hans:

– "Som jeg vil?"

– "ja," hviskede Etienne, "din elsker giver dig lov."

– "Men min mand forbyder mig det."

Hun kyssede ham, mens hun blev ved at holde hans hoved fast.

– "Det er nok," hviskede Etienne.

– "Et endnu ..."

– "Jeg har travlt."

– "Et endnu ... kun ét endnu."

Hun holdt bestandig hans hoved fast, som lagde hun al sin kvindemagt ind i sine dejlige hænder:

– "Et endnu."

– "Ja, det sidste," hviskede manden.

– "På min ære," mumlede Réjane: "det sidste."

Og hun kyssede ham igen.

I salen var der tyst og blevet så stille – som var alle de hundreder kun de fire sekundanter, der på valpladsen, stumme, våger ved en duel.

Mikaël havde bøjet sit hoved og inddrak med sine læber duften af fru de Zamikofs hår.

Fru Réjane havde sat sig. På kanten af en stol sad hun med lukkede øjne og vuggede sine fødder, mens hun talte om nattens lykke …

– Adelsskjold havde igen flyttet sig frem i logen. Pustende og forvirret sad han og klappede uafladelig sin kones behandskede arm, mens han stirrede fru Réjane lige op i hendes ansigt – mens hr. de Monthieu havde rejst sig og stod lænet til logens væg og fru Adelsskjold skærmede sit ansigt med viften som med en maske, der intet kunne skjule.

Men fru Réjane havde rejst sig. Hun fo'r med hænderne gennem det røde hår og rejste dets gyldne kam som en stridshjelm over sin pande:

– "Dagen, å, dagen er min fjende. Når den kommer, tager du din fornuft tilbage: du bliver forstandig igen. Du bliver klarhovedet igen. Du bliver grusom. Å, kun natten er min. Min magt hører op med dagen, min overmagt dør med mørket. Og jeg har kun en fremmed for mig, en mand, jeg skal generobre og jeg ved ikke en gang om jeg kan …"

Mændene i parkettet havde strakt deres halse frem og stirrede mod scenen med øjne, der glimtede af nysgerrighed eller måske af had. Rundt om i balkonen sad der kvinder med nedslagne låg som elskere af musik, der lytter i en koncertsal.

Fru Morgenstjerne havde igen vendt hovedet mod Adelsskjolds loge: viften var faldet ud af fru Alices hånd, og i lampelyset, der gød i sig ud over logen, sad hun ubevægelig som den, hvis liv er slukket ud.

Men fru Réjane blev ved at tale med Germaines ord. Højere, med en bevægelse af hænderne ned over sine hofter, sagde hun:

– "Åh, hvorfor svinder det minut, hvor jeg så helt er din og dit halve jeg, så hastigt? Hvorfor har to væsener forskellige tanker, når to legemer har nydelser, der er så éns? Men det er sådan og vil altid være: efter det øjeblik er man to igen, to væsener, to adskilte væsener – to fjender ... hvor er det dumt, hvor er det dog ikke vanvittigt ..."

Nogle kvinder havde bøjet sig frem over logebrystningen, mens deres buster skinnede som brystet på hvide fugle.

Bergenseren bed i sin guldknappede stok, så hans norske tænder satte mærker ved siden af hans navnetræk.

Men Schwitt havde vendt sit ansigt mod logernes rækker af kvinder, hvis diamanter lyste på deres åndende halse:

– Se, sagde han til sin nabo og han lo: se, hvormange der forråder sig.

Mens Mikaël hastig havde berørt Lucias ene skulder med sine læber:

– Germaine, Germaine, Germaine hviskede han og lod skuespillets fremmede navn, som han gentog og gentog, glide ned ad den elskedes hud som en strøm af rislende kys.

Men fru Réjane blev ved, overskyllende Etienne med sine ord som med en stigende bølge:

– "Du er ingen mand. Du er kun den evige elsker. Så længe du er til og du lever, vil du blive elsket og vil du elske –"

Lucia havde løftet sit ansigt og mens hendes øjne fik portrættets blik, hviskede hun:

– Mikaël, Eros, min elskede ...

Tæppet faldt.

Kvinder slog logernes forhæng for, så de raslede på deres hængsler, og mænd, der var sprungne op i parkettet,

fremkaldte Réjane med rasende håndklap, hvor de førte den højre hånd mod den venstre, som var den venstre et hemmeligt og et hadet ansigt, som de slog i dets syn:

– Réjane, Réjane, Réjane

lød det, oppe og nede, fra alle kanter og fra alle kroge som et skrig:

– Réjane.

Mikaël havde rejst sig:

– Kom, sagde han.

– Jeg kan ikke.

– Kom, gentog han og fra baggrunden af logen lyste hans øjne.

– Jeg kan ikke. Folk må først se mig sammen med fru Simon.

– Når kan du komme? Spurgte Mikaël, og Réjane stod atter på scenen.

– Snart.

– Såsnart du kan? hans øjne mødte hende som lyn.

– Ja.

– Farvel.

Og han sprang bort som et føl.

Folk brød op og der var trængsel i alle gange. Fru Morgenstjerne, der gik med bergenseren, som var purpurfarvet lige til hårrødderne, trængte sig frem til fru Adelsskjold og hendes mand og sagde:

– Men, kære I, det er hendes hænder, som er så rent uanstændige.

– Ja, hvorfor? spurgte nordmanden på sit drævemål.

– Fordi, fordi, sagde fru Morgenstjerne: de fortæller resten.

Adelsskjold sagde kun fuldkommen forvirret og ganske dryppende:

– Ja, kære ven, Alice vil hjem … Det er dog ganske urimeligt.

Fru Morgenstjerne så pludseligt på fru Adelsskjold. Hun lignede i sin hvide og lange kåbe ridderfruen på en sarkofag, der havde rejst sig for at strække sine ben.

Og fru Morgenstjerne sagde:

– Men, kære Alice, De er jo syg.

Og idet hun trådte frem foran fru Adelsskjold, næsten som ville hun skjule hende, lagde hun til:

– Kære Adelsskjold, lad dog Deres kone køre hjem.

– Ja, Alice, hvis du vil …

– Det er dog nødvendigt, sagde fru Morgenstjerne, der allerede begyndte at trænge sig gennem vrimlen, mens fru Adelsskjold fulgte hende og sagde med en stemme, der næppe hørtes:

– Det går jo over, så snart jeg kommer hjem.

Men på én gang greb hun fru Morgenstjernes hånd så fast, som ville hun ikke slippe den:

– Godnat, sagde hun.

Fru Morgenstjerne, der var blevet ganske bleg, sagde halvhøjt og som det syntes ret meningsløst:

– Ja, det er hvad jeg har sagt, De skulle være rejst på landet for længe siden.

Fru Adelsskjold gik og vidste ikke selv, det var Toll og Hamilton, hun hilste.

Lidt efter stødte de to svenskere på Monthieu, der borede sig vej, med frakkekraven op om sine øren.

– God aften, hilste de.

Men hr. de Monthieu hørte det ikke og gik kun videre.

– Han så underlig ud, sagde Hamilton, der så efter ham.

– Ja, svarede Toll, der tyggede på et par hår af sit overskæg: men der sker s'gu også mange underlige ting.

Grev Toll afbrød sig selv og sagde:

– Skal vi gå op til fru de Zamikof? Har De lagt mærke til, hvor hun er blevet fyldig?

... Adelsskjold havde fulgt fru Alice ned på gaden, ud over fortovet til en vogn:

– Men, kære Alice, sagde han: skal jeg dog ikke følge dig?

Og han gentog med et pludseligt og hastigt blik ned over hendes nakke:

– Lad mig dog følge dig.

Han rakte sine hænder frem, som hun ikke så. I sin hvide kåbe steg hun ind i vognen og var kørt bort.

En herre, som kom løbende, standsede hendes vogn, råbte, gav kusken en mønt og åbnede vognens dør:

– Alice, det er mig.

Knælende ned på selve vognens gulv lå hertugen af Monthieu foran hende:

– Alice, Alice, Alice, blev han ved at sige og kyssede hendes hænder.

Hans frakke var slået op, så den lignede en korsridders krave:

– Alice, du ved jo, du er min. Du ved, at du elsker mig.

Mens fru Adelsskjolds hoved faldt ned mod hans hår som noget, over hvilket man ikke mer har magten.

– Min ven, min ven, sagde hun, og tårerne løb ned ad hendes kinder og lagde sig over hr. de Monthieus lyse hår som en dug: hvorfor skulle vi dog alle blive så ulykkelige?

Mikaël havde ventet en time. Han havde badet sit ansigt. Han havde vandret over gulvene. Han havde slukket og tændt. Han havde været i sæt ved dørene.

– Men nu – –

– Nu var det hende. Nu kom hun.

Han greb en kandelaber i sin hånd og han bøjede sig foran Lucia, der i døren stod i sin gyldne kåbe:

– Der lyses for det kongelige herskab, sagde han og, foran hende, gik han op ad vindeltrappen til sovekamret, hvor junimånen lyste:

– Sæt dig nu, sagde han.

Og hun satte sig i månens lys.

– Sådan, sagde han og rettede på hendes hoved.

Han bragte hende druer og han bragte hende vin og hun spiste og hun drak og han bragte druer igen –, mens der var tyst og de sad i månens lys:

– Elskede, *min*, hviskede han.

– Ja, mumlede hun.

Men pludselig rejste han sig og han slog de klare gardiner til side, så alt den skønne sølvskær faldt ind over hende og ham, og uden et ord, i en uendelig jubel, løftede han det funklende glas op imod månen – op til en hilsen.

Lucia havde rejst sig. Ingen af dem talte.

Kun deres legemer skælvede ganske svagt.

– Lucia.

– Ja.

– Lucia – og Mikaëls hvide ansigt stirrede frem i lyset mens hans stemme sitrede en umærkelig smule –:

– Lucia, hvis evigheden er, er dette evigheden ...

... Lucia hvilede på Mikaëls seng og stirrede på "Sejren", der tegnede sig i lyset:

– Mikaël, kaldte hun.

– Ja, svarede han fra påklædningsstuen.

– Hvad kan mon "Sejren" være værd?

– "Sejren", råbte Mikaël, der kom løbende ind.

– "Sejren", gentog han og, gribende om kanten af sengens fodstykke, løftede han i de strakte arme det hvide legeme op i rummet, op imod månens lys.

– "Sejren", lo han endnu en gang, mens han rullede sig frem over sengen, som en akrobat over manegens muld, til han sad på hovedgærdet:

– "Sejren", den er en formue værd, sagde han og lo igen:

– To hundrede tusinde er den værd. Nu ved du det.

Lucia lå stille. Hovedet havde hun støttet til hans knæ.

– Hvad tænker du på? hviskede han.

Hendes stemme kom som langt borte fra eller fra andre egne, da hun talte:

– Jeg tænker på lykken, sagde hun.

– Lucia, hviskede han: kom med dine øjne.

Mestren vendte sig ikke, da tjeneren meldte bankier-baronens navn:

– Hvad vil *han*? spurgte han.

Tjeneren bukkede:

– Baronen sagde det ikke.

– Det er ikke min modtagelsestid, sagde mestren.

Tjeneren blev stående:

– Baronen vidste det.

Mestren rejste sig:

– Lad ham komme, sagde han: Sig, han er velkommen.

Han stod foran et bord, da pengemanden kom ind:

– Jeg kommer på en urimelig tid, sagde baronen, der holdt sin høje hat og stokken på en ganske egen måde, ind til figuren.

– Lidt urimelig, sagde Claude Zoret, og med en håndbevægelse, der kun var kort, lagde han til: Vil de ikke tage plads?

– Netop, kære mester – og der gled et næsten usynligt smil hen over bankierens ubarberede og engelske ansigt – fordi jeg ved, hvor kostbar Deres tid er, skal jeg ikke spilde den, men straks gå til sagen.

Claude Zoret havde ved den næsten uhørlige understregning af ordene løftet sit hoved:

– Det drejer sig om hr. Mikaël, sagde baronen: og det er jo i og for sig en ren bagatel.

– Hvordan?

– Ja, kære hr. Zoret, sagde baronen, hvis fader havde bestyret mestrens formue før han og som nu talte i en ganske anden tone: det hele er slet ingenting. Det er kun, hvad folk, der sætter pris på hinanden, synes, det er et slags pligt at sige hinanden.

Mestren rørte sig ikke. Hånden havde han lagt på et bord.

– Hr. Mikaël har i den sidste tid ... flere gange lånt nogle penge af mig.

Mestren så på ham.

– Hvad vil det sige? lånt? sagde han (og han gjorde sig en pludselig umage for at være ganske rolig): Hvad skal det betyde?

– Det hele, sagde baronen, er jo ganske ligegyldigt (han gjorde et ganske lille ophold): men jeg havde nu besluttet at sige Dem det … af mange grunde.

Mestren hørte ham vistnok ikke. Han arbejdede i sin hjerne med to tanker: han opstablede i en hastig beregning alle de summer, Mikaël i den sidste tid havde fået, og han tænkte den anden tanke: Mikaël er gået uden om mig, Mikaël er gået bag min ryg. Mikaël er gået til en fremmed.

Men han sagde, og løftede hånden, næsten muntert:

– Nå, ungdommen raser, og skal vel rase.

Og uden at spørge om lånenes størrelse sagde han:

– Summerne vil jeg bede Dem bogføre.

Bankieren bøjede hovedet, mens mestren stod op:

– Og for fremtiden skal De ikke låne ham mere, sagde han: De ved – og Claude Zoret lo, skønt han i virkeligheden udtrykte sin hemmeligste tanke – at os bønder er der ingenting, der gør så bange som lån. Det er dem der tilsidst berøver os jorden.

Finansmanden lo, da mestren pludselig greb hans hånd:

– Og for resten … Tak, sagde han.

Og han fulgte bankieren til dørtærskelen.

Mestren ville gå op i sit atelier, men han holdt nu og da inde på sin vej, som standsedes hans gang af en tanke eller måske af en legemlig smerte. Hans læge havde i den sidste tid igen et par gange villet undersøge hans hjerte.

Oppe i atelieret tog han bluse på. Modellen var ikke tilsagt. Men det var også med germanerens øjne, han stred: De skulle skinne, mens han huggede i Cæsar.

– Men det var jo kun rimeligt, at Mikaël brugte penge. Glæden kostede penge. Sol kostede penge. Livets lys kostede

penge.

Mestren standsede og smilede: han huskede en gang fra den vinter, han med Mikaël tog studier i det sydlige Algier, han havde set et par unge palmer på en skråning og han havde tænkt, at sådan som de voksede, ranke og frie, bredende deres dejlige blade i lyset sådan ville han lade et menneske leve, sådan ville *han* lade Mikaël vokse sig stærk i solen.

Mestren gik tilbage fra sit lærred:

– De øjne skulle skinne.

– Af livets uforstand skulle de skinne, mens han hug til Cæsar.

Mestren slap sine redskaber og gik med lukkede øjne rundt i atelieret, hvor han kunne færdes som den hjemmevante blinde:

– Men det var kun det, at Mikaël var gået til den fremmede mand, havde foretrukket at gå til det fremmede menneske, skønt han dog vidste …

Pludselig åbnede mestren øjnene og han lo:

– Men han havde jo rigtignok trukket rigeligt hos dem begge.

Claude Zoret stoppede sin pibe fast med sin brede tommel og med et plat forvandlet ansigt, som mejslede hans vilje pludselig hans træk ud i bronze, gav han sig i kast med sin germaner.

Men det var hånden, han malede, efter erindringen – hvilken, hvilken erindring? – håndens greb om våbnet, der flækkede Cæsar.

… To timer var gået, da tjeneren meldte, at frokosten var beredt:

– Vel, svarede mestren.

Han spurgte aldrig mer, om Mikaël var kommet, men han gik kun tilbords.

Han satte sig i den tomme spisestue og han begyndte at spise. Man hørte ikke andet end den enlige lyd af mestrens gaffel og hans kniv.

Tjeneren bragte maden ud og ind. Da han bragte den anden ret, meldte han hr. Adelsskjold.

– Lad ham dog komme, sagde mestren.

Hr. Adelsskjold kom ind – hans brede arme hang så underlig slapt ned, mens han gik hen over gulvet –:

– Undskyld, sagde han, at jeg kommer, og netop ved frokosttid ...

– Men, bedste Adelsskjold, sagde mestren, sæt Dem dog ned og spis med.

– Ja, sagde Adelsskjold, man driver sådan omkring og ved ikke af sig selv nu, hvor Alice er borte.

Han ville allerede gribe Mikaëls ventende serviet, der af tjeneren var opdækket som et spyd, da mestren vendte sig til kammertjeneren:

– Sæt en kuvert til, sagde han.

Kuverten blev sat frem og de to mænd spiste og begyndte at tale og holdt op igen og sad tavse, som folk, der glemmer, at de skal sige noget til hinanden.

– Hvordan har hun det? spurgte mestren, hvis stemme, når han talte, lød besynderligt mild.

Og han tilføjede uden at vente på svaret:

– Spis dog, mand.

– Man må spise, når nerverne skal være i orden.

Adelsskjold tog af fadet:

– Der er jo dejligt i Normandiet, sagde han, som svar på Claude Zorets spørgsmål.

– Ja, sagde mestren, der sagtens kun halvt havde hørt: Der er dejligt hos Monthieus.

Mens han så over på Mikaëls kuvert, kom han pludselig til at tænke på en dag ved frokost som nu, en dag det første år, Mikaël var kommet. Mikaël, som ellers altid pludrede op, når de var alene, havde siddet ganske tavs ved bordet, og da han havde mærket det og set over på ham, havde mennesket siddet med store tårer i øjnene: "Hvad er der med Dem, Mikaël?" havde han spurgt. – "Der er ingenting." – "Jo vist er der no'et. Nå!" – "Det er min navnedag," brast det så ud af Mikaël. – "Er det Deres navnedag, Herregud." – "Ja, det er idag." – "Hvad skete der da," havde han så sagt, "hjemme i Prag på Deres navnedag?" – Mikaël havde siddet lidt: "Der blev hængt lamper over døren," havde han sagt. – "Lamper? Vi kan også tænde lamper, Mikaël," havde han svaret. Og om aftenen havde alting været tændt i det hele hus, og Mikaël havde siddet derinde på trappen og set på det altsammen med sine stråleende øjne ...

Mestren hørte pludselig Adelsskjold tale og sige:

– Og breve fortæller så lidt.

– Ja, svarede mestren og vidste ikke selv, at han svarede.

– Men når Alice vil ha'e ro og være ene, sagde Adelsskjold på sit besværlige fransk: så skal hun have ro.

De tav igen, mens de skrællede hver sin frugt, til Adelsskjold sagde:

– Hvor er Mikaël? Mestren svarede:

– Han maler.

– Ja, sagde Adelsskjold og så ud for sig: når man blot er flittig.

De sad igen, til mestren rejste sig, og stolene skubbedes tilbage i den stille stue.

De to mænd gik ind i dagligstuen, hvor vandet faldt i de Rodinske kummer med lyden som af en lang regn.

– Farvel, sagde Adelsskjold og tog om mestrens hånd.

– Farvel, min ven, svarede mestren og gengældte pludselig hans håndtryk.

Claude Zoret vendte tilbage til sit atelier og iførte sig atter sin arbejdsbluse. Han stod igen foran "Germaneren".

Det var hans ansigt, han ville se, hans ansigt – hans øjne.

– Hans øjne skulle lyse.

– Af livslyst skulle de lyse.

Mestren vandrede påny med lukkede øjne og tvang sig til at se under den allersidste anspændelse af sin vilje:

– Hvis han dog kunne fange ungdommens livslyst i hans øjne. Hvad angik Cæsar ham? Hvad vedkom ham Cæsar? *Han* huggede til, fordi han var tyve år, fordi hans blod var blankt og rødt, fordi hans tænder var hvide, fordi hans muskler var stærke og bar ham.

Fordi han *var* – hug han til og flak han Cæsar.

– Ja, ungdommen skulle stråle i hans øjne.

Men på én gang åbnede mestren sine øjenlåg og der fløj et smil over hans ansigt:

– Hvor kunne man tage sådan fejl.

– Selve kompositionen måtte han ændre.

Soldaten var midtpunktet og skikkelsen. Enten det var Cæsar, drengen sårede, eller det var en anden – hvor tilfældigt.

– Det var *hugget*, det gjaldt. Hugget, som faldt, fordi det måtte falde.

Claude Zoret havde sat sig. Med de lukkede hænder stemte mod sine knæ lignede han en kæmpe i sit sæde.

– Men Mikaël måtte alligevel lære, at der øl var grænser. Tilsidst blev det summer, han brugte, små formuer, han købte "lys" for ...

– Hm, han havde naturligvis råd til det – og mestren smilte – vist havde han råd.

Og Mikaël brugte vel heller ikke mer end den unge hertug af Ségonsac brugte for eksempel.

Mestren havde rejst sig, rank i blusen:

– En fyrstesøn kunne der vel også være blandt kunstnersønner. *En* hertug blandt (der kom i Claude Zorets øjne et glimt som af bondens had) disse hertuger ...

– Men alligevel, alligevel var der grænser.

– Nå (det gav uventet et ryk i mestren) der var Mikaël ... det var hans trin på trappen.

Mestren tog sin palet, før Mikaël løftede tæppet. Han tog i den sidste tid så uens om det forhæng, snart meget rapt og snart lidt tøvende.

– Du maler, sagde han, da han kom ind.

– Ja, som jeg plejer, svarede mestren, hvis ansigt, uden at han selv vidste det, pludselig syntes besynderligt træt:

– Og du?

Mikaël havde sat sig og talte i en ligesom udsløvende eller misfornøjet tone:

– Man ender vel med ikke længer at vide, om man i det hele kan noget.

– Hvorfor? sagde mestren. Men sagen er blot, alt skal ha'e sin tid.

Mikaël svarede underlig irriteret:

– Talentet kommer vel ikke ved, at man klistrer løs.

– Nej, det er sandt, svarede mestren, der aldrig mere modsagde Mikaël, som han, når han var sammen med ham, ligesom ikke rigtig genkendte mer. Han søgte et emne, der gik lige ud ad vejen og han sagde:

– Adelsskjold var her til frokost.

Mikaël svarede, som var noget bebrejdet ham:

– Ja, jeg spiste hos Toll.

Men mestren, der arbejdede hastigt og havde fat på germanerens ansigt, fortsatte kun sin tale om Adelsskjold:

– Det er mærkeligt med den mand. Han kan ikke håndtere nogen ting her i livet – hverken sin glæde eller sin bedrøvelse.

Mikaël løftede ansigtet:

– sin sorg, sagde han: ved han da noget?

Mestren havde vendt sig:

– Hvad skulle han vide? spurgte han.

Mikaël havde vendt sig bort:

– Måske er det pengene, der trykker ham igen, sagde han pludselig som den, hvis tanker er ved den samme ting …

Mestren lo. Hans egne tanker havde uafbrudt kredset om Mikaëls penge. Men han havde ingen vej fundet til at tale om dem. Han havde overhovedet altid haft sky for at tale med Mikaël om de penge, som han bestandig gav:

– Ja, sagde han og talte muntert: hvordan går det med dine penge?

– De springer, sagde Mikaël og vidste ikke selv, at han alligevel på én gang talte gladere, fordi der måske var udsigt til at få.

Mestren, der bestandig skjulte sig bag latter, sagde:

– Gæld gør du da ikke?

Mikaël havde slået det ene ben over det andet:

– Hvor mon jeg skulle kunne gøre den?

Det var et øjeblik, som sank mestrens hoved bort fra lærredet, før han sagde:

– Nej, det var vel ikke let.

Og der blev stille i atelieret.

– Men jeg har tænkt, sagde mestren, at vi ordnede det på en anden måde, så at du for fremtiden fik din egen konto hos min bankier …

Og han lagde til:

– Hvor du så begyndte … på en *blank* side.

Der fløj en rødme, som i striber, over Mikaëls ansigt, mens mestren forlod sit lærred og de to mænd gik, tavse, forbi hinanden over gulvet.

– Så vidste Claude det. Så havde bankieren sagt det.

Mikaël havde, i sin forskræmthed, nærmet sig billedet. Men pludselig standsede han, som var han ramt af en bajonetspids i sit bryst, og han blev stående, stirrende på germanerens ansigt – stående et halvt minut måske, hvid som dronning Margeritas marmortorso bag sig.

Til han på en gang vendte sig ved lyden af hr. Schwitts stemme, der sagde, lige idet han kom ind, med lyd som af et stenkast:

– Er De her, Mikaël?

– Ja.

Mikaël gik bort fra billedet.

Hr. Schwitt havde sat sig og han fyldte hele atelieret med sin tungefærdighed og sine nyheder. Adelsskjold havde han mødt: Han ligner en af isbjørnene i *Jardin des Plantes* nu i sommerheden, sagde han. Han havde besøgt "Republikkens første dame": hun var snart så støvet som republikkens valgsprog "Frihed, Lighed og Broderskab" over rådhuset.

Pludselig vendte han tilbage til Adelsskjold og sagde:

– Den mand hører alligevel til dem, der er farlige. Han kunne en dag gøre, hvad man ikke venter.

Mestren, der, fraværende i sine tanker, holdt piben mellem sine læber, sagde, mens Mikaël sad helt borte på en stol, hvorfra han bestandig stirrede på germaneren:

– Han var her til frokost. Han så bedrøvet ud.

Hr. Schwitt sagde og lo:

– Ja, det tror jeg.

– Giv mig ild, Mikaël, sagde mestren.

– Ja.

Mikaël rejste sig fra sin plads – der var i hans øjne et udtryk som i et barns, for hvem noget er knust – og han rakte ham ilden.

– Du ryster på hånden, sagde mestren.

– Det gør undertiden ungdommen, sagde hr. Schwitt, der udslyngede ordene i samme tone som før.

Mikaël vendte hovedet halvt, men, uden at svare, gik han tilbage til sin stol, hvorfra han kunne se den griske germaner. Han følte, inde i brystet, en svulmende smerte, en sprængende drengesmerte næsten, mens hans hjerte hamrede, som ville det slå mod selve stolens ryg:

– Sådan tænkte han altså. Sådan tænkte Claude om ham. Sådan var han i hans tanker.

Mikaël lukkede sine øjne, som var han bange, tårerne skulle rinde frem under deres vipper:

– Hvorfor? Og hvorfor? Det om de penge havde han jo dog så gerne sagt ham ... Og pengene var det heller ikke. Claude tænkte jo aldrig på penge ...

– Men Adelsskjold havde, sagde hr. Schwitt, solgt et par billeder.

Det var som vågnede mestren, der denne formiddag etsteds i sin hjerne bestandig regnede, ved ordet "solgt":

– Måske var det klogt at sælge, sagde han.

Hr. Schwitt så ud over rummet:

– Bruges der så meget her i huset? sagde han: eller er det måske hos Vatel, det går med?

Mikaël rørte sig ikke.

Men mestren begyndte på en gang at tale om det mulige, det kloge, det eneste rette i et salg, et stort bortsalg, et underhammeren på én gang. Der var "Eros" og der var "Alkibiades på Torvet". Der var "Athenerne" og "Brutus, der læser Cæsars skrifter".

– Men i hvert fald, sagde han: vil jeg sælge "Germaneren".

Han nævnede alle sine billeder og han påhæftede dem priser – han, som ellers aldrig talte om sit eget værk og kun forrådte sig, når han en gang hvert femte år pludselig talte om sine lærreders værdier; kastende sig ud i storsummer, opstablende hundredetusinder, ladende guldet glitre i overstore værdsættelser, sådan som det i strømme flimrede for øjnene af hans bondeforfædre, når de dreves til Canada.

Hr. Schwitt, der ikke tog øjnene fra Claude Zoret, men bevogtede ham ustandseligt, som læste han i hans ansigt gennem en lup, sagde:

– Ja, du kan jo sælge "Germaneren". Men "Sejren" har størst værdi.

Mikaël havde taget øjnene bort fra "Germaneren", som var han pludselig vækket ved klangen af det meget guld.

Hr. Schwitt, i hvis blik det stadig glimtede næsten som i en spillers, sagde:

– Der stikker mindst halvandethundredetusind i "Sejren".

Mikaël havde, mens han lyttede, støttet hovedet i sine hænder og stirrede på Claude Zoret i en pludselig vrede, han ikke selv forstod – som om en storm var skyllet op gennem alt hans væsen, en vredagtig forbitrelse mod manden der, som raslede med sit guld og kun svælgede i sit eget geni med geniets overdrivelse.

Hans svimle harme, der kom han vidste ikke hvorfra, rejste sig i et nu, som havde han lyst til at rokke ved dette menneske, der sad i sin guldstol, så stor og fjern som på et bjerg, mens årerne svulmede i de sitrende hænder, med hvilke han støttede sit hoved.

– Men "Germaneren" sælger jeg straks, gentog mestren som et omkvæd.

Da brast det ud af Mikaël, med et tonefald, mestren aldrig havde hørt – en fjendes eller en dødssårets –:

– Ja, det skulle du gøre.

Et nu var der stille, mens hr. Schwitt stod op – før mestren sagde, idet en hvidhed gik over hans ansigt:

– Ja, Mikaël, jeg må gøre det.

Der var atter stille, så tyst, at man fra trappen hørte det rindende vand i dagligstuens kummer – indtil hr. Schwitt sagde med sin stemme, der snerrede, mens han halvlo:

– Ja, du kan jo også gerne holde auktion. Der bliver i al fald auktion hos Zamikofs.

Han vendte sig mod Mikaël:

– Har De ikke læst det i *Le Gaulois*, at deres russiske godser er sat under administration? For fyrstinden betyder det vel fallit.

Mikaël rørte sig ikke og kun pupillerne udvidede sig i hans hvide ansigt som af angst, mens sveden perlede frem på panden.

Mestren betragtede ham et øjeblik:

– Lad mig arbejde, sagde han og han rejste sig.

Mikaël hørte ikke selv, hvad han havde stammet, mens han nåede over gulvet og kom ud. Han vidste knap, at han, nede på gaden, kastede sig op i en vogn og råbte til kusken:

– Hurtigt.

Som om han kunne køre til hendes redning ved hjælp af en hest.

Han tænkte kun én ting:

– Så havde folk talt sandt. Så havde Monthieu haft ret. Det stod altså sådan til.

– Sådan stod det til med hans arme, hans arme – hans elskede Lucia.

Og i samme nu veg næsten tanken om ulykke og krak, og den overskylledes af hans længsel, en længsel efter hende, selve hende, så overmægtig og stærk, at den fyldte alt hans væsen som en drue kan fylde et næsten bristefærdigt kar:

– Min Lucia – min elskede Lucia.

Mennesker kom ham forbi på broen og han så dem ikke. Dampernes piber lød fra Seinen og han hørte dem ikke:

– Kun se hende, eje hende i sin arm, være hendes hos hende.

Og pludseligt råbte han til kusken:

– Hvordan kører De. Kør til. Jeg har travlt.

– Ja, herre, sagde kusken, og idet han vendte sig om på bukken sagde han til Mikaël, som han kendte fra Rue de Rivolis holdeplads:

– Man kører for så mange slags folk, herre, sagde han, og de har travlt allesammen.

Mikaël næsten lo:

– Ja, det er sandt, sagde han og på én gang var han revet tilbage til virkeligheden, til det som var sket, til jorden og stenene, over hvilke han kørte:

– Administrationen, gælden, fallitten – skandalen over Lucia.

Og i mindre end et øjeblik gennemløb hans tanker, som var blevet hjemmevante på den parisiske Jord, det altsammen, alt det, han kendte: Interviewerne, reporterne, bladene, caféernes snak, dagligstuernes sladder, hele den halsende boulevard, skrigende, skrålende, vrængende op omkring Lucia:

– Op imod Lucia.

– Men det kunne ikke ske. Det måtte ikke ske – det turde ikke.

– Han måtte hjælpe hende.

Midt i hans smerte og forvirring slog der en næsten drengeagtig fornemmelse af stolthed op i ham:

– Han måtte værge og værne hende, som var hans.

Vognen rullede ind foran hans havegitter, og han sprang ud:

– Fyrstinden er her, sagde tjeneren i vestibulen og rejste sig.

– Ja, svarede Mikaël og tvang sig, foran sin tjeners øjne, til at gå meget langsomt op ad trappen.

I dagligstuen var hun ikke. I kabinettet var hun ikke. *Der* var hun ikke.

Så stormede han op ad vindeltrappen og så Lucia, der lå på hans seng og smilede til ham:

– Jeg har været her længe, sagde hun og rakte, som hun plejede, hånden op imod hans læber til et kys.

Mens Mikaël forvirret, stående foran sengen, lynsnart tænkte, og den uhyre lettelse virkede som et tilbageslag, hvorunder hele hans legeme skælvede:

– Så er det digt. Det er opspind. Det er løgn.

Og han begyndte med læber, som endnu var kolde af angsten, at kysse hende, hendes hår, hendes pande, hendes kind, som var det deres første møde – indtil han, som slået lam af en pludselig træthed, lod sig synke ned på gulvet, hvor han blev siddende på tæppet, med hovedet støttet imod sengens kant.

Lucia lå stille en stund og lyttede til Mikaëls åndedrag, der var dybt, næsten som hos en, der sover.

Så sagde hun:

– Hvad talte I om hos mestren?

Mikaël sad lidt:

– De talte om hans malerier.

Mikaël tav igen og, idet det på én gang var, som hørte han Schwitts stemme i sit øre, løftede han uvilkårligt øjnene mod "Sejren".

– De talte om deres priser, sagde han.

Lucia sagde:

– Så svælgede I i penge?

– Ja, sagde Mikaël, der vedblev at stirre på "Sejren".

– Det er behageligt, sagde Lucia, hvis øjne bestandig betragtede det rødmende loft.

– Ja, lød det fra Mikaël.

Og der blev stille igen, indtil Mikaël drejede hovedet og sagde:

– Forresten fik jeg en frygtelig skræk.

– Hvilken skræk? spurgte Lucia og så ned på ham.

– Schwitt fortalte, sagde Mikaël og hans angst steg frem påny ved synet af hendes ansigt: hvad der havde stået i *Le Gaulois*.

– Ja, sagde Lucia uden at forandre stilling: det er sandt nok.

Mikaël havde rejst sig på sine knæ og med begge de knyttede hænder støttede han sig til sengekanten:

– Hvad si'er du?

– At det er sandt.

Og på én gang begyndte Lucia at græde, uden at forandre stilling, med en stille og voldsom gråd, der bragte hele hendes legeme til at skælve og næsten selve sengen, hvor hun lå, til at ryste under hende.

– Lucia, hør dog, Lucia.

Mikaël havde rejst sig, men han rørte hende ikke.

– Hvorfor har du ikke sagt det? Hvorfor har du aldrig sagt et ord?

Og som om hele ulykken og al dens løsning rummedes meningsløst i det ene spørgsmål, blev han ved at gentage det, fortumlet og fortvivlet, mens han gik op og ned ad gulvet, med hænderne foran sine øjne.

– Hvorfor skulle jeg tale om det? sagde Lucia og rejste sig halvt: hvad skulle det vel nytte? Hun græd igen:

– Og tror du ikke, jeg trængte til ét sted, hvor ingen vidste noget, og hvor jeg havde fred?

– Jo, jo ...

Lucia satte fødderne ned på gulvet og sad på sengens kant:

– Hvad sagde hr. Schwitt? spurgte hun og glattede håret bort fra sit ansigt.

Mikaël standsede i et hjørne:

– Schwitt? sagde han og ved lyden af navnet stirrede han atter på "Sejren":

– Schwitt, sagde han og blev stående, mens hans stemme lød så besynderligt, som kom den langt borte fra:

– Schwitt sagde ingenting ... Andet end det, at det stod i *Gaulois*.

– Men, forstår du, sagde Lucia, der rejste sig og støttede sig til sengens fodende: det er jo kun den første tid, som det gælder. Kejseren hjælper os naturligvis ... når kun det første chok er ovre og alt er kommet i gænge ...

Mikaël stod på samme sted:

– Det gjaldt at have penge på hånden, sagde han og så mod samme sted.

– Ja.

Mikaël rørte sig ikke:

– Penge nu, sagde han.

Og som lyn skød tankerne frem i hans hjerne, ordnende sig, led for led, følgerigtigt, til en plan – en udførlig plan:

– "Sejren". Han kunne pantsætte "Sejren". Nej, ikke pantsætte den. Sælge den.

Sælge den på sigt. Sælge den at magasineres i fem år. Sælge den til at magasineres i London i fem år.

– Ja, det kunne han.

– Skal vi gå ned? sagde han.

– Ja, sagde Lucia: jeg må hjem.

De gik ned ad vindeltrappen ind i dagligstuen.

– Farvel, hviskede Lucia.

– Farvel, svarede Mikaël.

Lucia var gået. Mikaël stod stirrende foran sit bord.

Der var ingen tanke i ham uden beslutningen:

– Så tog han iaften til London. Med nattog Calais-Dover. Ordnede salget. Ordnede salget med hr. Pinero. Var hjemme iovermorgen.

Det var, som beslutningen bedøvede ham, næsten, så han handlede som en søvngænger.

Da han havde ringet, viste tjeneren sig.

Mikaël sagde:

– Pak min lille kuffert. Jeg rejser iaften.

Og efter et nu lagde han til:

– Ingen behøver at vide det.

Tjeneren bukkede uden ord.

Mikaël spiste til middag hos mestren. Det var længe siden han havde været så munter.

Efter bordet spillede de skak.

Mikaël sagde under spillet:

– Jeg tager til Versailles imorgen og bliver der tre dage.

Mestren flyttede en springer:

– Det er fornuftigt, sagde han: her er snart uudholdeligt varmt.

… Om aftenen rejste Mikaël til London.

III

Mestren sad i biblioteket foran det grøntbeklædte bord. Han læste i den opslagne bog atter og atter den samme side. Mens han sad, gik der rykninger gennem hans sammenknugede hænder.

Da Charles Schwitt kom ind, løftede Claude Zoret sit hoved, og i lyset fra det store vindue så Charles Schwitt for første gang, at de hvide striber i mestrens skæg var blevet tættere.

– Hvem er det, som har skrevet det? spurgte mestren og løftede sin hånd.

Schwitt betragtede Claude Zorets sitrende hånd, hvis årer svulmede under huden:

– Jeg ved det ikke, sagde han: og jeg vil ikke vide det – hvis du ikke selv har givet dine egne selvtvivl i trykken.

Mestren svarede ikke og tog sine øjne bort, mens Charles Schwitt så på hans ansigt, der med de nedslagne låg lignede en gul maske, der skjulte hans tanker eller hans frygt.

Charles Schwitt sagde hen over bordet:

– Der er kun én ting, jeg ikke forstår, at hr. Georges Pinero har villet lade de ting trykke i sit tidsskrift.

Mestren løftede sit hoved.

– For det er jo, sagde Charles Schwitt, hr. Georges Pinero, der er udgiveren.

– Ja, svarede Claude Zoret og stirrede ud i luften.

– Og, sagde Charles Schwitt og så på mestren med et pludseligt blik: *han* … sælger jo dine lærreder?

– Ja, svarede mestren, der sad som før.

De tav en tid.

Claude Zoret fæstede igen sit blik på bogen og læste atter det samme, mens bogstaverne blev unaturligt store for hans øjne og så tydelige, som var tegnene en jernskrift mod marmor:

– "Den, som formår at se nøgternt gennem den lyståge, som et verdensry eller måske snarere to verdensdeles reklame har spundet over Claude Zorets lærreder, vil nå til den sandheds erkendelse, at også i kunsten alt kun er en evig gentagelse, og at ligesom Napoleon-myten havde sin David, har nu hellenismens myte sin Claude Zoret og de er hinanden forbløffende lige. Begges maleri er teater og mr. Claude Zoret må nøjes med en Alma Tademas ry."

Charles Schwitt betragtede mestren, mens han læste, men det voksagtige ansigt bevægede sig ikke og øjnene hvilede bestandig på bogen:

– "Men vil man vide, hvor langt mr. Claude Zoret er kommet bort fra livet, behøver man kun at vende sig mod hans sidste værk, der er et portræt, et billede af fyrstinde Z. Portrættet er en sund målestok for en kunstners modtagelighed overfor livet og hans troskab mod livet. Men i mr. Claude Zorets sidste værk er der ikke et ægte penselstrøg og ikke en uforfalsket menneskelig farve. Prinsesse Z. er kun en teaterprinsesse til i hans lange og bestikkende teatergalleri. Undtages kan kun blikket og – så usandt er det øvrige – man kunne næsten vædde på, at disse øjne var malede af en anden. De levende øjne virker i dette malede ansigt som et menneskes livsfyldte øjne virker bag en maske."

Claude Zoret løftede sit blik, i en tom stirren som *deres*, hvis tanker er gået i stå.

Kaminens ur faldt frem til slag.

Og der blev stille igen, mens de begge sad tavse.

Så sagde Charles Schwitt:

– Men hvem kender, Claude, historien med Zamikofs øjne?

– Hun.

Der blev tyst igen, til Schwitt slog sine øjne over mod den tavse mester og sagde frem i stuen:

– Og han.

Der løb en sitren over mestrens læber, men han rørte sig ikke.

Men Charles Schwitt sagde og rankede pludselig det endnu smidige legeme i sin stol:

– Han (han ville have sagt "Mikaël", men det blev til "han") taler ikke godt om dig mere, hverken om dig eller om dine billeder.

Mestren svarede ikke.

Schwitt talte igen:

– Den, sagde han, som har så megen uret, vil altid gøre mere uret.

Mestren svarede endnu ikke.

Og begge hørte de lige tydeligt urets dikken, til Charles Schwitt sagde igen:

– *En* må vel sige dig sandheden, og sandheden er, at – –

Mestrens gule hud blev hvid, mens han sagde, næsten som et råb:

– Charles, hold op.

Schwitt svarede, mens han bed i sin skælvende læbe:

– Jeg har holdt op.

Men mestren slog sit ord ind i hans:

– Men, sandheden er – og han lo – at du har altid hadet Mikaël.

– Ja, så.

– Ja, sagde mestren og talte heftigt som *den*, der vil dække sig mod de andre eller måske mod sig selv: du hader ham og du har hadet ham fra den første dag.

– Og hvorfor? spurgte Schwitt, der pludselig stod op.

Også mestren havde rejst sig.

– Hvorfor du lægger ham for had? sagde han og de talte begge, som slog der gennem ordene en flamme fra en ild, der havde ulmet i årevis:

– Hvorfor? Hvis du spørger mig, skal jeg sige det. For jeg ved det lige så godt som du. Du har hadet ham alle disse år, fordi han *slap ind*, hvor han ikke skulle og måtte slippe ind – fordi han slap ind i mit liv, hvor der ingen skulle findes og turde findes uden I eller uden du.

Mestren stod midt for bordet og Charles Schwitt bevægede læberne til et svar. Men Claude Zoret slog hånden imod bordet:

– Lad mig tale, sagde han: jeg taler ikke tit, og hvad jeg siger er sandt.

– Hør nu.

Og pludselig gav han sig til at tale som den, der fører tal i marken, sum ved sum, og kolonne efter kolonne, mens Charles Schwitt støttede sine hænder mod bordets yderste kant som mod en skranke:

– Da jeg var ung, tog I mig – fire, fem stykker, som I den gang var. I fandt mig og I tog mig i besiddelse. Det var jer, som havde opdaget mig. Det var jer, der berømmede mig. Det var

jer, som skabte mig og I forpagtede mig. Og da jeg var blevet "berømt", stod I vagt over mig, og I spærrede mig inde og I slog kreds om mig og væg om mig, til kredsen var blevet en mur. Men inde bag muren kunne jeg sidde og blande kulører og male – som den bondekarl, jeg var.

– Ja, mestren talte højere: bondekarlen, som jeg var. Thi for jer blev jeg aldrig andet end en bondekarl, der kunne male ...

Charles Schwitts øjne slog lyn:

– Og få, hvad du malede, solgt.

– Ja, du har ret, få, hvad jeg malede, solgt, – og mestren pressede knoerne ind mod sit bryst – for en bonde er jeg.

– Men – og Claude Zoret talte atter langsomt som den, der lægger sammen –: I holdt mig i fængsel, I, parisere som I var, I, der kendte livet, I, der havde elskerinder, I, der var til i verden, I, der levede i en verden, mens jeg, bondedrengen, livsfjoget, kun malede – sad bag lås og slå og mur og bjerg og havde kun geni og huggede jeres bane og var en fremmed og var alene.

– Med din hustru, sagde Schwitt.

Mestren tav et øjeblik:

– Ja, sagde han: med min hustru – – – som var blevet mig en fremmed under jeres spot.

– Den gang, den eneste gang, da jeg huggede en statue, huggede jeg noget, der var knust ... Og det var jer, som havde knust hende.

Charles Schwitt løftede hovedet:

– Mon? sagde han: tror du?

Der var stille nogle øjeblikke, mens Claude Zoret gik hen over gulvet, indtil Charles Schwitt sagde halvsagte:

– Og hvorfor skulle vi egentlig have gjort alt det?

Mestren vendte sig rank:

– Fordi I var en flok, der ville fremad. Ja, I vidste det vel ikke, men det var sådan. I skulle have plads. Og en flok, der vil have rum, trænger til en vimpel eller til en stump af en fane. Så var mit navn fanekluden for jer. Og ingen andre måtte bære den og ingen andre få del i den. Og den skulle ikke vaje over andre end over jer, som ejede den.

Charles Schwitt gik et par skridt og sagde kun:

– Du taler meget idag.

– Ja.

Mestren nikkede to gange. Men Charles Schwitt sagde og betragtede sine hænder:

– Og alt det lod du dig altså byde i tredive år, af os? Tror du virkelig selv på det?

Claude Zoret så på ham:

– Ja, jeg lod mig det byde.

Charles Schwitt løftede øjnene.

– Du, energiske person.

Claude Zoret bevægede sin hånd:

– Ja, jeg ventede *det*. Nu skulle du møde frem med bondesejheden og med jernviljen og med rygraden, der ikke kan bøjes. Du, der dog bedst ved det, hvad min energi er lavet af, og at den kun er stålnettet over mit dødstrætte ansigt. Dødstræt – for det er det, jeg har været i femten år. Dødstræt af at løbe omkap med mig selv. Ikke med de andre, for de kører på andre baner. Men træt til døden af kapløbet med mig selv for at skabe det store og efter det store det større og efter det større det største – som jeg aldrig nå'r.

Claude Zoret stirrede ud i luften:

– Men jeg havde drømt en stor drøm. Hvad er det, de taler om adel og om gammel slægt? Bønderne fra Kilderne har i tre hundrede år pløjet de samme agre i det samme sogn. Jeg drømte en gang noget om, at der efter nederlaget, af selve Frankrigs jord og Frankrigs muld skulle være vokset en mand, der evindeliggjorde Frankrigs navn. Jeg drømte for højt.

Mestren tav.

Men Charles Schwitt hviskede:

– Jeg kendte den drøm.

Claude Zoret vendte sine øjne imod ham:

– Ja, du kendte den. Og du var glad ved at du kendte den. For så havde I mig der, hvor I ville have mig: bastet, lænket, naglet – som han fra Golgata var naglet – til det uopnåelige.

Claude Zoret holdt inde og han førte den venstre hånd hen over sine øjne:

– Men sådan blev jeg manden, der kun kunne male og som dog ikke kunne male det højeste.

Der var tavst et øjeblik, før Charles Schwitt sagde:

– Og hvorfor skulle du ikke nå at male "det højeste"?

Mestren nikkede med sit hoved:

– Fordi jeg aldrig havde oplevet det og ikke en gang har fået lov til at leve så meget, at jeg havde set det.

Charles Schwitt svarede ikke. En skælven gled over hans ansigt.

– Så, sagde Claude Zoret og drog vejret dybt: nu har jeg talt …

Han tav et nu:

– Men da jeg så var blevet gammel, kom altså Mikaël ind i mit liv.

Charles Schwitt løftede hovedet:

– Det vil sige, du tog ham ind i dit liv.

– Tog?

Charles Schwitt så mestren ind i hans ansigt:

– Hvad jeg siger, har jeg sagt.

Men mestren gengældte hans blik:

– Og du hadede ham, fordi han kom.

Der faldt en pludselig træthed over mestrens ansigt. Men på en gang så han atter på Schwitt og sagde brat:

– Hvad har Mikaël sagt?

Der fløj et besynderligt smil over Schwitts ansigt:

– Han har sagt adskillige ting, sagde han: og allevegne.

– *Hvad* har han sagt? spurgte mestren igen.

– Hvis du spørger mig, så sagde han forleden ved festen i Poissy, sagde Schwitt, der så på det grønne gulvtæppe: at det kunne vist ikke nytte at søge dig i denne tid, for du havde været døddrukken i ti døgn.

Det syntes, som blod randt ned over mestrens ansigt og hele hans legeme skjalv som i et kæmpemæssigt ryk. Men så sagde han, roligt og blot lidt hæst:

– Måske var det sandt.

Også Schwitt var blevet rød og atter bleg:

– Tilgiv mig, sagde han og formåede ikke at løfte sine øjne.

Mestren svarede, bortvendt, ligeså sagte som han:

– Jeg har intet at tilgive.

Og idet han pludselig gik hen mod Schwitt og greb hans hænder med et tryk, der smertede dem, sagde han, og kunne knap fremføre ordene:

– Det er dig, der skal tilgive. Du er alligevel trofast – som dit folk.

– Claude.

De stod begge tavse igen, bortvendte, hver på sit sted.

Så sagde Charles Schwitt og kunne næsten ikke tale:

– Claude, Claude, jeg be'er dig, lad den dreng gå.

Mestren svarede ikke straks. Hans ansigt kunne

Schwitt ikke se.

– Nej, Charles, sagde han så, og vennen kendte ikke ret hans stemme:

– En bonde vil ikke dø barnløs.

De sad lang tid, hver i sin stol. Ord talte de ikke. To tårer var foldet ned ad Charles Schwitts kinder.

De rettede sig begge i stolen, da majordomus åbnede døren og meldte kunsthandleren, hr. Leblanc.

– Lad ham komme, sagde mestren og stod op.

Da Jacques var gået, spurgte hr. Schwitt:

– Vil du modtage ham nu?

– Ja, hvorfor ikke? svarede mestren, og han fattede påny om Schwitts hånd med et heftigt tryk: Farvel, Charles.

Da hr. Schwitt var gået, slog Claude Zoret de tunge gardiner halvt for det store vindue og gik gennem sidedøren ind i sit påklædningsværelse. Han vaskede, foran spejlet, sit ansigt i to essenser, som han havde slået ud i en kumme, og, mens han betragtede sig selv, børstede han langsomt sit skæg, så de hvide striber syntes smallere.

Han vendte tilbage til biblioteket, hvor hr. Leblanc stod foran stuens eneste maleri, en Corot, hvor efterårets storm røvede et kæmpetræ dets sidste løv.

– Mester, det er et herligt billede, sagde han og slog hælene sammen til en hilsen, mens han løftede hånden op mod Corots

maleri.

– Men den signatur kan ikke erhverves. En hæderlig mand opdriver den ikke for penge.

– Mr. Pinero (hr. Leblanc så et nu på mestren med sine øjne, der var vandblå, men som kunne synes hvert øjeblik at skifte kulør).

Mr. Pinero har, siger man, for øjeblikket også en Corot på hånden. Nå, ikke sandt, man erfarer, hvad en mand har på hånden og ved derfor ikke, hvordan han har erhvervet det.

Hr. Leblanc havde flyttet sine øjne og sagde pludselig uden nogensomhelst tilsyneladende sammenhæng:

– Men det er kun eftertiden, som er retfærdig.

Mestren havde allerede sat sig, før han pegede på en stol:

– Det var om "Germaneren", vi skulle tale, sagde han:

– Jeg ønsker at sælge den, hr. Leblanc.

Et sekund havde hr. Leblanc, der endnu stod, slået sine øjne ned mod mestren:

– De vil sælge "Germaneren", kære mester, sagde han: hvad si'er De? Det er udmærket. Det havde jeg slet ikke anet (hr. Leblanc gled gennem alle talens tonefald som en ål). Det havde jeg ikke troet ... jeg har slet ikke ventet det i dette øjeblik.

Mestren svarede ikke, men hr. Leblanc lod øjnene løbe hen over mr. Pineros tidsskrift og sagde:

– Kære mester, det er udmærket. De ved, at for hele mit firma er Claude Zoret ønskekvisten, hesteskoen over døren. Og De vil sælge – en gang igen og hos mig.

Hr. Leblanc strømmede over med taksigelser, indtil han pludseligt spurgte og mød en ny overgang:

– Og til hvilken pris skal vi ansætte "Cæsar"?

Mestren åbnede næppe læberne:

– Jeg har kun én, sagde han.

– Naturligvis, jeg ved det, naturligvis, der er kun én, som det bør sig, sagde hr. Leblanc.

Men pludselig løftede han blikket, der syntes fuldt af beundring, op på mestren og sagde:

– Men, nej, for "Cæsar" sætter vi prisen højere. Ikke sandt, man bør altid være de klogeste. I dette øjeblik sætter vi prisen højere.

"Cæsar" har desuden …

– "Germaneren", rettede mestren.

– "Germaneren", ja … "Germaneren, der sårer Cæsar" har desuden, kære mester, en ganske særlig interesse. Jeg mener, man kunne næsten sige, det billede betyder et vendepunkt, jeg mener … en fase i mestrens produktion.

Hr. Leblanc bevægede sin lillefinger hen over bordets grønne klæde med en ejendommelig bevægelse, som stak han knappenåle ind i et bundt:

– Og desuden geniet, sagde han i samme tone som før, bør først og fremmest stå i sin pris.

Mestren sagde uden at røre sig:

– De forstår Dem bedre på handel.

Hr. Leblanc løftede et par troskyldigt beundrende øjne og sagde:

– Kære mester, man handler ikke med en "Claude Zoret". Man meddeler kunstverdenen chancen, ikke sandt, og køberen melder sig.

– Men, fortsatte han: vi sætter prisen højere.

Og ligesom i et sæt frem mod Claude Zoret, lagde han til:

– Så vil der også være noget at tinge om.

Mestren så på ham, mens hans bryn pludselig sitrede:

– De tager fejl, sagde han: min pris er prisen.

– Kære mester, sagde hr. Leblanc, der uophørligt blev ved at glide fra tonefald til tonefald: De forstår dog spøg. Naturligvis vil det være noget, der aldrig kunne ske. Kenderne vil strømme til. Vi ville ikke kunne rumme publikum i Trocadéro, hvis vi udstillede "Germaneren" til salg – skønt tiderne er ringe ...

Claude Zoret havde knyttet hånden på sit bord:

– "Germaneren" kan gå til England, sagde han.

– Naturligvis, svarede hr. Leblanc og betragtede det grønne bord: den kunne gå til England ... den kunne måske gå til England ...

– Men? sagde Claude Zoret, og det ene ord slog frem af hans harm mod kunsthandlerens ansigt som en ild.

– Ja, kære mester, sagde hr. Leblanc og holdt hænderne med de udspilede fingre frem på bordet: Jeg er ærlig, ikke sandt, det er min vej at være ærlig ... Jeg mener kun, luften kan være hed, ikke sandt, og luften kan være lunken. Jeg mener blot, at hvert nu, om jeg så må sige, har sin atmosfære omkring en kunstner og et navn. Et øjeblik er belejligt, ikke sandt ... og et andet ...

Mestren løftede hovedet:

– Er kræmmeren ubelejligt, ja. Men jeg tror ikke, at nogle skriverier hos en mr. Pinero rokker Claude Zoret ...

Hr. Leblanc skød ind:

– Jeg har aldrig tænkt ... Jeg har slet ikke læst ...

– Det er muligt. Det ved jeg ikke. Men *på grund* af disse skriverier, hr. Leblanc, ønsker jeg "Germaneren" stillet til salg – og nu. Hvad prisen angår, er den den sædvanlige.

– Som mestren vil, svarede hr. Leblanc.

– Vi plejer ellers ikke, sagde Claude Zoret, at forhandle med så mange ord.

Og han gjorde en bevægelse med sin hånd, som afsluttede han en tilstået sammenkomst.

Men hr. Leblanc havde vistnok ikke set det. For hr. Leblanc blev siddende og sagde kun efter en ganske lille stilhed:

– Så underretter vi altså vore agenter – overalt. Der er dog fem verdensdele, ikke sandt. Efter succes'en i Melbourne er der også Australien. Kære mester, "Germaneren" vil være solgt inden otte dage – skønt vi nu har "Sejrbringeren" til konkurrent ...

Mestren forstod vistnok ikke straks.

Så kom der, brat, et nu i hans øjne et udtryk som i hjulrytterens der pludselig redningsløs ser sig foran en uanet skrænt, mens hans tanke standser:

– "Sejren", "Sejren" solgt – –

Men med en kæmpeanstrengelse rakte han sin arm, der syntes ham tung som af jern og ikke nogen del af hans egen krop, ud efter sin pibe på det lille bord. Men han tabte piben, fordi han så den dobbelt, og den faldt ned på gulvet.

Hr. Leblanc, hvis troskyldige øjne pludselig var blevet blanke som stålet, ville bøje sig for at tage den op.

Men mestren havde allerede grebet den.

– Tak, sagde han og gik frem i stuen, hvor han blev stående, med ansigtet vendt mod det fortrukne gardin.

Hr. Leblanc, der talte, lod uafladeligt sine ertsøjne hvile på hans ryg:

– "Sejren" var jo, sagde han, og han syntes at tale forretningsmæssigt, mens han alligevel støbte hvert et ord som en kugle: af ejermanden solgt på sigt … på fem års sigt, at magasineres i London. Men, kære mester, ikke sandt, lad os være oprigtige – hvad er i vore dage en forpligtelse, ikke sandt … og hvad betyder fem år i en kontrakt for en mand, – der vil gøre penge, og som benytter sig af et øjebliks forlegenhed hos et ungt menneske? Mr. Pinero har kastet "Sejren" på markedet straks.

Mestren rørte sig ikke:

– "Sejren", "Sejren", hans gave, solgt.

Stakåndet af smerte havde han åbnet sine læber og klemte atter tandrækkerne sammen, så den tomme pibes spids sønderbedes af hans bondetænder:

– "Sejerbringeren" solgt, "Sejren", hans gave solgt af Mikaël.

Men hr. Leblanc blev ved:

– Og de herrer ved, at de risikerer ingenting. Ingenting – ikke sandt? Der er intet forhold i, hvad de risikerer, det er ulykken. De herrer bryder en aftale, og alt, hvad man, efter loven, kære mester, kan gøre dem til gengæld, er at anlægge en proces, en simpel proces.

Mestren svarede ikke. Måske hørte han ikke.

Men hr. Leblanc blev ved at tale, mens han så, at Claude Zorets skuldre sitrede under hans klædning, besynderligt som et dyr kan sitre under huden, når det piskes:

– Og, ikke sandt, hvad vindes der ved en proces? Det ved de herrer. Den blev måske ovenikøbet ubehageligst for os, ikke sandt – og det ved de herrer … i en sag som denne.

Hr. Leblanc holdt inde.

Stilheden, da han tav, nåede pludselig ind til mestrens tanke, og han gjorde med sin hånd en bevægelse som et greb, der skulle kneble hans egen smerte:

– Nej, for denne slyngel skulle han ikke forråde sig. Han idetmindste skulle aldrig se hans ansigt.

– Men alligevel vendte han sig endnu ikke.

For han frygtede for sin bleghed og han var bange for sin stemme. Og han vidste ikke, om manden ville tale mer.

Men han talte ikke. Nej, der var vel ikke mer.

Claude Zoret knugede sine hænder, som ville han bære sig selv i sine egne sammenknyttede næver, og pludselig vendte han sig, og hans ansigt var roligt:

– Hvem havde sidst, sagde han, og hans stemme lød, som når han talte til sin staldkarl: "Sejren" på hånden i London?

– Kære mester, det er hr. George Pinero som har haft den – hele tiden.

Hr. Leblanc tog ikke sine glimtende metaløjne fra mestren:

– Derfor, ikke sandt, sagde han, er vel også "Sejren" undgået dadelen i hr. Pineros tidsskrift.

Og, citerende, hvad han ikke havde læst, sagde hr. Leblanc, som om det var mr. Pinero, han ville håne:

– Derfor er vel "Sejren" – "det ene værk af det betydelige talent, der et øjeblik havde geni"? Kære mester, således handler – en englænder.

Et øjeblik stirrede Claude Zoret på den tomme luft. Så forstod han: Endelig, endelig begreb han (og han førte sin hånd op til et slag og vidste ikke, om han ville rette det mod den, der havde forrådt ham, eller mod ham, der fortalte det) at det var Mikaël ... Mikaël, der havde ført hans hemmeligste selvtvivl over

vandet og forrådt dem på et fremmed mål – som en tilgift på hans handsel.

– Ja, sagde hr. Leblanc, da mestren ikke talte, troskyldigt, som fortsatte han sin egen tankegang fra før:

– Der er forbrydelser, som ikke kan straffes.

Mestrens læber var hvide, som havde pludselig hans hjerte, i en eneste trækning, opsuget alt hans kæmpelegemes blod.

Men på én gang sagde han og talte med ét kort og klart som en feltherre, der under faren udspørger en adjudant og uddeler sine befalinger.

– Hvor er "Sejren" nu?

– Hr. Pinero har bragt den til Paris.

– Hvor er den?

– Hos hr. Petit.

– I Rue Blanche?

– Ja.

– Vel.

Claude Zoret gik to skridt.

– Så køber De den tilbage.

– Tilbage?

Hr. Leblancs øjne havde mistet deres stålagtige farve og hans blik gled ud, mens han pludselig stod op fra sin stol.

Mestren satte sig ved sit bord:

– De har ret, sagde han, jeg havde ikke tænkt derover, at "Sejerbringeren" var på markedet. Men "Sejren" og "Germaneren" bør ikke udbydes på den samme tid.

Han lagde den flade hånd mod det grønne bord så fast, som var hans voldsomt strakte arm en stiver, han rejste til støtte for sit eget legeme:

– Jeg vil, sagde han, "Germaneren" skal sælges først og dens pris skal ikke trykkes.

Hr. Leblanc mumlede et svar.

– Derfor køber vi "Sejren" tilbage. *De* køber den for et fremmed navn og straks.

Med sin tunge hånd udfyldte Claude Zoret en anvisnings tal:

– Prisen er ligegyldig.

– Dér, sagde han og skød anvisningen frem over bordet.

Hr. Leblanc tog den, med underlige, nervøse eller usikre trækninger i sine fingre:

– Naturligvis, sagde han ganske meningsløst.

Men mesteren spurgte:

– Når kan handelen være sluttet?

Hr. Leblanc, der stod foran bordet med hovedet bøjet på skrå som en kontorist, der venter, sagde:

– Om to timer.

– Vel. Så bringer De billedet herhen.

– Ja, mester.

– Farvel.

– Farvel, sagde hr. Leblanc, der ligesom drejede sig to gange foran døren:

– Farvel.

Hr. Leblanc slap ud, og døren blev lukket.

Da han var blevet ene, rejste mesteren sig. Men pludselig faldt han forover, svajende to gange, som et rodhugget træ – over mod bordet. Men, støttende sig mod bordkanten, betvang han sig og rejste sig pány.

Han slæbte sig hen over gulvet og henne i krogen satte han sig ned, ned på selve gulvet med fremstrakte fødder, sådan,

som hans bondefædre sad på den nøgne jord.

Hovedet faldt ned på hans bryst og hans skuldre slappedes. Hænderne lå i hans skød, som skulle de aldrig fatte om noget redskab mer.

Han følte kun sit hjerte, der som et blodrødt jern brændte hans bryst.

Mester, mester.

Majordomus slog på den låsede dør.

Mestren havde rejst sig og åbnede for Jacques, der stod på tærskelen med forstyrret ansigt.

– Hvad er der? spurgte mestren.

Majordomus stammede:

– Det er hr. Leblanc … Hr. Leblanc, der er her igen – – – med et billede.

– Det er godt.

Mestren stod rank og midt i stuen:

– Lad François få det bragt over til hr. Mikaël – men straks. Og lad spænde for om en halv time.

– Ja, mester, mumlede majordomus.

– Og gør et halvbad i stand, sagde mestren og vendte sig bort.

Jacques' rystende hænder fandt ikke dørgrebet, da han lukkede.

Mestren stod et øjeblik og der var i hans øjne og over hans slappe skuldre noget som hos en vandrer, der foran en ny og en ubekendt egn ikke mere ved, hvorhen han skal gå og hvor han skal vende sine fødder.

Så tog han tidsskriftet og lagde det bort uden at se på det og med en underlig bevægelse, som brændte heftet hans store hænder. Han lukkede blækhuset og flyttede pennen hen, som en mand, der rydder op, eller som en, der vil slette noget ud, der aldrig vender tilbage.

Men på én gang så han Mikaël foran sig igen – sådan som han havde siddet der foran det samme bord så mange aftener i de første år, læsende, med bøjet hoved under lampen, time efter time i den samme stilling.

– "Mikaël," havde han kaldt. Mikaël hørte knap: "Ja." – "Du læser og læser." – "Ja." – "Men hvorfor?" – "Jo." – "Men hvorfor?" havde han spurgt igen. Og Mikaël havde svaret og set på ham: "Jo, jeg må jo vide, alt det – alt det, hvad I taler om," havde han sagt; og han havde læst igen, med hænderne op i håret; som en dreng, der læste "De tre Musketerer", havde han siddet og læst.

Mestrens udtryk forandredes.

– Han havde egentlig været flittig de første år og havde lært sig meget ... meget om mange ting. Arbejdskraft var der i ham, det var det, Monthieu også altid havde sagt.

Mestren drog ånden dybt:

– Kraften, kraften var i ham.

Men måske arbejdede han nu, måske malede han.

Man måtte først se, hvad han malede.

Mestren støttede sig til bordets kant, som var han træt af en lang vandring.

Han satte sig i stolen og mens hans arme faldt slappe ned over stolen, tænkte han igen på årene for så langt tilbage: når Mikaël havde siddet her og klippet al hans "berømmelse" ud af

alle de verdens aviser og havde rodet med saks og med klister og havde læst højt og havde ordnet sine evige *scrap books* ...

– Hvor mon de egentlig var? De var her vel endnu – etsteds på reolerne. De var i røde bind, det huskede han.

Claude Zoret rejste sig og gik hen mod boghylderne: Jo, der stod de, en hel række. Elve var der ... Mestren tog et bind ud og lukkede bogen op: Hm, det var kritikerne fra den sommer, han havde udstillet i London ... Ja, hvor Mikaël havde været glad den gang.

Mestren begyndte at læse. Han havde aldrig selv læst det, alle de lovsange.

– Men der var dog iblandt dem (Claude Zoret havde sat sig og blev ved at læse) også folk, der begreb ... personer, der forstod, hvad de skrev om ... folk, der vidste, hvem han egentlig var ... mænd, som fattede, hvad det gjaldt ...

Claude Zoret blev ved at vende bindets blade, side efter side, mens tårerne kom frem i de underlig slukte gammelmandsøjne, der hvilede på bogen: "Claude Zoret står i nutidskunsten stolt og ene. I kampen for den store skønhed har han kun én eneste våbenfælle: sit geni."

Tårerne gled ned over mestrens gule kind som duggen over et visnet blad, mens han blev ved at læse.

Men pludselig stod han op og skød bogen bort. Det var Jacques, der meldte, badet var færdigt.

– Tak, svarede mestren med bortvendt ansigt, og, da Jacques igen var gået, satte han scrap-book'en på plads.

Han gik ind og han klædte sig af og han åbnede døren til badekamret. Han gik ned ad de tre trin og han lagde sig i marmorkarret udstrakt i det lunkne vand. Det var, som

dulmede det en smerte i hans legeme, eller kun som det løste en træthed, som sad ham i al hans krop:

– Man skulle altid male – male og ikke andet indtil den dag, da penslen sank ned fra en død hånd.

Mestren løftede sine øjne og de faldt på marmorfriserne i kamret. Det var så længe siden han havde set dem:

– De badende romerkroppe var gode. Dubois skulle altid have holdt sig til leret. Farven, den bestandig ligesom døde for ham under strøget.

Claude Zoret blev ved at stirre på Paul Dubois' frise:

– De romere, de havde altså kun overskåret årerne, skåret dem over med en kniv, og blodet var flydt ud i det lunkne vand. Rundet ud. Så langsomt rundet bort.

Mestren lukkede sine øjne. Hans kæmpelegeme lignede en blundende flodguds under vandet:

– Og blodet havde farvet vandet lysrødt og dunkelt rødt og blodig rødt – ganske langsomt, lidt efter lidt.

Claude Zoret slog blikket op. Det var, som hans malerøje så og glædedes ved den skridende farve, den sælsomme og dejlige blodets farve.

– Men Mikaëls arbejde måtte han se.

Nu kunne han vel male den hele kvinde.

Mestren stod op af vandet, og foran spejlet aftørrede han sine lemmer.

Han førte hårdt de ru og varme tæpper op og ned ad sin stærke krop, og blodet steg hastigt gennem hans legeme:

– Nej, de skulle få det at vide, at han var ikke død, men at han levede. Der var endnu en væg i Luxembourg og hr. David kunne hænge ene i sit Louvre.

Han klædte sig på og gik ind i dagligstuen. Han standsede på den gyldne trappe til atelieret og betragtede den vældige sal, som ville han veje og måle sit eget eje sådan, som bonden måler sin mark med sædens mange fold og agren, han har dyrket op og pløjet.

Han ville gå videre, da Jules meldte vognen.

– Godt, sagde han og han gik ud gennem vestibulen forbi majordomus, i hvis ansigt alle rynker sitrede, og han nikkede til sin kusk, før han steg ind i sin vogn.

Han kørte gennem Tuileriernes gård og over broen. Han hilste roligt dem, der hilste ham. Han råbte på kajen sit høje "goddag" til en boghøker, af hvem han til tider købte gamle stik, og han rullede videre, rank i sit sæde.

Men da han så gitteret foran Mikaëls hus, skjalv han over hele sin krop, så han måtte støtte sig, med et greb, til kalechens rand for at stige ud.

Han gik gennem haven og ringede på det lukkede hus.

Den unge tjener kom løbende, hvid i sit lakajansigt og så forvirret, at han knap kunne lukke døren op.

– Ja, sagde mestren: det er mig.

Han gik ind i vestibulen, hvor han så "Sejren" stå lænet til væggen, indhyllet i et grønt klæde, og en blodstrøm skød op i hans ansigt.

Tjeneren, der følte, at han rystede lige ned til sine knæ, var løbet op ad trappen.

– Bliv, sagde mestren og vendte ansigtet mod ham. Årerne i hans pande svulmede som skrifttegn.

Og tjeneren blev stående, støttende sig til muren, mens mestren gik ham forbi, op mod stuerne.

Han åbnede døren til dagligstuen og trådte ind. Han så sig om fra væg til væg, som søgte han dog på de tomme felter billedet, som han vidste var der ikke. Han betragtede shahens stue og han løftede de tunge guldbroderier, som ville han veje dem i sin næve.

Han standsede foran vindeltrappen et nu. Hans stirrende øjne faldt på dens dansende amoriner, der drev leg med deres spæde fakler, og han steg videre.

Han rev atelierets port op med et ryk og et sekund blev han, foran det pudsede, prydelige rum, stående på tærskelen.

Så gik han ind, og rolig som en vurderingsmand før bortsalget ved en auktion, tog han, langs med væggen, mens kun nu og da hans skulder sank hen mod muren, skitserne op, en efter en, alle de skitser, han kendte.

Der var ingen andre.

Ingen.

Men han søgte igen.

Langs væggene, bag tæpperne, langs de normanniske kister søgte han om en studie, om et rids fra Poissy, fra St. Germain, fra Versailles. En eneste studie blot fra alle de steder, hvor Mikaël havde sagt ham, at han havde malet.

Men der var intet.

Så havde Mikaël kun talt løgn.

Langsomt standsede Claude Zoret, mens han gik som en styrtet ridder ville vade i sin rustning, foran de tre staffelier, der bar deres halvtomme lærreder, hvorpå der intet var arbejdet.

Men pludselig tog han den tørre palet ned fra dens søm og han vred sin tommel rundt i dens farvestøv, som førte han sin finger rundt i et åbent sår, der smertede hans eget legeme.

På én gang greb han med hånden frem mod kardinalstolens arm og han satte sig.

Hans højre hånd lå åben på hans knæ, som var en stav gledet ud af dens tag.

Han løftede det sænkede hoved og han målte rummet som en afbrændt tomt, mens de brudte klager brød frem af hans bryst som af en hunds, der piber.

Så rejste han sig og hans stirrende øjne betragtede stolen, han havde forladt. Men pludselig så han, der, i stoleryggens gyldne snitværk, nogle lange afrevne blonde hår og i en harm, der overvældede ham som en bølge, mens kroernes bonde-eder pressede sig frem af hans sammensnørede strube, rev han hårene ud, ét efter ét, dækkende dem, ét efter ét, med bondelandets værtshus-bespottelser.

Og overmandet af et rådløst raseri styrtede han sig pludselig frem mod Florentineren, den evige sanger, og han greb om hans strube med et tag af sin hånd, som ville han kværke hans syngende bronzehals, men på en gang bragt til besindelse ved sin hånds berøring af det kolde bronze, rankede mestren sit legeme, og han gik.

Han åbnede døren til soveværelset og han så den silkedækkede seng og i toiletteværelset prinsesse Zamikofs skørter, der hang på en stander, og han ringede.

Tjeneren kom ind, med underlig halvt dukket ansigt som den, der venter et slag i sit syn.

– Bring "Sejren" herop, sagde mestren, der stod ved fodenden af Mikaëls seng.

– Ja, mester.

– Tag kusken med.

– Ja, mester.

– Og bring en stige.

– Ja, mester, svarede lakajen, for hvis øjne det flimrede.

Mestren ventede på samme sted.

De to kom ind, slæbende det vældige billede.

– Kom med stigen, sagde mestren fra det samme sted.

De bragte stigen i arme, der rystede.

– Dér skal det hænge, sagde mestren og løftede sin hånd, pegende mod feltet over sengen.

– Har I kramper?

– Ja, mester.

– Og hamren?

– Ja, mester.

– Vel.

Mestren stod på samme plads.

Tjeneren gik op ad stigen. Men hamren i hans rystende hånd ramte ikke krampen.

Mestren stod på samme plads.

– Hvordan er det, du bruger en hammer, sagde han: Hug til.

Tjeneren slog til. Han var i muren stødt på træ, der syntes hult, som slog han på et låg.

– Hug til, sagde mestren.

– Ja, mester, svarede tjeneren, og hamren faldt på ny forkert.

– Lad mig selv, sagde mestren:

– Giv mig hamren.

Han steg op på stigen og slog krampen ind, som huggede han den ind i en bjælke.

– Så, sagde han og gik ned.

– Hæng billedet op.

De to hængte det op og steg atter ned, mens mestren ventede, ubevægelig, foran fodenden.

– Godt, sagde han, nu er det på plads.

Og vendende sig til sin kusk sagde han:

– Denis, vi skal hjem.

Mestren vendte sig og gik gennem huset ud til sin vogn.

Han kørte på ny over kajen, høj i sit sæde, med armene stemmede mod kalechens sider. Eleverne, der kom fra republikkens kunstskoler, hilste ham og blottede deres hoveder.

Så nåede han broen, og Claude Zoret drejede sit ansigt: i en mødende vogn så han, bag glasset, få alen fra sig, hr. de Monthieu bøjet over mod fru Adelsskjold, med hendes hånd i sin.

Et øjeblik forstod han ikke, han, som hørte og ikke hørte menneskelig sladder.

Så havde han rejst sig: stående op i sin vogn, med sammenknugede hænder stirrede han efter hr. de Monthieus køretøj, med åbnede læber, som ville han udspy en forbandelse.

Og mens han satte sig, talte han, som hans dumpe og utålelige smerte trængte til lyd og til et sted, hvor hen den kunne vende sig, ud i luften, højt, så vognenes larm næppe overdøvede hans stemme – sendende en flod af skældsord ud over Monthieu og hans elskede, rakker og bolerske.

Han kørte gennem Tuileriernes gård, og pludselig blev han atter rolig, som om selve paladsernes stenmasser betvang ham og bragte ham til ro.

Han kom hjem og i vestibulen hilste han majordomus med et nik:

– Lad rette an, sagde han og han gik op.

Majordomus meldte, at middagen ventede, og mestren satte sig tilbords. Majordomus opvartede selv, bragte retterne og tog dem bort. Mestren spiste som den, der havde følt døgns hunger.

– Bring mere vin, sagde han.

– Vel, mester.

Majordomus bragte endnu en flaske og mestren slog vinen op i sit glas og tømte glasset som den, der ikke vil smage vinen, men vil fyldes af vin – mens majordomus fra krogen sky vogtede på hans ansigt.

Mestren rejste sig. Han gik langsomt op ad atelierets trappe og højere op, til han åbnede balkonens dør.

Med løftet hoved stirrede han frem mod Tuileriernes have. Statuer, træer og lys blev sløret til af de tunge dunster, som, efter den luende dag, steg op af den brændende jord og mødtes med himlens brand, der gråtung sank ned fra rummet og dovnede på Louvres tag.

Mestren havde korslagt sine arme.

Han betragtede stenkolossernes konturer, der sitrede i hedens skumring, så de næsten slettedes ud, mens selve Louvres linjer, der dirrede, syntes at vakle i luftens ild.

Mestren stod der endnu. Gennem halvmørket skinnede hans hvidnende skæg.

Så gik han ind.

Men på trappen greb han for sig, som skulle han pludselig falde.

Det var, som alle hans sener og alle hans ledemods led smertede ham og gjorde ondt.

Han slæbte sig ned ad sine egne trapper, som om han slæbte på en byrde. Og hans hjerne var tom, som om alle tanker havde forladt den, alle – undtagen én, at nu ville han glemme det. Være død for sig selv og glemme det.

Han gik ind i sit soveværelse og han klædte –sig af. Han hældte den hvide sovesaft ud i et glas og drak den. Men smerten, der brændte hans hjerte, slog ud i vabler over hans kæmpekrop som på en spedalsk og pinte ham, som var det nåle, der blev stukket i en pude.

Halvt i søvne stod han op igen og fyldte glasset påny og slugte saften, som den, der tørster, i ét drag.

Så faldt han hen.

Majordomus listede frem over tæppet og, tæt ved sengen, betragtede han mestren.

Ansigtet var roligt. En let fråde stod som skum ud over de halvåbne læber.

Majordomus gik tilbage. Han vågede på sovebænken, til morgenen kom.

Mestren lå i sin seng på det ottende døgn.

Han vågnede og han forlangte at drikke, han blundede og han drak igen.

Der stod slim fra hans stønnende bryst ud af den åbne mund og den rindende sved lå under ham som en sø.

Majordomus sad foran hans seng.

Når mestren vågnede, bragte han ham mad, som mestren slugte, råt og hurtigt, som havde han glemt gaffelens og knivens brug.

Han lagde sig ned pány. Det hvidnende skæg lå uredt over de plettede puder, og de opspilede øjne i det hovne ansigt syntes af glas, bag hvilket lyset er slukket.

Når majordomus talte, svarede mestren ikke og i hans øjne kom der intet liv – til han sov igen.

Ingen kom og gik på de øde trapper. Jules rejste sig fra sin stol i vestibulen og med et: "Mestren er bortrejst" modtog han de besøgendes kort.

Og der blev igen stille i huset, hvor majordomus havde lukket alle døre.

Kun Charles Schwitt gik uhindret gennem vestibulen.

Majordomus kom ud i dagligstuen efter at have lukket alle døre fra stue til stue:

– Hvordan er det? spurgte Charles Schwitt.

Majordomus svarede:

– Det samme.

Charles Schwitt spurgte, mens hans læber krængedes af væmmelsen ved en last, hans race ikke kender:

– Hvor længe kan det dog vare?

– Man ved det ikke, svarede majordomus.

Charles Schwitt løftede pludselig blikket mod Jacques' ubevægelige ansigt:

– Men hvoraf kom det? spurgte han.

Majordomus rørte ikke en nerve:

– Mestren var vel træt, sagde han.

Men idet han ville gå, sagde Charles Schwitt, som ville han overraske den, han spurgte:

– Hvor er Mikaël?

Majordomus svarede som før:

– Hr. Mikaël er på landet.

– Ja så, kom det fra Schwitt, der gik.

Majordomus vendte tilbage, forsigtigt, gennem alle døre.

Mestren stønnede i sin søvn, mens sveden randt ned ad hans kinder og fra hans pande.

Om natten vågnede Jacques: mestren kastede sig i sin seng:

– Jacques.

– Ja, mester.

– Jacques, jeg kan ikke sove.

– Mestren har sovet så meget, sagde Jacques.

Claude Zoret svarede ikke.

Men lidt efter sagde han:

– Men læg du dig nu – han tog majordomus' hånd –: du har vist våget meget.

Han lå et øjeblik. Så sagde han:

– Hvad dag er det?

– Lørdag, mester.

Der gik en skælven over mestrens bulne maske af et ansigt, men han sagde kun:

– Sov du nu.

Udstrakt i sin seng hørte han lige til om morgenen majordomus' tunge søvn.

Klokken ni ringede han med en klokke ved sengen for at vække Jacques. Tjeneren tumlede ud af sin søvn og sagde forskrækket, mens hans øjne løb hen over glassene på mestrens bord:

– Hvor mestren vækker mig sent.

– Du skulle jo sove, sagde mestren og rørte sig ikke.

Jacques gik og bragte ham bladene og Claude Zoret foldede dem ud. Han forsøgte at læse. Men det var, som om hans tanker ikke kunne holde bogstaverne sammen eller som om hans øjne havde mistet deres sekraft, så de ikke så.

– Lad mig stå op, sagde han.

Han fik nogle klæder om sig, og skælvende i de usikre knæ, der knap kunne bære ham, gik han ind i toiletteværelset. Han betragtede i spejlet sit eget ophovnede ansigt, hvor poser lå under de døde øjne og han vaskede sig, kun sine hænder. Han var endnu angst for renselse og for vand.

Han gik ud og han flakkede rundt i huset, uden ro, mens klæderne, der syntes alt for store, slog om det sammensunkne legeme.

Tørsten plagede ham og ikke det sted var der på hans krop, som ikke smertede.

– Jeg vil i seng, sagde han og majordomus aftog hans klæder, før han kuldegysende gemte sig under tæpperne.

Den lange dag gik han tilsengs og stod op, søgte påny til sengen og stod op påny.

Han sov ikke fire døgn. Han stirrede udstrakt på sin ryg blundforladt de lange nætter på sengens baldakin, mens hans tanker langsomt vendte tilbage og hans hjerne genvandt sin magt.

Da Jacques den femte aften rakte ham sovesaften, skælvede mestrens hænder om glasset:

– Nu, Jacques, sagde han, skulle du bede til dine helgene, for, hvis jeg ikke sover nu, mister hr. Zoret sin forstand.

Men den nat sov han, en pinefuld søvn, i tolv timer. Hans legeme var som lamslået, da han vågnede, men hans tanke var

klar.

– Gør badet i stand, sagde han, og mens majordomus tilberedte badet, læste han bladene, oprejst i sin seng.

Han gik ind og lagde sig i bassinet. Da han igen var stået op, satte han sig foran spejlet og, med trætte hænder, begyndte han, fyldt af en besk smerte, endnu en gang at genfremstille Claude Zorets maske.

Han kom ud fuldt påklædt og gik op i sit atelier. Han bladede i gamle kobbere, mens timerne gik.

Ved middagen spurgte han:

– Har Charles Schwitt ikke været her i dag?

– Jo, svarede majordomus.

– Men, sagde mestren, du lod ham ikke komme ind.

Majordomus svarede ikke.

– Hm, sagde mestren: det kan måske være meget rigtigt. Hvad han ikke har set, kan han ikke skrive ned.

Han sov kun kort om natten. Han lå vågen indtil morgen, med strålende øjne.

Som stridsvogne rykkede tankerne frem påny i hans mægtige hjerne.

Han ringede tidligt:

– Jeg skal male, sagde han og han gik ind til badet.

Jacques hjalp ham, da Claude Zoret pludselig, med lysende øjne, slog sin hånd ned mod hans skulder:

– Jacques, sagde han: måske bliver jeg dog maler.

– Det er da mestren, sagde Jacques.

– Nej, gamle Jacques, endnu ikke.

Claude Zoret ville gå. Men pludselig vendte han sig og tog majordomus' hænder:

– Tak, min ven, sagde han og gik.

Og rank, så spændstig som én af hans bondeforfædre, der en martsdag gik til markens første arbejde, gik han gennem sit hus op i sit værksted.

Men ved trappens nederste trin hørte den lyttende majordomus, at mestren allerede fastspigrede sine lærreder.

Ved middag kom han ned. Han talte ikke, mens Jules bragte retterne til og fra.

– Tænd i biblioteket, sagde han, da han skød stolen bort.

Majordomus så ham, gennem døren, læse i den store bibel. Han sad der til ud på natten. Hans mægtige skæg faldt ud over bladene i Esaias' Bog.

Om morgenen spurgte Jacques:

– Skal der nogen lukkes ind, mester?

– Nej, ingen. Nu skal jeg have fred, svarede mestren.

Majordomus åbnede munden til et spørgsmål. Men han tav.

Mestren vendte sit hoved og spurgte brat:

– Er Mikaël på landet?

Det var første gang, han nævnede hans navn.

Majordomus svarede, halvsagte:

– Jeg ved det ikke.

Mestren gik mod døren.

– Til hr. Mikaël skal der dækkes, sagde han og gik til sit værksted.

Dagene randt og blev til uger. Mestren kom og gik til sit ensomme måltid. Hans ansigt var furet som en ager, men hans skuldre var ranke. Atelierets skydedøre var lukkede, og der var ingen, som turde åbne dem.

Majordomus listede sig op til trappens øverste trin. Mestrens skridt lød derinde. Nu talte han – talte han højt.

Majordomus listede sig op ad det sidste trin.

– Ja, han talte, råbte højt.

Angst bøjede Jacques sit øre frem mod skydedørens sprække, så han kunne høre:

Nu tav han. Nu gik han derinde. Nu talte han igen:

"Gid du ville gemme mig i graven, ja, skjule mig, indtil din vrede vendte om. At du ville sætte mig den beskikkede tid og komme mig ihu igen".

Majordomus' hoved faldt ned mod døren uden at han mærkede det, mens mestrens stemme derinde lød pány.

– Sådan havde mestren aldrig talt, aldrig sådan.

"Men fortabt vorde den dag, jeg blev født, og den nat, der man sagde: en dreng er undfanget. Den samme dag skal være mørk. Gud fra oven skal ikke spørge efter den, og intet skin skal skinne over den. Mørkets og dødens skygger skal besmitte den. En sky skal bo over den."

Mestren talte højere, bestandig højere, som ville han tvinge sin hånd og sit syn og sin hjerne under Bibelens mægtige klager og fylde sin sjæl og nervernes væv og sit væsen med testamentets jammer, så han så den, så den sidste fortvivlelse foran sine to øjne:

"Hvorfor døde jeg ikke fra moders liv af? Hvorfor udkom jeg af livet og hvorfor blev jeg opfostret med bryst? For da havde jeg nu ligget og været stille, jeg havde sovet og da havde jeg hvilet."

Majordomus greb frem for sig mod trappens gelænder. Men gennem den lukkede dør hørte han endnu, mens han gik ned

ad trinene og ligesom sank i knæ to gange, mesterens røst, der lød igen, højt gennem den stængede dør:

"Hvorfor giver han en ussel lyset og livet, som er beskeligen bedrøvet i sjælen? For før jeg æder mit brød, kommer mit suk og mit skrig udøses som vandet."

Majordomus lyttede endnu, støttet til gelænderet, på trappens nederste trin. Men pludselig løb han, løb hen over gulvet og ud af døren, ned i vestibulen, ud, hvor Jules sad.

– Hvad er der, gamle? sagde jules, der rejste sig.

Majordomus svarede ikke. Han bed de falske tandrækker sammen, mens han, skælvende, sad i sin stol.

Det ringede på porten. Det var Charles Schwitt, og majordomus rejste sig, da han kom ind i vestibulen.

– Hvordan står det til? spurgte han.

– Mestren arbejder, svarede Jacques, mens hans stemme rystede.

– På hvad? spurgte Schwitt.

– Jeg ved det ikke.

Schwitt stod et øjeblik.

– Hvorfor ser De ikke efter om morgenen?

– Døren er låset, svarede Jacques, og mens han begyndte at skælve igen – angst for det, som han altid frygtede og som han aldrig turde sige, at nu var "det" kommet – lagde han til:

– Men han taler ... hele tiden.

– Taler? sagde Schwitt: hvad "taler" han?

– Jeg ved det ikke, svarede Jacques: Men ... men (og han sagde det ganske sagte) jeg tror, det er Biblen.

Der gled et skær over Charles Schwitts ansigt.

– Det kan være, sagde han og pludselig lagde han til: lad os gå derop.

De gik begge to op ad trappen, uvilkårligt så stille, som sov en, der ikke turde vækkes.

Og majordomus åbnede dagligstuedøren:

– Hør, sagde han.

– Ja.

– Han taler igen, hviskede Jacques, der blev stående på tærskelen, mens det rynkede ansigt så ud, som var det overgydt med kalk.

Skydedørene var slåede til side og kun forhængene dækkede atelieret, hvor mestrens stemme lød med de samme ord, bestandig:

– "Fortabt vorde den dag, på hvilken jeg er fød og den nat, der man sagde, en dreng er undfanget. Stjerner i dens tusmørke skulle slukkes, den skal vente på lys og det skal ikke komme; og den skal ikke se morgenrødens øjenlåg ..."

– Hvad er det, han læser? hviskede Jacques, der støttede sig til dørens karm.

Charles Schwitt svarede ikke. Sveden randt ned ad hans pande som var det ham selv, der underkastede sig mestrens anspændelse.

– Hvad er det, han læser? hviskede Jacques igen og han rakte de udspilede hænder frem mod Charles Schwitt.

Mestren talte pàny, men det var, som ordene kun med møje pressedes frem af hans anspændte bryst:

"Thi da havde jeg hvilet og været stille, jeg havde sovet og da havde jeg nu hvilet."

Charles Schwitt havde ikke rørt sig.

Mestren tav og de hørte kun hans skridt over gulvet og vandet, der langsomt faldt i de gyldne kummer.

Pludselig slog Claude Zoret portieren bort og stod på afsatsen. Der var furer som skårne med knive ned over hans kinder.

– Er du her? sagde han ned mod Charles Schwitt og som om han allerede havde glemt ham, sagde han, vendt til majordomus, og pegede på kummerne:

– Stands det vand.

Majordomus gik hen over gulvet og standsede springvandet med sine rystende hænder.

– Og lad spænde for, sagde mestren. Jeg vil køre ud.

Claude Zoret gik tilbage til sit værksted.

Hr. Schwitt fulgte majordomus.

– Nu skal han have ro, sagde Charles Schwitt og Jacques kendte næsten ikke hans stemme.

Da hr. Schwitt kom ned på trinene til vestibulen, kom hr. Adelsskjold op imod ham.

Han så så besynderlig ud, som om selve det blonde skæg sad løst i hans ansigt.

Charles Schwitt så på ham:

– Er det Dem? sagde han: Hvor har dog De været så længe?

– I Finland, svarede Adelsskjold, der stadig stirrede ud for sig med det samme blik, der flakkede.

– Det var langt, sagde Schwitt. Og fru Adelsskjold har det godt?

Adelsskjold så pludseligt på ham:

– Fru Adelsskjold er jo i Normandiet.

Og som en mand, der må udtale den eneste tanke, hvorom hans hjerne kredser, lagde han til:

– Hun er i besøg hos enkehertuginden af Monthieu.

Charles Schwitt lod gå måske et halvt minut, før han svarede:

– Men det er sandt, det har jeg jo hørt.

Han svippede et øjeblik med sin stok:

– Zoret tager ikke imod, sagde han så, han arbejder.

Adelsskjold, der, når han hørte en sætning, fo'r op som en mand, der bortjager en flue fra sin pande, sagde:

– Jeg vil kun lægge mit kort.

Og de skiltes.

Hr. Adelsskjold gik op i vestibulen og gav Jules sit visitkort.

– Måske kan jeg sidde et øjeblik her, sagde han: jeg er lidt træt.

Og han satte sig mekanisk i en af de store stole, stirrende ud i luften, ubevægelig, som et menneske, for hvem det er stået stille.

Mestren havde badet sit ansigt og skiftet dragt. Han kom rask gennem forhallen.

– Men er det Dem? sagde han, da han så Adelsskjold, der rejste sig. Og meget mildt lagde han til:

– Vil De ikke køre med? Frisk luft gør godt.

Adelsskjold tog om mestrens hånd:

– Tak, sagde han.

– Men tale kan jeg ikke, sagde Claude Zoret, da de steg ind i vognen: jeg arbejder.

Lågene sitrede over Adelsskjolds tørre øjne:

– Gør Se? sagde han.

– Ja, svarede mestren, og tankerne vil ikke hvile.

Adelsskjold sad et nu, stirrende frem for sig som før i vestibulen:

– Nej, sagde han, det er det med tankerne, at de vil ikke hvile.

De to mænd kørte frem over boulevarden, side om side. Nu og da bevægedes mestrens læber, som om han hviskede uhørlige ord.

Adelsskjold faldt sammen i sædet og rettede sig op pány. Ingen af dem talte – ikke et ord.

– Levvel, min ven, sagde mestren, da de atter skiltes.

Tonefaldet over ordene nåede ind til Adelsskjolds sind, og der gik en sitren over hans hærgede ansigt.

– Tak, Claude Zoret, sagde han.

Og han gik.

Claude Zoret blev stående et øjeblik i hallen. Hans mundvige faldt ned som under en træthed eller måske under en smerte ...

Da mestren ved middagstid gik ind i spisestuen, kom Mikaël ind ad den modsatte dør – måske havde han ventet udenfor – og han gik med et "goddag", der lød halvforsorent, men knap kom frem over hans læber, hen til sin plads. Hans øjne skinnede, som havde han lige nydt en hurtigt virkende likør.

Mestren havde ført sin venstre hånd op bag sin ryg, som følte han et stik under sit skulderblad. Men han begyndte straks at tale muntert om vinden og døgnet og om hvem der havde været i Trouville, hvorfra Mikaël sagde, at han kom.

– Vi ta'er en flaske bourgogne, sagde han, vendt til majordomus og som for at forklare hidbringelsen af den sjældne vin lagde han til over mod Mikaël:

– Jeg arbejder så meget i denne tid.

– På hvad? spurgte Mikaël, der åbnede læberne meget lidt.

– Man tror vel, sagde mestren, der vistnok ikke havde hørt Mikaëls tonefald: altid, man arbejder på sit største.

Mikaël svarede i samme tonefald, men sveden stod på hans pande:

– Det må være dejligt, når man kan tro det.

Der skød et glimt frem fra mestrens øjne:

– Ja, sagde han og stemte sin hånd mod bordet.

Majordomus vendte tilbage med vinen.

– Tag de engelske glas, sagde mestren.

Majordomus blev stående, ventende, et nu, før Mikaël sagde og halvsnublede over ordene:

– Jeg har lånt dem.

Der lurede næsten som en glæde i mestrens øjne – måske for første gang glæden over at se og måle, hvorlangt Mikaël turde gå –:

– Det var fornuftigt, sagde han og han lo: Så ta'er vi no'en andre.

Majordomus skænkede i de bragte glas og gik.

Mikaël spurgte, mens hans stemme på én gang sitrede ganske svagt:

– Maler du uden model?

– Ja, sagde mestren og han føjede til, underlig langsomt: Denne gang maler jeg efter erindringen.

Han drak et glas:

– Men til luften har jeg brugt studierne fra Algier.

Mikaël løftede hovedet:

– Ja, sagde han hastigt: de var gode.

Han blev siddende nogle øjeblikke, som var han pludselig grebet af en tanke, han fulgte videre.

– De var gode, gentog han uvilkårligt, i en tone som en auktionarius, der fastslår en pris.

Mestren rørte sig ikke. Han talte atter muntert om Jacques' gigt og alle de løgnebøger, han døvede sig med at læse om aftenen, så muntert, som Mikaël havde siddet på sin vante bordplads igår eller han – aldrig havde set ham.

– Men, sagde han pludseligt, man trængte dog til at blive færdig nu og slippe en smule ud igen.

Mikaël løftede sit ansigt:

– Ja, sagde han og talte i den tone fra smøgen i Prag, som Claude Zoret kun havde hørt en eneste gang, da de i atelieret talte om "Germaneren": her er ikke morsomt.

Mestren tav et nu. Så sagde han med et smil:

– Derfor søger du jo også dine glæder uden for huset.

Mikaël slog hovedet tilbage, så det sorte hår stod som en jernkam over hans lighvide pande:

– Ja, tror du måske – og ordene fløj over hans dirrende mund – at det er morsomt for mig at komme her, når du taler til mig, som du taler til hr. Leblanc, når du slår ham din hån som strimer ind i hans kræmmeransigt ...?

– Mikaël ...

– Jo, jeg kender dig – Mikaël blev ved, mens hans øjne var grønne og hans ord de fo'r som slag mod mestrens ansigt – jeg kender dig, dig og din munterhed, den, du slår om dig som en slåbrok, fordi du ikke så meget som gider vise en anden din foragt. Og så var piskeslag – og du ved det – ikke så grusomme som din stenmunterhed er. Ved du, hvad du ligner, når du ler? En granitgud, der vrænger ad os andre, os stakler – det ligner du. Og jeg skal tåle det, for du har jo ret til at foragte. Uden at

spørge, uden at tale, uden at forstå, uden at forsøge at begribe, foragter du fra toppen af dit geni.

Mestren sagde og bevægede knap sine læber:

– Hvem foragter jeg?

Mikaël lo:

– Å, gå op på dit tag og se, hvem du ikke foragter. Men jeg kender dig, dig og dit venskab. Du ta'er dig retten til at fornærme ved hvert eneste ord, som du behager at sige. Og fornærmer en ven dig så meget som ved et blik, så hælder du ham ud af dit liv uden ét ord, uden at fortrække en mine, ud på gaden som den las og pjalt han er. Han har haft den ære at være en figur i dit liv. Han har den ikke længer. Han kan gå. For dig brister der ingen bånd, for der var ingen.

– Men hvad er det også for venner, du har tilbage. Adelsskjold, hvem du foragter som en stud på marken, og Schwitt, hr. Charles Schwitt, til hvem du taler som foran evighedens fonograf, der skal gemme dine udødelige ord på sine valser. Å, når du en gang skal dø, vil du diktere ham din sidste vilje, og du vil trykke hans hånd og ikke skænke ham en tanke, men kun tænke på én ting, *hvordan* Claude Zoret skal dø. Det er dit venskab – og dine venner.

Mestren havde lukket sine øjne:

– Hvor længe har du vidst alt det? sagde han og hans stemme hørtes knap.

– Jo, råbte Mikaël: om jeg har vidst det længe. Jeg kender dig, Claude Zoret, dig og dit hjerte. Hr. Claude Zorets hjerte (det var, som om en hulken, man ikke hørte, gennembævede hele Mikaëls legeme). Du kunne slå mig ihjel … og du kan slå ihjel, liv og sjæl, blot ved et ord – du kunne slå mig ihjel og du ville ikke

skænke mig to tanker, men bare slå skodderne til for ét lig endnu. Og du ville gå videre og være elskværdig, fordi det er det nemmeste, og være medlidende af ligegyldighed og være kunstens store hjerte, fordi du hvert femte år lader bortlodde et af dine berømte lærreder til fordel for de fattige.

– Men jeg havde aldrig været til uden som en genstand, der kunne males – den genstand jeg var.

Claude Zoret åbnede sine øjne. Hans hænder, der var blevet hvide, som om de frøs, fattede om bordets kant:

– Tror du? sagde han og Mikaël tog øjnene bort fra hans ansigt.

Men et øjeblik efter lagde han til:

– Men, Mikaël, jeg skal aldrig svare dig.

Majordomus bragte efterretten ind, og de to spiste foran Jacques' øjne, der dog vidste alt, så roligt, som sad de i en restaurant bag operaen, der var fyldt af alle deres bekendte.

De talte ikke, mens de drak kaffen i den store dagligstue.

Mikaël rejste sig:

– Farvel, sagde han.

– Farvel så længe, svarede mestren og blev siddende i den store stol.

Da majordomus kom ind for at hente kopperne, gik mestren rundt og standsede alle ure:

– Nu skal her være stille, sagde han, for nu skal her arbejdes.

Han satte sig ved bordet foran den opslagne bibel og på én gang løftede han blikket op mod Jacques og sagde, mens majordomus så på ham som den, der ikke forstår:

– Måske behøvedes også dette.

Han sænkede hovedet pány og han læste i Jobs opslagne bog: "Da fo'r Satan ud fra Herrens ansigt og slog Job med en ond byld fra hans fodsål og ind til hans isse. Og han tog sig et potteskår til at skrabe sig dermed og han sad midt i asken."

Klokken elve ringede mestren og gik ind i sit soveværelse. Majordomus kom og hjalp ham.

– Nu har jeg set ham, sagde mestren.

– Hvem har mestren set? spurgte Jacques.

– Job, svarede mestren og majordomus forstod ham ikke.

Der gik tre måneder. Mestren gik til og fra sit værksted. Om eftermiddagen kom Adelsskjold og ventede i hallen som en hund, der venter foran en dør. Mestren kom ned og de kørte, side om side, langs de vinterlige boulevarder, begge tavse, men dog sammen.

– Farvel, Zoret, sagde Adelsskjold, når han steg ud og han gik, sådan ludende, som han nu plejede.

Mestren fik måltiderne bragt op i sit atelier han spurgte:

– Er hr. Mikaël her?

– Ja, mester, svarede majordomus.

– Hils ham, sagde mestren.

– Mestren spiser ikke nok, sagde majordomus.

Claude Zoret svarede:

– Jeg kan ikke. Jeg skal arbejde.

Og majordomus bragte maden bort.

... Charles Schwitt kom nu og da. Han gik op i den stille dagligstue og han målte gulvet op og ned, til han gik igen.

En dag, da han var der, åbnede mestren døren til atelieret:

– Er det dig? sagde han og blev stående i åbningen:

– Nu er det gjort. Du kan se det.

Blegheden slog op om Charles Schwitts ansigt som en hvid flamme:

– Tak, sagde han.

Og han gik op ad trappen, ind i atelieret, foran tre lærreder.

– Det er Job, sagde mestren.

Og Charles Schwitt så på en grågul mark og under en grågul himmel et knust noget, noget som en søndret krukke af ler, dækket af et klæde, et dødt noget, som dog levede.

– Det er Esaias, sagde mestren og han pegede mod det næste lærred.

Charles Schwitt blev stående, bleg som før, foran profeten, der, ene, med korslagte arme, stående på en klippe, forkyndte folket Herrens forbandelser, mens hordernes dunster syntes at stige op omkring ham og indhyllede hans kappe som i en dunkel sky.

Men mestren pegede på det sidste lærred:

– Og det er sandheden, sagde han.

Charles Schwitt løftede sine øjne mod det vældige lærred: høj og sejrrig førte en yngling, hvis mørke hår knejste på hans hoved, med en lysende kvinde uskilleligt lænet til sin side, tøjlerne for en gylden triumfvogn, der drog frem over skyer – skyer, der lignede slør, som var svøbt om mægtige kroppe af lænkebundne giganter, mørke skyer og omrandede med blod.

Charles Schwitt talte ikke. Han førte kun længe blikket fra lærred til lærred, bleg foran det største eller måske bleg af smerte.

Så sagde han, mens hans gane var tør:

– Claude, nu har du nået det.

Mestren svarede ikke straks. Så sagde han:

– Man ved det ikke.

Men lidt efter sagde han med en stemme, der brast som en streng:

– Men, Charles, nu har jeg idetmindste levet.

Og han vendte sig bort.

Men lidt efter drejede han hovedet igen:

– Disse billeder vil jeg udstille, sagde han.

– Udstille? Hvor?

– Her, svarede mestren: her i Paris.

Og de gik ned ad trappen og skiltes uden ord.

IV

Mestren blev et øjeblik stående på kupéens trin, som søgte han nogen blandt perronens vrimmel.

Men så sænkede han atter øjnene og han steg ned, mens den ventende majordomus betragtede hans ansigt: Jo, mestren var gul endnu ned over sine kinder.

Hr. Adelsskjold fulgte efter, stigende ud af kupéen, og foran banegården stod de op i vognen.

De havde kørt en stund, da Adelsskjold sagde:

– De har dog haft godt af disse tre uger i Versailles.

Mestren nikkede:

– Nu gælder det blot, sagde han, om at holde sig disse par døgn hjemme og i ro. Og så tage stødet.

– Ja, svarede Adelsskjold som den, der svarer på noget, han allerede har glemt, hvad var.

Mestren havde vendt sit ansigt imod ham:

– Men De skulle have været der længere end de tre dage.

Adelsskjold svarede ikke. I tavs stirren hvilede hans blik på mængden langs boulevardens fortove.

– Adelsskjold, fo'r det ud af mestren så højt næsten, som om han kaldte på manden.

Men pludselig brød han af og råbte til majordomus:

– Vi kører til Adelsskjold.

Det var, som Adelsskjold vågnede ved kuskens drejning af vognen.

– Hvor vil De køre hen? spurgte han.

– Jeg vil køre Dem hjem, svarede mestren.

– Tak, sagde Adelsskjold. Hans trætte tunge fandt næsten aldrig andet ord end "tak".

Men Claude Zoret, der ville tale til ham, strakte sig i vognen og sagde:

– Hvor det er mildt idag. Man skulle tro, vi var inde i april. Man kan allerede mærke, hvordan hækkene dufter.

– Det er jo marts, sagde Adelsskjold, der kun havde grebet månedsnavnet i hvad Claude Zoret havde sagt.

De kørte frem mod triumfbuen, der løftede sin mægtige port lige foran deres øjne.

Claude Zoret betragtede dens bue og på én gang gav han sig til at le:

– Ja, sagde han: man har sære idéer, når man er ung. Da jeg var fem og tyve år, gik jeg hver aften eller hver nat herhen, gik herhen lige fra *Quartier Latin* og vandrede tre gange rundt om de sten, før jeg travede hjem igen og krøb i seng.

Adelsskjolds ansigt lyste pludselig op og han løftede hovedet:

– Det var også, sagde han, det første sted, vi kørte hen, Alice og jeg, da vi kom her.

Han tav et øjeblik og så lagde han til med samme stemme:

– Det var i maj.

Og som altid i de sidste måneder begyndte han at tale om gamle minder og så mange ting fra deres ægteskabs første år.

– Det var den tid, vi sådan købte alting sammen, sagde han: Hvor Alice forstod at købe billigt, hun, der dog havde været så rig.

Mestren havde vist nok ikke hørt, hvad Adelsskjold talte om, for han sagde på én gang – det gik dem forresten ofte sådan, at

den ene var i øst og den anden i vest –:

– Men det er et dårligt tegn, når foråret først begynder at lade os føle smerte.

Adelsskjold vendte ansigtet imod ham:

– Ja, sagde han og de tav.

De bøjede ned ad en sideallé mod Adelsskjolds hus og Adelsskjold blev urolig i sædet og tog sin vadsæk op på sine knæ. Han sprang ud, næsten før vognen holdt:

– Hjemme er dog hjemme, sagde han og greb hurtigt mestrens hånd:

– Farvel.

– Jeg venter, sagde mestren, for at høre, hvordan Deres frue har det.

Adelsskjold gik ind gennem den lille have, forbi hovedindgangen og rundt om huset – op ad trappen til verandaen.

De engelske vinduer var slået op og kun skodderne dækkede, så han kunne høre dem tale derinde – ja, de talte derinde ...

– Det var Monthieu, der talte ...

– Monthieu, der talte, og Alice, der svarede.

– Monthieu, der talte med "du" og Alice ... Alice, der svarede ham med "du" ...

Adelsskjold havde grebet frem for sig mod skodderne. Tremmerne slog, klaprende, ned og klemte hans fingre som to skruer, og han mærkede det ikke; men tumlede tilbage mod en af verandaens piller og ravede ned ad de fire trin som en drukken mand, der dingler ned fra et værtshus, og kom ud gennem haven og stirrede på mestrens vogn og huskede akkurat, hvem det var og sagde sagte:

– Hun har det godt.

Men mestren slog sin hånd som en klo ned over Adelsskjolds arm og sagde:

– Adelsskjold, kør hjem med mig.

Men som et spydstukket dyr rev Adelsskjold sig løs:

– Hvad vil De mig, menneske – kør.

– Adelsskjold, Adelsskjold, sagde mestren – hvad skal jeg sige? sagde hun.

Og endnu sagtere lagde hun til:

– Hvad skal jeg sige dig nu … som ikke ville smerte dig?

Adelsskjold var standset ved lyden af hendes stemme. Kastet ned over en stol, der var gemt bag et par palmer, hulkede han som den, der ved og som dog ikke begriber.

Men på én gang rejste han sig, og det var pludselig, som soldaterblodet i hans race rankede ham op eller i det mindste lod ham kunne tænke. Kun synet af hendes legeme smertede ham, så han talte med øjnene ud i luften, da han sagde:

– Så rejser jeg altså.

Han blev stående, fortsættende sine hemmelige tanker, ordnende alt, som det soldaterbarn han var, til han talte igen:

– Og du tager imod imorgen som sædvanlig.

Han tog efter vejret, som om der ikke var mere luft i hans lunger:

– Og på fredag går du til Claude Zorets udstilling og beder mig undskyldt ved sygdom.

Fru Adelsskjold sad med sine arme trykkede mod sofaens kant som for at støtte det ranke legeme. Med de lukkede låg lignede hun en død, der sad oprejst.

Adelsskjold sagde og talte som før:

– Til alle.

Fru Adelsskjold åbnede læberne og, mens hun førte de pludselig foldede hænder op og ned foran sit bryst, nævnede hun Adelsskjolds navn to gange:

– Alexander, Alexander – –

Uden tone, næsten uden lyd.

Men Adelsskjold, hvis hjerne kun rummede den ene tanke, han ikke turde slippe, gik hen mod døren, der ligesom flyttede sig for hans øjne – og var gået.

... Da mestren var kommet op i hallen, spurgte han og førte hånden over panden:

– Har hr. Mikaël været her?

– Ja, svarede majordomus, hver dag.

Claude Zoret gik et par skridt:

– Var han oppe i atelieret? spurgte han.

– Ja, mester.

Og med bortvendt ansigt, mens en rødme slog op i hans ansigt, sagde Claude Zoret:

– Talte han om mine billeder?

Majordomus' læber sitrede:

– Hr. Mikaël taler aldrig mere til os, sagde han.

Og mestren gik.

Mestren, der, ved foden af dagligstuens trappe, rakte hånden til sine gæster, trådte to skridt frem og bød sin arm til enkehertuginden af Monthieu, som, idet hun lagde armen i Claude Zorets, hastigt sagde:

– Har De set min søn?

Og mestren svarede med noget af den samme uro:

– Nej, endnu ikke.

Men i næste nu lagde han til:

– Men han kommer vel straks.

De kom kun langsomt op ad trappen, hvor damernes silkeslæb gled sammen som en broget strøm, og herrerne, der standsede for at give plads, kun tættede vrimlen, hvor ingen trængte frem. Alle talte, oppe og nede, med nik og hilsener; mens det franske sprog som en høj bølge syngende slog op over alle de blandede tungemål og en susende summen gød sig ud fra atelierets dør ned imod dem, næsten som bruset af en hymne.

Charles Schwitt kom imod dem på trappen oppe fra, hvid i sit ansigt, med opspilede næsebor, bevæget som på en af sine egne store forelæsningsdage i Sorbonnen og han sagde, skubbende sig forbi alle de andre og glemmende hertuginden:

– Claude, Claude, det er nået, og han trykkede mestrens arm med sin venstre hånd som i en skruestikke.

Fru Morgenstjerne, der altid talte en tone højere end alle andre, råbte midt på trappen til en sekretær ved det østrigske gesandtskab:

– Men kan De begribe, hvor Toll er? Han skulle dog vente mig i vestibulen præcis klokken to.

Og idet hun pludselig så Claude Zoret, der havde vendt sit ansigt, sagde hun i et sæt:

– Der er mestren.

Alle vendte hovederne imod Claude Zoret og trykkede sig sammen, så der blev vej for ham og hertuginden ind til atelierets dør, hvor to amerikanerinder, der bar brillanter om formiddagen, pludselig borede sig frem og spærrede, mens de

"tog" Claude Zoret og hertuginden med et par små fotografiapparater, de holdt skjult bag kniplingerne på deres kjoleliv.

Mestren havde nået sit værksteds tærskel og mens han bøjede sig for hertuginden af Monthieu og alle strakte og rakte sig for at se, blev der i rummet tyst et nu, før der, fra trehundrede struber løftede sig et eneste dirrende *vivat*–skrig som gryet af Claude Zorets triumf.

Mestren havde bøjet sit hoved, så lidt, at det næppe sås. Kun hans hjerte skjalv, uens og voldsomt, i hans bryst.

Men vivatråbet løftede sig påny, mens sværmen atter trængte sig frem mod tribunen, hvorfra billederne skulle ses, og to reportere, der holdt deres notitsbøger ind mod estradens træværk, opnoterede navne. Hr. Leblanc, der løb omkring med et udtryk af næsten perpleks underdanighed i sit ansigt, halvt snublede over de herrer af pressen og sagde:

– Ikke sandt, ikke sandt, det er en overraskelse; det er en uhyre overraskelse.

– Men, sagde han, hr. Claude Zoret vil vedblive med at overraske – og hans ansigt skiftede pludselig udtryk – indtil den dag, hvor han er blevet idiot.

Claude Zoret gik frem forbi to belgiske malere, der, seende frem mod "Job", som stirrede de mod et alter, ikke genkendte den, som havde malet ham, men kun blev ved at sige:

– Hvad er det, hvad er det for et grågult, han har gjort det med?

Hertuginden af Monthieu var standset foran den østrigske minister og efter en hilsen spurgte hun, mens hendes øjne bestandig løb rundt i salen:

– Har De ikke set min søn? Jeg forstår slet ikke, hvor han er.

– Nej, jeg ser ham ikke, svarede ministeren og bøjede sig for fru de Monthieu, som han ville have bøjet sig for en kvinde, der herskede over Frankrig.

Og idet han vendte sig mod mestrens billeder, lagde ministeren til:

– Hertuginde, Frankrigs geni er dog altid uovervindeligt.

Fru de Monthieu vendte sine øjne mod Job, der rokkede under sit klæde, og hun sagde, som om hun næppe kunne få ordene frem:

– Ja, Windischgrätz, det er frygteligt.

Ministeren, der med sine egne øjne havde set sin slægt afmejet som grønt korn, blev ved at betragte billedet:

– Det klæde, sagde han, dækker en mand, som har mistet alt.

Fru de Monthieu følte et gys af iskulde gennem sit legeme:

– Ja. sagde hun næsten uhørligt og hun blev stående, ved siden af ministeren, med øjnene løftede mod "Job", indhyllet i sit enkeslør næsten som i en kåbe.

Alle talte rundt om, mens alle sprog flød sammen. To ungarere, der stod foran Esaias, slog ud med hænderne og talte om Munkaczy og hans "Kristus for Pilatus", mens kvinderne, der var nåede op på balustraden, med halvåbnede læber bag de paillettebesatte slør, betragtede "Sandheden"s dejlige legemer.

Skandinaverne stod midt i salen og nordmændene talte højst, fyldende rummet med deres rungende røster, mens fru Morgenstjerne, der i guldbroderet liv næsten ragede op over herrerne, lo og sagde:

– Ja, gutter, så pakker vi andre sammen.

Og en dansker, hvis tynde spanierskæg lignede udrevne nervetråde, sagde, mens han knugede sine hænder, der var klamme af betagethed:

– Den mand har jo aldrig malet før idag.

Fru Morgenstjerne havde drejet sit hoved og fik øje på fru Adelsskjold, der kom ind ad døren ved den østrigske gesandtskabssekretærs arm.

– Der er fru Adelsskjold, sagde hun og gik et par skridt.

Fru Adelsskjold hilste på herrerne fra Norden ved at bøje sit hoved besynderlig automatisk som kongelige herskaber, der hilser fra deres vogne, mens fru Morgenstjerne spurgte hende:

– Har De ikke set grev Toll?

– Nej, jeg har ikke set ham, svarede fru Adelsskjold og rakte fru Morgenstjerne en hånd, der var kold som is, før hun gik videre ved østrigerens arm.

Da hun var gået, sagde en lille dansker, som uafladelig slikkede sig om munden:

– Men hvor er Adelsskjold idag?

– Ja, hvor fa'en er Adelsskjold? sagde et par andre og de råbte hans navn ganske højt.

– Så skrig dog ikke så højt, sagde fru Morgenstjerne og greb den ene om armen.

I samme nu tænkte hun:

– Han var heller ikke hjemme igår – heller ikke hjemme ved modtagelsen.

Og hun gik et par skridt, som ville hun følge fru Alice, og – standsede igen, mens hun, med et par åndsfraværende øjne, sagde til den unge bergenser:

– Nå, her kan De da få set Paris?

Fru Adelsskjold var gået videre hen mod prinsessen af Sagan, der, i samtale med gesandtskabssekretæren, pludselig sagde til fru Adelsskjold, med et smil, der lige strejfede hendes læber:

– Men hvor er hr. de Monthieu? Hans moder har lige spurgt efter ham.

Prinsessen blev ved at se fru Adelsskjold ind i hendes ansigt, mens fru Adelsskjold svarede med et smil:

– Er hertuginden virkelig kommet ind fra Versailles? Hvor det vil glæde mestren.

Og idet hun vendte hovedet og betragtede "Job" med øjne, der så akkurat lige så meget som en blinds, sagde hun:

– Hvor de farver dog er vidunderlige.

Charles Schwitt kom hen imod dem, hilsende, trykkende hænder allevegne, foraset, under triumfen, som var det hans egen sejr:

– Men skal De dog ikke op på tribunen? sagde han og førte damerne frem gennem stimmelen – mens fru Morgenstjerne, ubevægelig, midt blandt skandinaverne, ikke tog øjnene fra fru Adelsskjolds nakke.

Trængslen blev tættere, mens alle tungemål mødtes og krydsede hinanden i atelierets hede luft. To spaniere kyssede midt i rummet mestren på begge hans kinder, mens de sagde:

– Benlliure y Gil er overvunden, Ulpiano Checa er død, råbte de og kyssede Claude Zoret igen, mens de talte om "Væddekørslen i Rom".

Charles Schwitt kunne ikke komme frem på tribunen, hvor alle stuvedes sammen, mens alle ville se. Tre amerikanerinder spærrede for trappen, mens en tegner fra Chicago stjal et rids til sit blad, skjult bag deres ryg.

Hr. Schwitt nåede endelig frem og, midt på tribunen, forrest i sværmen, sagde Charles Schwitt og standsede:

– Ja, derfra skal de ses.

Og, lænet til gelænderet, sagde fru Adelsskjold, der bestandig smilede på samme måde, som om hun ikke mægtede at udslette sit eget smil:

– Ja, derfra skal de ses; kun gentagende de ord, hun næppe havde forstået.

Charles Schwitt havde drejet hovedet ved den besynderlige lyd i hendes stemme:

– Kommer De, frue? Sagde han: her er ikke til at være.

Fru Adelsskjold blev stående. Hendes hænder havde grebet om gelænderet. Nede i salen, midt i sværmen så hun hertuginden af Monthieu, hvis øjne bestandig og forgæves søgte angst gennem rummet.

– Kommer De? gentog Schwitt.

Og fru Adelsskjold flyttede sine fødder.

Charles Schwitt havde løftet hovedet og så ud over salens hundreder, hvor Claude Zoret ragede frem over alle, ubevægelig, med det hvide skæg ned over det kæmpemæssige bryst.

En ung dame, der havde fulgt hans blik, slog uvilkårligt sin hånd ned mod kritikerens arm:

– Hvor han dog må være lykkelig, hvor han dog må være lykkelig, sagde hun og førte af glæde sine hænder sammen næsten som om hun klappede.

– Frankrig må være lykkeligt, svarede Schwitt.

– Ja, det er sandt, sagde den unge pige og pludselig havde hun spilet øjnene op.

En ung englænderinde var trådt hen til mestren og, løftende sig på sine fødder, kyssede hun hastig som et lyn en gylden laurbærgren og fæstede den på mestrens bryst:

– Se hende, se hende, råbte de fra tribunen, og bravoråbene slyngedes gennem salen.

Men Charles Schwitt vendte sig igen mod fru Adelsskjold, og, da de var kommet ned ad estradetrappen, sagde han og så på hende:

– Ved De, fru Adelsskjold, jeg kan aldrig tænke på Dem uden at komme til at mindes Deres angst for døden.

Fru Adelsskjold åbnede læberne og fandt ikke straks ord eller lyd:

– Tænker De så meget på mig? sagde hun så; og hun vendte sig til en russisk diplomat, der just var kommet fra Wien og skulle hilse hende fra hendes fætter, fyrst-biskoppen i Prag, så mange, rigtig så mange gange.

– Ja, sagde fru Adelsskjold, hvis mundvige sitrede: vi har så ofte leget sammen som børn.

– Han er blevet en af Østrigs første prælater, sagde den russiske udsending.

– Ja, han har fundet trøst i troen, svarede fru Adelsskjold, der et nu lod øjenlågene lukke for sine øjne.

Men på én gang havde de begge drejet hovederne: alle gæster hilste, som i et stormkast, mestren med deres råb, hvor eljen blandedes med *E viva*, Hoch og Cheers og Hurra – mens Charles Schwitt løb frem mellem damernes slæb og stødte til mændenes albuer, hen mod Claude Zoret, hvis hånd han greb:

– Claude, Claude, sagde han.

Og han mægtede ikke at sige mere.

Men mestren løftede sit blik fra jorden, mens hyldingsråbene slog mod loft og vægge:

– Hvor er Mikaël? spurgte han brat og så atter mod jorden.

Charles Schwitt slap hans hånd, mens en høj englænder, i grå dress, sagde med en tør stemme, idet han trådte til og bøjede sig for mestren:

– Mr. Claude Zoret, idag skammer vi os over, at mr. Pinero er en englænder.

Claude Zorets ansigt fortrak sig, som følte han sit legem værke, og da han så fru Adelsskjold, der i det samme kom hen imod ham, sagde han med et udtryk, der pludselig lod se, hvem han som Esaias havde malet.

– Er De her, *madame*?

En blodstribe fo'r over fru Adelsskjolds kinder. Men idet hun bøjede sin nakke, som prinsessen af Rohan ville have bøjet den på et bal i Hofburg foran monarken, svarede hun roligt og kun hendes hænder skælvede:

– Ja, hr. Zoret, for at bringe mestren min mands hilsener.

Men fru Morgenstjerne, der i hele trængslen ikke havde sluppet fru Adelsskjold af øje, skød pludselig frem og tog hendes arm.

– Du, sagde hun – og for første gang kaldte hun Alice Adelsskjold "du" – lad os to gå sammen.

På én gang trængte majordomus sig frem, bred, med huskæden over sit bryst, hen mod mestren, til hvem han hviskede. Og mestren fulgte ham, rank, med ubevægeligt ansigt, gennem mængden, hen mod sin dør, hvor Hans kejserlige Højhed allerede ventede på tærskelen.

Mestren hilste ved at sænke sine øjne og den unge storfyrste sagde med et smil, der næsten forjog sørgmodigheden fra hans ansigt:

– Tillader De mig, at jeg kommer ind, mester, skønt jeg ikke er buden? Ministeren – og han pegede på republikkens minister for de skønne kunster – var så god at tro, det gik an.

Claude Zoret sænkede pány sine øjenlåg for den unge mand og sagde:

– Det glæder mig, Deres Højhed, at mine billeder ses af alle, der forstår dem.

Og mens alle, hilsende og nejende, trykkede sig sammen, så der blev en snæver vej gennem salen, førte Claude Zoret den unge mand og ministeren op på forhøjningen – mens langsomt alle stemmer døde hen, ad i krogene, ganske hen.

Den unge fyrste førte længe sine mørktblå øjne fra Job og Esaias og op mod driftens gyldne triumfvogn, mens hans hvide tænder uvilkårligt bed i hans stærktrøde læber.

Så sagde han, meget sagte:

– Mester, giver De mig lov at tie?

Og pludselig bevæget ved noget i den unge mands stemme, greb Claude Zoret hans hånd og sagde:

– Ja.

Men på én gang, mens alle hoveder vendtes, gød sig, som et eneste jubelskrig, alle jordens hurraer frem imod mestren, op mod væggene, frem mod hans værk – mens Esaias' forkyndende mund fik liv i den sitrende luft og driftens gyldne vogn syntes at sprænge frem fra sit lærred ud over de hyldende hundreders hoveder … mens Job havde dækket sin spedalskhed.

Pludselig grebet af en eneste tanke, den, at Mikaël, sønnen, skulle dele hans sejr, bøjede mestren sig ned mod Charles Schwitt, der stod ved forhøjningens fod, og hviskede:

– Hent Mikaël.

Charles Schwitt råbte over til den unge Montequiou gennem råbene:

– Hent Mikaël.

Og mens hurraskrigene steg og sank, kaldte husets venner gennem salen, ned ad trapperne, højt og svagere:

– Mikaël, Mikaël,
så den kaldende lyd skar gennem jublen, som en kniv kan skære, når den hastigt føres, flængende, gennem et lærred.

Mestren holdt øjnene fæstede mod døren.

Så bøjede han, til en hilsen, sit legeme så dybt, at ingen kunne se hans ansigt.

I salens bølgende stimmel stod fru Adelsskjold, der støttede sig til fru Morgenstjernes arm, på én gang foran hertuginden af Monthieu.

Hertuginden berørte svagt fru Adelsskjolds hånd.

– Ved De ikke, frue, sagde hun og hun talte som en morlille: hvor min søn han er?

Fru Adelsskjold tav et nu og bag hendes høje kniplingsflip syntes hendes strube at bevæge sig som hos en, der hulker. Så sagde hun og sænkede sine øjenlåg:

– Jeg ved det ikke.

Og mens hurraråbene døde hen, stod de, ansigt vendt mod ansigt, midt i sværmen som to støtter.

Den unge storfyrste var gået ned i salen.

Ved siden af ministeren talte han med et medlem af Akademiet. Og med et smil som den, der, altfor ung, har set altfor meget, sagde han:

– Har verden ikke idag kronet smerternes maler?

... Gæsterne var borte.

Mestren steg, ene, op i sin vogn.

– Ad Champs-Élysées, sagde han.

Der tændtes under Rue de Rivolis buer.

På Concorde-pladsen stod Frankrigs stæder endnu i skumringen som store skygger.

Så rullede vognen frem ad Champs Elysées.

Fremme over fortovene blev lygterne tændte en efter en og på begge sider, som ilede fakkelbærere hurtigt forud for den rullende vogn.

Mestren sad rank. Han havde aldrig følt sit hjerte og sit sind så tomt.

Aftenens rødt flammede bag Triumfbuen som et luende ildhav og lå bag dens port som et væld af det blodige guld.

Mestren stirrede på de gyldne farver og hans øjne så dem ikke.

Så vaktes han op af sit eget navn:

– Claude Zoret – smerternes maler – Claude Zoret, Frankrigs hæder ...

– *Le Petit Parisien* – smerternes maler – Claude Zoret, Frankrigs hæder.

Det var avisdrengene, som pilede langs de menneskefyldte fortove, ud og ind, udskrigende hans navn, råbende til mængden, højere og højere, kæmpende med hinanden:

– Claude Zoret – Frankrigs hæder – Claude Zoret, smerternes maler …

Ved avenuens hjørne kom flere til, hvinende, mens de svingede bladene i de oprakte hænder:

– *Les Débats* – Claude Zoret – *Les Débats* – verdens dom …

Majordomus' ansigt skjalv og Denis strammede uvilkårligt hestenes tøjler.

– *Les Débats*, Claude Zoret …

Drengenes skingren lød som et eneste skrig, hvor alle tonarter blandedes.

– *Le Journal*, Claude Zoret, Frankrigs geni, Claude Zoret …

Herrerne købte bladene og læste dem under de elektriske standere, mens damerne læste med, lænede til deres skuldre.

– *Le Petit Parisien* – smerternes maler – Claude Zoret …

På de svinglende omnibussers tag havde passagererne bredt avisen ud over deres knæ eller holdt dem i de løftede hænder.

– Claude Zoret, Frankrigs hæder …

Sælgerne svingede bladene som flag op over fortovets vandrende vrimmel:

– Claude Zoret …

Mestren havde lukket sine øjne. Han var i det blodløse ansigt mere hvid under sin egen sejrssang end Cæsar havde kunnet hvidne under legionernes skrig.

– *Le Journal*, Claude Zoret – Frankrigs geni, Claude Zoret.

Mestren rejste sig i sin vogn.

– Kør hjem, råbte han højt til sin kusk.

Da vognen drejede og mens en avisdreng svang et blad som en fane frem imod ham: *Les Débats* – Claude Zoret … så han i

hjørnehusets restaurant, bag den store rude, Mikaël, der ved et bord sad lige overfor prinsesse Zamikof.

Hans ansigt bevægede sig ikke og hans vogn var borte.

Men rundt om på alle fortove, over den hele gade lød og lød det igen over vognenes støj, frem over menneskenes stimmel:

– Claude Zoret, Frankrigs hæder. Claude Zoret – smerternes maler – –

Mikaël havde fra sin plads bag restaurantens rude set mestren:

– Der var han, sagde han.

– Hvem? spurgte fru de Zamikof.

– Claude Zoret, svarede Mikaël.

De tav et øjeblik, mens de bestandig hørte drengenes råb. Så sagde fru Zamikof:

– Hvad tror du, han siger til, at du ikke var der oppe i dag?

Mikaël skød læberne frem:

– Han siger ingenting.

– Han slår bedst ihjel, når han tier.

De sad et øjeblik igen, mens drengene bestandig skreg.

– Hent mig de aviser, sagde Mikaël og kaldte på tjeneren.

– Smerternes maler, Claude Zoret, Claude Zoret, smerternes maler.

Mikaëls ansigt var næsten fortrukket, uden at han selv vidste af det. Men prinsessen betragtede ufravendt furerne, der drog sig ned over hans kinder.

Tjeneren bragte bladene og Mikaël foldede *Les Débats* ud på bordet.

Han havde begyndt at læse – og en pludselig og rød flamme var slået op over hans ansigt:

– "Dette var endelig en sejrsdag", stod der:

– "Hvis Claude Zoret havde været død, er han idag igen opstanden."

Fru de Zamikof betragtede ham uafladeligt:

– Hvad står der? spurgte hun.

– Du kan selv læse det, sagde Mikaël og skød bladene over til hende uden at løfte øjnene.

Prinsessen læste en stund.

Så sagde hun:

– Hvordan kan du egentlig være misundelig på den mand?

Mikaëls øjne fløj over på hende:

– Misundelig? Jeg tror, du er forrykt, sagde han: hvordan skulle jeg være misundelig ... jeg, som selv ingenting forsøger på at lave.

Prinsessen så ud i luften:

– Og dog er du også misundelig, sagde hun langsomt.

Udenfor råbte drengene endnu: Claude Zoret, Frankrigs hæder ...

På én gang lagde fru de Zamikof hænderne ned på det opslåede blad:

– Ved du, sagde hun og lo halvt: at der var en tid, hvor jeg tænkte på at gifte mig med ham?

Mikaël drejede hovedet som i et stød.

– Med hvem? spurgte han.

Lucia svarede så ligefrem, som talte hun om vejret:

– Med Claude Zoret.

Mikaël svarede ikke straks. Kun en åre var sprunget frem, svulmende på tværs over hans pande:

– Ja så, sagde han.

Fru de Zamikof sagde i samme tone som før:

– Det var lige i begyndelsen, da jeg kom og blev malet. Det første krak hang jo lige over hovedet. Så tænkte jeg, at det hele kunne måske reddes, hvis jeg kunne gifte mig med Claude Zoret.

– Ja så, sagde Mikaël igen.

Og Lucia spurgte, mens hun lo:

– Tror du slet ikke, han var forelsket i mig?

Mikaël svarede ikke. Et lille øjeblik efter sagde han lige så ligegyldigt som hun, men med de sorte opspilede øjne fæstede lige på hendes ansigt:

– Har du nogensinde haft andre elskere, mens vi har kendt hinanden? Fru de Zamikof tav et øjeblik. Så svarede hun:

– Ja, én – i begyndelsen.

Og et nu efter sagde hun og stadig, som talte hun om noget ganske ligegyldigt:

– Da elskede vi jo ikke hinanden.

Mikaël rørte sig ikke.

– Og siden? sagde han.

Udtrykket i fyrstindens ansigt forandredes:

– Det ved du jo godt, sagde hun, og, idet hun lagde sin hånd over på hans, sagde hun meget blidt:

– Eller ved du det ikke?

– Jeg, Mikaël, lyver ikke mer. Så meget har du lært mig.

Mikaël svarede hende ikke.

Hans bestandig opspilede øjne betragtede den tomme luft.

– "Claude Zoret, smerternes maler – Claude Zoret, Frankrigs hæder" ...

Fru de Zamikof sad en stund, før hun sagde:

– Men menneskene ved så lidt om kærligheden, og vi giver så mange følelser det samme navn.

Hun løftede pludselig sit lysende ansigt imod ham:

– Men kærligheden, sagde hun og smilede: den er den store guldrenser.

Mikaël havde bøjet sit hoved over det opslagne blad, mens det sorte hår faldt ned over hans pande som en dækkende sky.

Al hans forvirring og al hans hemmelige anger, alt hans brunstige nag til dem, der i havde besiddet hende før ham og med ham – brød sig som en urimelig storm af had frem mod mestren, "den genopstandne", ham, geniet, ham, hans "velgører", "smerternes maler", ham, til hvem hun havde budt sig frem – mestren, mestren, Claude Zoret ...

Han talte ikke. Han vidste ikke selv, han pány var begyndt at læse i det opslåede blad, hvis bogstaver blev store som undertiden for den, der læser gennem tårer:

– "Måske er, teknisk set, intet så beundringsværdigt som luften i "Job". Ingen landskabsmaler er nogensinde nået højere end her Claude Zoret".

Mikaël flyttede halvt i tanker sine øjne og han læste alle de besøgendes navne:

– Jo, de var der alle – hertugerne og stormagts-gesandterne og hr. Leblanc ...

Fru de Zamikof havde tiet en stund, mens Mikaël læste. Så sagde hun ud i luften:

– Nu ved vi det da, at kejseren hjælper os ikke.

Mikaël løftede hovedet og sagde – han tænkte: det er studierne fra Algier, han har brugt til luften i "Job" – åndsfraværende:

– Hjælper han ikke.

Og han gentog:

– Hjælper kejseren ikke?

– Nej, sagde Lucia: jeg havde imorges brev fra St. Petersborg.

Hun sad lidt:

– Så er der altså (og hun lo) ikke andet at gøre end at gifte sig med Claude Zoret.

Der slog en flamme ud af Mikaëls øjne:

– Vi må afsted, sagde han.

De fik tøjet på og ude på fortovet fløjtede Mikaël på en vogn.

Men inde i vognens mørke tildængede han som den, der er bundet og aldrig skal løses, Lucia med sine læbers kys.

Pludselig løftede han hovedet og sagde:

– Jeg går derover og spiser.

– Hvorfor?

– Jo, svarede Mikaël og hans ansigt lyste gennem vognens mørke.

– Claude Zoret, smerternes maler – *Le Petit Parisien* – Claude Zoret ...

skingrede det endnu omkring vognen, mens de kørte.

... Mestren var kommet hjem. Majordomus fulgte ham med øjnene, mens han med tunge fødder sled sig op ad den høje trappe.

Claude Zoret var allerede ved suppen, da Mikaël kom.

– Goddag, sagde han og rakte Mikaël sin hånd, og de spiste lidt i tavshed, før mestren sagde:

– Du var her ikke idag?

– Nej, svarede Mikaël, jeg var på landet.

Og lidt efter lagde han til i samme tone som af en besynderlig og dulgt forbitrelse, der måske kun var et skjul for hans forvirring:

– Og dine billeder kendte jeg jo.

– Ja, svarede mestren.

– Men bladene har jeg læst, sagde Mikaël, stadig i samme tone.

– Jeg ikke, sagde mestren.

De tav igen en stund, indtil Claude Zoret – det var, som ville han ikke støde Mikaël eller ikke gøre hans uret større, eller mulig trængte han også selv til at hvile ud i tanker om fjerne ting – med en overgang gav sig til at tale om rejser og fremmede lande og egne, hvor de havde været sammen: om Londons broer og Westminster, hvor han en gang havde taget studier og om de to vintre i Rom:

– Den første vinter i Rom, sagde mestren og lo, kom du aldrig hjem om aftenen. Men du sad i Colosseum lange nætter, lige til du fik feber af kulden på stenbænkene.

Mikaël begyndte at tale med:

– Men husker du i Norge, sagde han, hvor du blev syg, fordi du havde stået og malet otte timer på isen på fjorden og dine ben var dog indvundne i hvide sokker.

Mestren lo:

– Ej, ej, for en mad, man dog spiser i det land, sagde han.

Han sad et øjeblik. Så sagde han:

– Da var det dog bedre at lave sin føde selv – som i Algier, kan du huske, når vi stegte vort kød ved et bål – –

Mestren tav igen, før han sagde og så frem for sig:

– Der er dog ingenting, som er så skønt som ørkenen.

– Nej, sagde Mikaël, hvis udtryk pludselig var forandret.

Mestren så på én gang, mens han var blevet ved at tale om Algier og Ægypten, at den lille laurbærgren af guld sad i hans knaphul endnu, og han tog den af og rakte den frem mod Mikaël:

– Vil du ikke have den? sagde han.

Men Mikaël, der påny så ret ned for sig på dugen, sagde:

– Hvad skulle jeg med den? Den er jo til dig.

– Ja, det er jo sandt, sagde mestren og den gyldne laurbærgren med sine perler gled fra hans hånd lydløst ned på dugen.

Jacques bragte kaffen.

– Stil min kop hen ved kaminen, sagde mestren: jeg fryser om mine fødder.

– Du undskylder, sagde han til Mikaël, der endnu skrællede en frugt, og han stod op fra sin plads for at sætte sig hen ved ilden.

– Mestren skulle tage støvlerne af, sagde majordomus, så henter jeg mestrens tøfler.

– Tak, sagde Claude Zoret og majordomus bragte tøflerne og hjalp ham.

Også Mikaël havde rejst sig. Lænet til kaminpladen så han ud i stuen, da hans øjne faldt ned på mestren. Hans ansigt syntes så gustent i lyset af kandelabrene, mens han sad dér med fødderne mod kaminristen.

Og pludselig sagde Mikaël – som var han i løbet af minutter byttet for alle stemninger –:

– Lad mig varme dem.

Og han bøjede sig ned og, knælende på gulvet, "trillede" han mestrens fødder mellem begge sine hænder, sådan som han før så tit havde gjort det:

– Tak, min ven, sagde mestren.

– Det gi'er varme, sagde Mikaël, der blev ved.

– Ja, svarede mestren, og lidt efter sagde han:

– Nu kunne jeg trænge til at have ørkenens sand under mine såler.

– Ja, sagde Mikaël og slap på én gang mestrens fod.

– Men jeg vil hvile mig, sagde mestren: jeg tror, jeg er blevet lidt for træt.

Og vendt til majordomus sagde han:

– Tænd i biblioteket.

– Farvel, min ven, sagde han og gik med majordomus.

Mikaël stod endnu i spisestuen, da Jacques vendte tilbage.

– Fra hvem er den laurbærgren? spurgte Mikaël.

– Jeg tror fra en englænderinde, svarede majordomus.

En hastig rødme fløj over Mikaëls ansigt:

– Hm, sagde han: ja, smuk er den ikke.

Og han gik ind i dagligstuen.

Han målte gulvet hastigt og hastigere:

– Nej, det nyttede ikke. Der måtte skaffes penge. Nu, hvor alle mennesker ville få at vide, at kejseren, han hjalp ikke. Og hvad skadede det desuden – eller hvem? Claude rodede aldrig i sine brugte studier. Og studierne fra Algier ville stå i pris nu – en vældig pris. Det vidste Leblanc. På sine egne øjne og øren stolede den karl og han havde jo været her idag, under "jublen". Og Leblanc var for klog. Leblanc gjorde ingen dumheder.

Leblanc ville vente med at sælge, om han så skulle vente lige til Claudes død – lige til hans død.

Mikaël var blevet stående, ret op og ned, lige under den elektriske krone:

– Ja, når Claude *døde* – –

Mikaël løb op ad trappen. Med et tryk tændte han alle atelierets lamper.

– Jo, der var studierne. Der lå mappen. Og de var der alle. Han talte dem og han talte dem ikke … For, som altid, når han gav hende noget eller hjalp hende med noget, var begæret efter Lucia skyllet ned igennem ham som en brand.

Så slog han mappen sammen og gik.

En times tid efter kom Charles Schwitt.

– Hvordan går det? spurgte han i vestibulen majordomus.

– Mestren hviler, svarede Jacques.

– Men jeg skal melde hr. Schwitt.

Charles Schwitt gik op i dagligstuen og Claude Zoret kom ind.

– Jeg ville bare se dig en gang endnu – idag, sagde Schwitt og han tog hans hånd.

– Og du er alene? sagde han og satte sig.

– Ja, sagde mestren og tændte i hele det store rum: jeg er alene. Hvem skulle der vel være her? Charles Schwitt fo'r med hånden over sit ansigt:

– Du er vel også træt? sagde han.

Men så begyndte han at tale om dagen idag, om hvad *den* havde sagt og hvad *den* havde ment og om alle dem, som havde været der. Der manglede jo ingen, slet ingen, det var da hele Paris, sagde han.

– Men hvor var Adelsskjold? spurgte han pludselig.
– Jeg ved det ikke, svarede mestren.
– Og englænderne, blev Charles Schwitt ved: de var de mest entusiastiske af dem alle.
De var rent ude af sig selv, forsikrer jeg dig, ganske vilde.
Charles Schwitt holdt inde et øjeblik og sprang i tanken:
– Men, teknisk, tror jeg aldrig, du har gjort noget så dejligt som luften i "Job".
– Jeg har brugt mine studier fra Algier, sagde mestren.
– Ja, det har du sagt, sagde Schwitt. Men den luft var pragtfuld. Hvor er de studier? Jeg har vist aldrig set dem.
– Vi kan jo finde dem, sagde mestren.
Og de gik op mod atelieret.
– Her er lys, sagde mestren. Alle de elektriske lamper brændte endnu.
– Her skulle de være, sagde han og gik hen imod en reol, hvor han søgte blandt nogle mapper, mens Charles Schwitt havde fulgt efter ham.
– Nej, de er her ikke, sagde Claude Zoret, der vedblev at søge:
– Og heller ikke her ...
– Nej, heller ikke ...
Pludselig var mestrens hænder begyndt at skælve, mens han greb mappe efter mappe.
– Og heller ikke her, sagde han og hans hænder faldt ned fra bindet, som han holdt.
– Men de må jo være her, sagde Charles Schwitt, der søgte ligesom mestren.
Men Claude Zoret rørte sig ikke. Så sagde han og talte, som om tungen ikke rigtig ville lyde ham:

– Jeg skal spørge Jacques.

Og han gik ned.

Det var Jules, der kom, da han ringede.

Mestren spurgte:

– Når gik hr. Mikaël?

– Klokken var vel ni, sagde Jules, og han lagde til:

– Hr. Mikaël gik med en stor mappe.

Mestren støttede hånden mod ryggen af en stol:

– Det er godt, sagde han og Jules gik.

– De er der ikke, Claude, sagde Schwitt, der kom ned ad trappen.

Mestren stod på samme sted.

– Jeg skal, sagde han, en dag lade Jacques søge efter dem.

– Men nu går jeg, sagde Schwitt, du er træt.

– Ja, sagde mestren, der stirrede ind i lampen: nu er jeg træt.

Charles Schwitt tog hans hånd:

– Farvel, sagde han:

– Men, hvor dine hænder er kolde.

– Det er de tit, sagde mestren: Farvel.

Da Charles Schwitt var gået, vendte mestren tilbage til sit atelier og slukkede alle lamper.

Majordomus ville slukke i vestibulen, da det ringede på porten og portneren lukkede op.

Det var hr. Adelsskjold, som stod udenfor.

Han havde sådan en underlig tyk kappe på, der var slået op om ørene, så han lignede en sær sæk med en høj hat i toppen.

– Det er mig, sagde han og holdt sig ved porten.

Inde i vestibulen sagde han igen med en stemme, som slog tungen mod hans tænder:

– Det er kun mig, sagde han og satte sig i en stol.

Majordomus bøjede sig helt forskrækket ned mod hans ansigt, der stirrede frem af den opslagne krave:

– Er hr. Adelsskjold syg? sagde han.

Men Adelsskjold sagde blot som før:

– Sig, det er mig.

Og han blev siddende.

Da majordomus kom ind i dagligstuen, sad mestren ved bordet. Det var, som blev han vækket af en søvn og havde dog ikke sovet.

– Hvad vil du? sagde han og vendte hovedet brat.

– Det er hr. Adelsskjold, sagde majordomus, der rystede uden at vide hvorfor.

Mestren havde rejst sig:

– Adelsskjold, sagde han: Lad ham komme.

Mestren blev stående, med øjnene fæstede mod døren, til han havde set Adelsskjold, der kom ind som en vaklende bylt og løftede begge sine arme og faldt som en, der ikke kan stå mere, ned over en hvilebænk og hulkede – hulkede, som hulkede hele hans legeme med, hele hans sjæl og hele hans legeme.

– Hvad er der sket, sagde mestren.

– Hvad er der sket, mand, sagde mestren.

Men han fik til svar kun den samme hulken (som når et dyr kunne få lov til at græde), der fyldte hele rummet og alle kroge med sin hjælpeløse lyd.

– Mand dog.

– Mand dog, sagde mestren og pludselig sagde han:

– Adelsskjold, Adelsskjold, tag tøjet af, tag Deres tøj af.

Og Claude Zoret begyndte at ruske i ham og fik ham halvt rejst op og tog tøjet af ham, som han ville have taget tøjet af et lille barn.

Så stilnede Adelsskjolds gråd eller den blev lydløs, og han sad kun på kanten af hvilebænken, besynderligt, bestandigt vrissende med sit hoved som et stykke kvæg, hvis hjerne heden smerter.

Mestren talte til ham og vidste ikke, hvad han selv sagde.

Så spurgte han på én gang og hans stemme blev hæs:

– Hvem var med?

Han ville have brugt et andet ord men han sagde "med".

Adelsskjold så op på ham for første gang:

– Toll, sagde han, Toll og Ehrenswärd.

– Men hvis De havde set ham, sagde han og det var, som hans ansigt igen forvildedes: Hvis de havde set ham –

Med ét holdt Adelsskjold hovedet stille og øjnene fæstede hen på mestren.

– Han sænkede armen – forstår De – han sænkede armen – således (og Adelsskjold gjorde bevægelsen) sådan, før jeg skød ... før jeg skød, forstår De – – og jeg skød ... Jeg havde set det og skød – som ind i en skive ... ind mod hans bryst.

Mestren stirrede mod en lampe. Det var et nu, som flimrede dens lys for hans øjne.

– Ind i hans bryst, gentog Adelsskjold ud i luften.

Og på svensk, på tysk, på fransk, blandende alle de landes sprog, hvor han havde færdedes, begyndte han at tale igen, vise om igen, sådan, sådan havde han skudt og sådan faldt Monthieu – ja, næsegrus, plat ned, med ansigtet sådan, plat

ned, ansigtet nedad, lige mod jorden med ansigtet – lige mod jorden med ansigtet – – jorden, forstår De, den frosne jord.

Og han blev ved at gentage, ved at sige og sige:

– Forstår De – mod den frosne jord, forstår De, den hårdtfrosne jord.

Men mestren, der ville flytte hans tanke, som ville han udrive et søm af en mur, sagde:

– Hvor er fru Adelsskjold?

Det var, som Adelsskjold studsede.

– Hjemme, sagde han.

Pludselig stod han op og han gik hen foran mestren.

– Og hvad nytter det så, sagde han, sig mig, hvad nytter det?

Mens han stod foran mestren, løb tårerne ned ad hans kinder.

Lidt efter lidt blev han roligere. Han satte sig i sofaen. Nu og da rystede hans legeme.

Mestren sad ubevægelig og tavs. Når Adelsskjold begyndte at hulke igen, gik der en sitren over Claude Zorets ansigt.

Vandet rislede svagt i sine kummer.

Så sagde Adelsskjold sagte, som man siger det uhjælpelige:

– Jeg har ejet hende og kommer aldrig til at eje hende mer.

Mestren talte ikke.

Men på én gang sagde Adelsskjold og så frem over bordet på Claude Zoret:

– Har De nogensinde mistet nogen?

Mestren svarede ikke. Sine tunge øjenlåg holdt han sænket.

– For, sagde Adelsskjold og førte hånden op til sin pande: Ellers tror jeg ikke, at man rigtig begriber eller ved, hvad det er.

Lidt efter sagde han:

– Hvis jeg kunne få lidt frisk luft. Kan vi ikke gå op på balkonen?

– Jo, sagde mestren, lad os gå derop.

De gik op ad trappen side om side og mestren åbnede balkonens dør:

– Det er blevet tåge, sagde han.

– Ja, det er blevet tåge, gentog Adelsskjold i ganske samme tone.

Og de stod begge lænede til gelænderet.

Mestren stirrede frem i tågen. Pladsens lys blev til matte skær i natten og gadernes lyd svandt hen, som aflivedes de i den tunge luft.

Så sagde Adelsskjold og hans stemme lød, som gled den sammen med tågen:

– Claude, sagde han: Og når så alt er forbi, kommer det værste –

– Hvad kommer? spurgte mestren.

– Tilsidst spørger man sig selv – og Adelsskjolds stemme brast – om man virkelig også har elsket hende … eller om hun kun var mig nødvendig.

– Nødvendig?

Claude Zoret havde grebet om gelænderets rand.

– Ja, hviskede Adelsskjold frem i tågen.

Mestren havde åbnet sine øjne, næsten spilet dem op – som så han forfærdet, i et eneste lyn, hele sit liv:

"Nødvendig – nødvendig."

Men Adelsskjold sagde igen:

– Når man ser ind i sig selv …

– Ja, svarede mestren og hans tanke gentog:

"Nødvendig, kun nødvendig" ...

– Når man ser langt ind i sig selv, sagde Adelsskjold, der stirrede mod tågen.

– Ja, svarede mestren og rørte sig ikke, mens hans tanke så:

"Nødvendig – kun nødvendig".

"Nødvendig, sådan var det – nødvendig ... hans ungdoms hustru, kvinden fra Montreuil, hun havde været ham nødvendig – kun nødvendig til at bære ulykkens tid"...

Adelsskjold talte ikke mere, mens mestren stod som en støtte i tågens rand:

"Og Mikaël – – ja, Mikaël, også Mikaël" ...

Der gik en skælven gennem Claude Zorets legeme.

– Jo, også han havde været ham nødvendig, kun nødvendig for ham, da alt var forbi og ingenting mættede ham mer, nødvendig i hans celle og hans fængsel – nødvendig for at han kunne bære sin berømmelses jern.

– "Nødvendig, jo, også Mikaël ... kun nødvendig. Ham nødvendig."

Adelsskjold rørte sig ikke. En trækning af en sidste hulken gik igennem hans legeme.

Men mestren sagde ud i tågen:

– Og når man har set sig selv ...

– Ja – og Adelsskjold vendte sit sitrende ansigt imod ham – ja, mester, ja, hvad da? Mestren svarede ikke. Hans stenansigt stirrede mod tågen.

– Kom, lad os gå ind, sagde han. Natten et kold.

Og de steg ned.

... Mestren var i sit sovekammer. Majordomus hjalp ham:

– Dette, sagde Jacques, har dog været mestrens største dag.

Mestren så på majordomus' ansigt:

– Måske du har ret, sagde han.

Og med albuerne støttet mod sine knæ og hænderne begravede i det hvide skæg blev han siddende på kanten af sin seng.

– Men mestren fryser, sagde majordomus, der så, at hans legem skjalv.

– Ja, svarede mestren.

– Godnat.

Majordomus gik.

... Claude Zoret måtte atter rejse sig i sin seng. Åndenøden var over ham.

Det var, som om hans hjerte ville standse, mens hans åbne mund snappede efter luft.

V

Majordomus åbnede døren for de tre læger, der trådte ind fra soveværelset, mens Charles Schwitt rettede blikket mod deres ansigter.

De tre herrer talte, i et hjørne af stuen, kort og sagte. Ranke, i de sorte frakker, med deres glatte ansigter, lignede de tre nævninger i en jurys sal.

Da de to var gået, trådte Charles Schwitt frem i stuen og spurgte, med øjnene på lægens ansigt:

– Hvordan er det?

Lægen svarede:

– Det er det samme.

Og lidt lavere lagde han til:

– Det samme og – døden.

Et nu var der stille, og de to mænd var lige blege.

Så sagde Charles Schwitt, der støttede sig til bordet, hvor han stod, og hans stemme var næsten uhørlig:

– Vil det blive svært?

Hr. Brouart så ikke på ham.

– Vi ved det ikke, sagde han: men Claude Zoret er stærk.

Og i en lidt lavere tone spurgte han:

– Når kommer notaren?

– Vi venter ham hvert øjeblik.

– Det er godt.

Og lidt højere eller lidt hårdere spurgte lægen:

– Og hvor er hr. Mikaël? Mestren spørger efter ham. Det gør ham urolig.

Charles Schwitt svarede, med øjnene mod gulvet:

– Der er gået bud – igen.

Der gik en trækning over hr. Brouarts ansigt:

– Jeg kommer tilbage om to timer, sagde han og gik.

Da lægen kom ned i vestibulen, ringede telefonen påny – klingert op i huset, der var så tyst, som var det tomt.

– Her må være stille, sagde han til majordomus, der rakte ham sit tøj.

– Ja, hr. doktor, sagde majordomus. Men det er bladene, der hele tiden spørger i telefonen …

– Hvilket blad? spurgte lægen majordomus, der var gået hen til høretragten.

– Det er *Le Temps*, svarede Jacques.

Og hr. Brouart, i hvis ansigt der var kommet et andet, et ligesom forretningsmæssigt udtryk, gik, da han hørte bladets navn, selv til telefonen, hvor han talte ind i tragten, længe, distinkt som under en forelæsning i fakultetet – mens majordomus, der hørte hans ord, pludselig gav sig til at bevæge sine læber, som om han mumlede en helt mekanisk bøn.

Lægen talte stadig ind i telefonen:

– Ja, hjerteklapperne lammedes pludseligt, synes det. Jeg tilkaldtes klokken to. Men katastrofen havde jeg ventet og frarådet sindsbevægelserne igår.

– Farvel, dr. Brouart ringede af.

– Jeg er her tilbage om to timer, sagde han og han steg i porten ind i sin vogn.

Denis kom ind i vestibulen, listende op ad trinene.

– Hvordan er 'et? Sagde han og så på majordomus. Kuskemasken var ligesom gledet af ham og han havde, i angsten, fået sit skræmte bondeansigt igen:

– Hvordan er 'et? gentog han, da majordomus ikke svarede:

– Hva' sa'e han?

Majordomus svarede endnu ikke. Han stod med sammenfoldede hænder midt i rummet.

Og Denis satte sig, uden at spørge mer, ned på trappens trin, underligt frysende, i en sær stilling, som sad han foran en ild, der var gået ud – til han pludselig sagde op mod majordomus, der havde sat sig i sin stol med bestandig mumlende læber:

– Bæsterne vil ikke æde, sagde Denis og han sad som før.

Det ringede hastigt på porten. Det var Jules, der kom løbende.

– Hr. Mikaël var ikke hjemme, sagde han.

Majordomus havde pludselig rejst sig. Et øjeblik så man, hvilken kæmpekarl han var.

– Meld det, sagde han.

Og uden at han vidste det, havde han løftet den gotiske stol op i dens arme og lod den falde igen.

Jules gik op ad trappen og ind, hvor Charles Schwitt sad foran sovekammerdøren, sammenfalden, i en enlig stol.

– Hr. Mikaël var ikke hjemme, sagde Jules midt i stuen.

Charles Schwitt havde løftet sit hoved.

Jules ville ikke have genkendt hans ansigt.

– De kan gå, sagde Schwitt.

Da Jules kom ud på trappen, mødte han den yngste kok, der, i sit hvide tøj, kom ud fra den store spisesal.

– Hvordan er det? hviskede den unge mand, hvis ansigt var blegt under det nedkæmmede hår.

– Nu er 'et vel snart, hviskede Jules, hvis øjne skinnede af angsten.

Og de blev begge stående, tæt ved hinanden, på den mørke afsats, mens telefonen dernede skingrede på ny.

... Charles Schwitt havde rejst sig og han åbnede sagte soveværelsets dør.

Dr. Brouarts ammanuensis stod op i halvmørket, hvor han sad, i skyggen af den store seng.

– Mestren blunder, hviskede han.

Charles Schwitt talte ikke. De sad tavse, hver i sin krog, og lyttede til mestrens stødvise åndedrag.

Pludselig åbnede mestren sine øjne og han ville vende hovedet:

– Hvem er her? spurgte han.

– Det er mig, sagde Schwitt, der havde rejst sig.

Den syge flyttede atter sit ansigt.

– Tak, sagde han og lukkede sine øjne igen.

De tav et øjeblik. Så hviskede ammanuensis:

– Mestren venter.

Schwitt bøjede hovedet.

– Men notaren kommer vel snart, sagde ammanuensis igen.

Charles Schwitt havde rejst sig og stod ved sengens fodende med blikket fæstet på mestrens bryst.

En dør gik i stilheden og mestren løftede brat sit hoved igen:

– Hvem kom? sagde han og stirrede på Charles Schwitt.

– Her er ingen.

– Ingen, sagde mestren og hans ansigt faldt tilbage. Kun de lange øjenlåg sitrede over hans gule kind. Men pludselig slog han øjnene op på ny, og frygtsomt eller som lyden smertede ham, sagde han:

– Kommer Mikaël?

– Ja, han kommer.

– Tak.

Der hørtes trin igennem huset, mange trin op ad alle trapper.

– Claude, sagde Schwitt, som ville han kalde.

– Claude. Det er notaren.

– Godt, hviskede mestren.

– Det er godt, sagde han.

Han ville rejse sig, men hans ansigt fortrak sig af smerten.

– Lad Jacques komme, sagde han.

Majordomus rettede puderne, så mestren sad halvt oprejst.

– Tak, sagde han: Tænd så.

Majordomus trykkede på den elektriske og alle lamper tændtes.

– Så lad dem komme, sagde mestren.

Hr. Roux kom ind. Bag ham fulgte to herrer.

Mestren bøjede sit hoved, men alle betragtede ham, hvid som han lå, i lyset, under den mørkrøde sengehimmel.

– Har De dokumentet med? spurgte han og hans stemme var ganske klar.

– Ja, mester, svarede den unge advokat, der havde arvet notariatet efter sin fader og som var bleg under det friserede hår.

Og han spurgte, mens hans stemme rystede let:

– Skal jeg oplæse det for mestren?

– Nej, svarede mestren, lad mig læse det selv.

Den unge mands fingre fik ikke åbnet mappens lås.

– Her, mester, sagde han og rakte Claude Zoret dokumentet.

Mestren tog det og pludselig rejste han sig helt i sin seng, og siddende rank – hvad enten fordi det smertede ham mindre eller det skyldtes bondens ærbødighed under udøvelsen af lovens handlinger – læste han testamentets ord. Alle havde bøjet deres hoveder. Kun Charles Schwitt betragtede ham ufravendt.

– Jeg, Claude Zoret, hvis hustru er død og som blev en ensom på jorden, bestemmer herved som min velovervejede og sidste vilje, at ved min død, da skal alt, hvad jeg måtte efterlade mig …

Mestrens stemme blev tydeligere, som var hvert et ord en skrue, han borede ind i en sten, mens notarerne ventede med deres hoveder bøjede og Charles Schwitt var hvid som det lagen, om hvilket han krammede uden at han vidste det.

Men mestren blev ved at læse:

– Være sig rede penge, faste ejendomme, effekter af alle arter tilfalde og tilhøre min plejesøn Eugène Mikaël, født i Prag den ottende februar 1880, så at den nævnte Eugène Mikaël overtager alt mit bo efter mig …

Mestren standsede et sekund, og Charles Schwitt holdt blikket fæstet mod hans ansigt.

– Som min eneste arving.

Mestren holdt inde – alle tav.

– Ja, sagde mestren: Således er det ret.

Og vendt mod majordomus sagde han:

– Ræk mig pennen.

Majordomus tog den og, med dokumentet støttet mod notarens mappe, mens de to røde segl lå på lagenet som to skinnende pletter af blod, skrev Claude Zoret på papiret sit navnetræk – mens notarerne havde løftet deres ansigter.

– Det er godt, sagde mestren: Nu De.

Og hans øjne fulgte hver, der, som vidne, skrev under, med et blik som bondens, der mistænker til det sidste.

– Nu kan der altså intet forandres? spurgte han og støttede sig pludselig til sengekanten.

– Nej, mester.

– Tak, sagde mestren.

Og han tog afsked ved at løfte sin hånd.

Majordomus fulgte de trende herrer, mens Charles Schwitt blev stående ved sengen.

Mestrens øjne hvilede på lagenet:

– Nu er det skrevet, sagde han og pludselig brød to tårer frem fra hans øjne, der i livet så sjældent kunne græde.

Han sank tilbage ned i sine puder. Hans øjenlåg var lukkede. Ånden drog han møjsomt. Kun når en dør gik eller skridt lød, gled der en trækning over hans ansigt, som hos den, der lytter og endnu venter.

På én gang rejste han sig halvt i sengen:

– Sluk de lamper, hviskede han og faldt hen igen.

Charles Schwitt slukkede, og mestren lå i mørket.

Da notarerne kom ned, var vestibulen fuld af folk, en snes af mennesker, der talte højt og imellem hverandre, mens de gik til og fra telefonen. To herrer, i åbentstående overfrakker og med høje hatte på hovedet, gik hen mod hr. Roux og sagde:

– Så kan man da endelig få noget at vide. Kære ven, her er jo ikke et væsen til at give bladene oplysninger.

Tre herrer, der var kommet fra et teater og som var i kjole, interviewede hr. Brouarts ammanuensis, der røg en cigaret og blev ved at sige:

– Det er meget interessant … Det er hjerteklapperne, der ikke vil gøre tjeneste. Vi blev tilkaldt klokken to, tyve.

Og idet ammanuensis geskæftig vendte sig til en anden herre af pressen, sagde han:

– Mit navn er Fabre, Fabre, gentog han og blev ved:

– Vi tilkaldtes klokken to, tyve. Men hr. Claude Zoret var allerede blevet syg inat.

En tegner fra *Le Matin* havde Jules henne i en krog og spurgte gang på gang:

– Men hvor står sengen, hvor står sengen i værelset?

Og vendt til en kollega sagde han:

– Kære ven, vi ætser vore klichéer på to timer.

Det ringede på porten igen. Det var en korrespondent fra *New York Herald*. Han var så tynd som en rosentræsstok og sagde til sin kollega:

– Kablet venter til midnat.

Majordomus havde fulgt hr. Roux til vogns.

Notarens vogn kom ikke frem på gaden for alle journalisternes køretøjer.

Da Jacques vendte tilbage, spurgte en herre fra *Le Temps* ham, om hr. Charles Schwitt ikke var til stede.

Tegneren fra *Le Matin* lo højt gennem rummet:

– Ja, spørg De ham, sagde han. Der får De nok noget at vide. Han plyndrer straks sine egne erindringer.

Majordomus havde ikke svaret. Men da en af de kjoleklædte, tæt ved trappen, stod med telefontragten ved sit øre, greb majordomus pludselig om den, så herren slap sit tag.

… Jacques gik videre, lukkende alle døre så fast, som ville han stænge dem.

Mestren drejede møjsomt sit hoved, da han kom ind:

– Hvem er det? spurgte han sagte.

– Det er kun mig, mester, svarede Jacques.

– Er det dig?

Mestren førte tænderne ned i sin læbe:

– Løft mig, sagde han pludselig.

Åndenøden kom tilbage. Schwitt og Jacques løftede det stønnende legeme, mens mestren blev blå i det gule ansigt.

– Doktoren, doktoren, råbte Schwitt.

Jacques løb bort fra sengen og råbte ud gennem stuerne:

– Doktor, doktor …

– Ja, ja, svarede lægen dernede.

– Doktor … doktor …

– Ja.

Lægen var løbet op ad trinene.

Men råbet lød endnu, angstfuldt, gennem dørene, ned over trapperne, hvor journalisterne stimlede sammen, mens herren ved *Herald* sindig gik hen mod telefonen for at være førstemand med besidderens ret.

Anfaldet var ovre.

Doktoren stod ved mestrens seng, da han åbnede sine øjne.

– Luk op, hviskede han. Luk op – – Luk op til badeværelset.

– Ja, mester.

– Skaf mig mere luft. Skaf mig mere luft.

– Ja, mester.

Majordomus åbnede badeværelsets dør, og mestren slog atter blikket op mod lægen:

– Hvem er her? spurgte han.

– Vi, svarede lægen.

Claude Zorets læber trak sig sammen:

– Hvor er Schwitt? sagde han.

– Jeg er her, sagde Schwitt, der stod lænet til sengen.

Mestren vendte øjnene mod ham.

– Sæt dig der, sagde han.

– Og lad de andre gå.

Lægen og majordomus gik, mens Charles Schwitt satte sig på sengekanten. Nær mestren som han sad, fornam han hans legeme skælve under tæpperne.

Mestren havde flyttet sine øjne og han talte langsomt. Gennem halvmørket skinnede hans ansigt.

– Charles, sagde han, vil du love mig, at når jeg er død, vil du føre mig hjem, hjem til "Kilderne", *der* hvor jeg kom fra. Der vil jeg hvile midt i agrene *der*, hvor sæden skyder og græsset grønnes. *Der* vil jeg ligge ene. Og snart vil ingen vide, hvor det er gemt, som en gang hed Claude Zoret.

Mestren havde lukket sine øjne. Fra badstuen hørte man en enlig og langsom dråbes fald.

– Lover du mig det? sagde mestren.

– Ja, Claude, jeg lover dig det.

Mestren blev ved at se ind i hans ansigt, fest, som ville han tage ham i ed:

– Og I vil begrave mig en morgen, når solen står op og ingen skal kende stedet, hvor jeg blev lagt.

– Jeg lover dig det.

– Og ingen skal rejse nogen sten med mit navn, så længe dit ord er til – lover du mig det?

– Jeg lover dig det.

En hulken trængte sig frem over Charles Schwitts sammenpressede læber. Men mestren sagde roligt:

– For mennesker skal ikke rejse mindesten for en, de ikke kendte.

Charles Schwitt havde dækket ansigtet med sine hænder, men tårerne, der strømmede ud fra hans øjne, piblede frem mellem hans fingre:

– Claude, du ved dog, hvem du var.

Men mestren åbnede sine skælvende læber og sagde:

– Jeg var intet. Hvem tæller, Charles? Ingen af os.

Og mens et frygteligt ryk bragte hans kæmpelegeme til at sitre, sagde han:

– Mit liv var nogle billeder … som jeg malede med nogle hjerters blod.

Døren gik og mestren drejede hurtigt sit hvide ansigt:

– Hvem er det? sagde han hastigt.

– Det er kun mig, svarede Jacques.

– Er det dig, hviskede mestren og lukkede øjnene til.

Men ude af sig selv, forpint af en smerte, der fortrak hele hans ansigt, havde Charles Schwitt rejst sig op fra sengens kant og gik.

På dagligstuebordet greb han et stykke papir og med blyant og med en skrift, der næppe var til at læse skrev han:

– Claude Zoret er døende. Charles Schwitt.

Han lagde det i konvolut og skrev udenpå, før han ringede.

– Til hr. Mikaël, sagde han til Jules, der kom ind: Men straks.

Da Charles Schwitt var gået, havde mestren løftet sit hoved.

– Jacques, kaldte han.

– Ja, mester.

– Kom herhen.

Majordomus gik hen til sengen.

– Her er jeg, mester, sagde han.

Pludselig slog Claude Zoret sine arme op om majordomus' hals:

– Jacques, sagde han og stirrede sin tjener ind i hans ansigt, som ville han vriste den sidste sandhed ud af hans mund: Er der gået bud efter Mikaël?

– Ja, mester.

Armene slap og mestren sank tilbage på sine puder.

– Er det Charles? spurgte han, da Schwitt kom ind igen.

– Ja, Claude.

Mestren lå en stund med lukkede låg.

Så sagde han:

– Hvor er mit ur?

Schwitt tog det.

– Her er det, sagde han.

– Hæng det der, sagde mestren, *der*, hvor jeg kan se det.

– Ja.

Charles Schwitt hængte det, hvor han ville.

– Tak, sagde mestren.

Han talte ikke mer. Hans øjne fulgte ufravendt urets glidende viser.

Charles Schwitt havde knuget sin hånd om stolens kant.

Han læste hans tanker.

Mikaëls vogn rullede op foran havegitret, og Mikaël sprang ned for at hjælpe fru de Zamikof ud.

Den unge tjener åbnede døren og sagde:

– Der har været bud fra hr. Claude Zoret og Jules har bragt et brev.

Mikaël gjorde en bevægelse, som var han utålmodig:

– Hvor er det? spurgte han.

– Jeg har lagt det op, sagde han og bøjede sig.

Fru de Zamikof og Mikaël gik op. Brevet lå på toiletteborde t.

– Det er fra Schwitt, sagde Mikaël, der havde læst udskriften.

Og enten angst eller grebet af en pludselig uvilje, der gemte hans angst, sagde han til Lucia:

– Luk det op!

... og åbnede det alligevel selv og læste det og blev stående, mens sveden som smådråber lå på hans pande.

– Hvad er det? spurgte Lucia og hun skød hastigt sin nakke frem mellem Mikaëls ansigt og brevet, han holdt i sin hånd.

Og foran døden eller måske drevet af døden trykkede Mikaël sine læber ned under Lucias opstrøgne hår.

Men på ny stirrende frem for sig og lyvende for sig selv – for det var ikke det, han frygtede – sagde Mikaël:

– Lucia, jeg har aldrig set nogen, der skulle dø.

Lucia havde allerede åbnet sin kåbe.

– Skal jeg følge dig? sagde hun og begyndte at lukke kåbens spænde igen:

– Jeg kan tage en vogn i Rue de Rivoli og køre tilbage.

Hun var allerede gået nogle skridt og Mikaël fulgte hende.

De gik ned ad trapperne og de trådte ud i haven, tæt til hinanden.

– Hvor violerne dufter, sagde Lucia.

– Ja.

– Så tidligt på året.

– Ja.

De gik frem langs kajen, hen over broen.

– Se, det er fuldmåne, sagde Lucia.

– Ja, sagde Mikaël, der løftede sit ansigt:

– Så dør han ved fuldmåne.

De trådte ind i Louvre-portens mørke, da Mikaël pludselig spurgte:

– Lucia, hvad tror du egentlig om døden?

Lucia løftede brat sit lysende ansigt imod ham:

– At *vi* lever, sagde han.

Og som beruset af lykkens sejrsskær over hendes ansigt, af hendes stemmes klang og hendes skuldres sitren, som han fornam gennem hendes kåbe, bøjede Mikaël sig over hende, hviskende hendes navn:

– Lucia, Lucia, Lucia –

uden at kunne standse.

De gik ud i Tuileriernes gård. Hele den mægtige plads lå hvid i månens skin, hvor statuerne løftede deres sten. Der var ingen. De to var ene. Der hørtes ingen lyd. De var helt alene.

– Hvor her er skønt, hviskede Lucia.

– Ja, her er skønt, svarede Mikaël, hviskende som hun.

De var standsede midt i rummet.

Gitrenes gyldne spidser lyste i månens skær som hundreder af glædesblus, der tændtes, og søjlernes gyldne kugler syntes

som nye kloder at glide gennem nattens luft:

– Lucia, Lucia, min elskede.

Midt i månens lys, mens gitrene tindrede som flammer, slog Mikaël sine arme ned om Lucias hals:

– Lucia, Lucia, råbte han. Er jeg nu din mand?

– Ja, min elskede.

– Manden for dig?

– Ja, min elskede.

– Den eneste mand for dig?

– Du, elskede.

– Jordens eneste mand for dig?

– Ja – så længe jeg elsker dig.

– Sanddru du, sanddru du, hviskede Mikaël ned over hendes ansigt under kyssenes regn.

Og som i en jubel, der ville sprænge hans væsen, stormede han frem over pladsen, råbende hendes navn, udslyngende hendes dejlige navn, fangende mure, stenmasser, tagene ind under lyden af hendes elskede navn:

– Lucia, Lucia.

Og pludselig rakte han sin arm op i månens lys – og det syntes, som bar han et skinnende glavind i sin hånd –:

– Lucia, Lucia, se ...

Han pegede på Louvres mur.

– Se, hvor stenmændene spiler deres øjne op.

– Lucia, og han løb tilbage og han dækkede hendes ansigt med kys:

– De har aldrig set – aldrig før, to mennesker, der elskede.

De stod et nu.

Så kørte der en vogn over pladsen.

Og glemmende alt, alle, der levede, og alle dem, som skulle dø – råbte de på vognen og sprang ind.

– Hjem, råbte Mikaël: hjem.

Mestren havde ikke talt.

Majordomus, der kom ind, åbnede sovekamrets dør. Men mestren rørte sig ikke.

Ufravendt betragtede han urets glidende viser, mens Charles Schwitt sad ved hans seng.

De hørte længe dråbernes fald og urets dikken, mens mestrens bryst arbejdede svagt.

På én gang ville Claude Zoret dreje sit ansigt.

Men han mægtede det ikke mer.

– Hvad vil du, Claude? hviskede Schwitt og bøjede sig ned over mestrens hoved.

– Tag uret bort, sagde mestren. Jeg ser det ikke mere.

Charles Schwitt stod op og ville tage uret.

Men det faldt fra ham, ned på sengetæppet.

– Hvor er det? spurgte mestren og Charles lagde uret i Claude Zorets iskolde hånd.

– Lad det være dit, sagde mestren og trykkede uret ind i vennens hånd.

Han lå en stund.

Så sagde han:

– Hvor er du, Jacques? spurgte han.

– Her er jeg, mester, svarede majordomus, der trådte hen til sengen. Han kunne knap bære sit eget, store legeme.

– Tak, min ven, tak for al ting, sagde mestren og søgte om hans hånd, mens det var, som en stille og sidste hulken trængte

op i hans hals:

– Og glem mig ikke.

Tårerne løb ned ad majordomus' kinder og faldt på mestrens hånd.

– Jacques, min ven, sagde mestren, for mig skal du ikke græde. Jeg går hen, hvor hjertet bliver stille.

Han lå endnu med de brustne øjne åbne. Hvid og ubevægelig under tæppet lignede han stenmanden på en sarkofag.

Pludselig gik der et smil over hans ansigt, et smil af vemod eller af en mild smerte.

– Hvorfor smiler du, Claude? spurgte Schwitt sagte.

– Jo, Charles, sagde mestren og han talte helt tydeligt:

– Nu kan jeg dø roligt, for jeg har set en stor kærlighed.

Charles Schwitts hoved sank ned på hans bryst.

Men mestren havde lukket sine øjne og han talte ikke mer.

Døren gik. Det var hr. Brouart. Ved siden af sengen betragtede han mestrens ansigt.

Han tog om pulsen. Den føltes ikke længer.

– Spejlet, sagde han og vendte sig til ammanuensis.

Den unge mand rakte ham spejlet, og lægen holdt det frem over den døendes mund.

Henne i krogen var majordomus sunket ned og bad sine lydløse bønner. Charles Schwitt havde rejst sig. Udtryksløse stirrede hans øjne frem i rummet.

Lægen løftede spejlet. Med et silkeklæde afviskede han tågen, der dækkede det, og han holdt det atter over mestrens mund.

Ingen trækning gik mer gennem det stille legeme.

Jacques havde rejst sig, og Charles Schwitt drejede pludselig sit ansigt, da lægen hævede spejlet på ny:

Dets flade bar ikke længer mærke af nogen ånde.

– Det er forbi, sagde lægen sagte og han lagde spejlet bort.

Majordomus hulkede højt, mens Charles Schwitt med sammenknugede hænder blev stående, hvid, ved den dødes fødder.

Men ammanuensis var, med uret i hånden, allerede gået for at underrette de herrer journalister.

... Da Charles Schwitt kom ned, var vestibulen tom. Kun nogle glemte aftenaviser og nogle stumper af cigaretter flød der hist og her.

Men da Charles Schwitt kom ud på gaden, holdt der en droske foran porten og en herre sprang ud af vognen:

– Kære kollega, sagde han og rakte Charles Schwitt et visitkort, De forstår, en gentleman vil ikke forstyrre Deres sorg, Deres dybe sorg ... Men det er kun et spørgsmål, som ikke kan genere: Hvem, min herre, tror De, skal tage dødsmasken?

Charles Schwitt dirrede i sit ansigt:

– Min herre, nu skal her være fred, sagde han og løftede hånden næsten, som ville han slå.

Den pelsklædte herre af pressen blev forfjamsket og gik et par skridt.

Men midt på fortovet vendte han sig igen og sagde, idet han bukkede halvt:

– Men dødsøjeblikket var jo klokken tolv? sagde han og han føjede til: De ved dog, kære herre, at publikum vil underrettes.

Journalisten sprang ind i sit køretøj. Han var af raseri helt fortrukket i sit ansigt. Men han skulle huske det reklame-dyr, hr. Charles Schwitt. Som om ikke publikum havde ret til at blive underrettet.

Da han kørte over *Place de la Comédie*, strakte journalisten pludselig hovedet ud af vinduet.

Han havde set hr. Leblanc komme styrtende over pladsen og han råbte kunsthandleren an.

Hr. Leblanc løb hen til vognen, med helt forstyrret ansigt:

– Ved De det, kære ven, sagde han: Ved De det …

– Ja, svarede herren af pressen: Jeg kommer lige derfra. Han døde klokken tolv.

Hr. Leblanc var stået op i vognen:

– Klokken tolv, gentog han ganske forfjamsket.

Men den herre af pressen sagde i en tone, som dens, der spiller sin del på Børsen:

– Har De noget af ham på hånden?

Hr. Leblanc syntes ganske svimmel:

– Kære ven, sagde han: kære ven, jeg har jo netop idag erhvervet alle hans studier fra Algier.

Journalisten så på ham:

– Det er en formue, sagde han.

Og idet han i tankerne rapt opbyggede tre reklame-kroniker til sine aviser, tilføjede han, som den, der allerede tager sin part i foretagendet:

– Naturligvis kan De stole ganske på mig.

… Charles Schwitt gik gennem Louvres gård, over broen, hen ad kajen, ind i Mikaëls have.

Alt var mørkt.

Et øjeblik stod Charles Schwitt foran det tavse hus.

Så råbte han op mod balkonen:

– Hr. Mikaël, mestren er død.

Det lød som et stenkast mod de lukkede ruder.

Så gik han.

Mikaël havde rejst sig op i sin seng. Hele hans legeme skælvede.

Men Lucia slog sine arme op om hans skuldre:

– Vær rolig, hviskede hun og førte hans hoved ned imod puden:

– Vær stille. Jeg er hos dig.

Om "Mikaël"

Forfatter: Herman Bang (1857-1912).
Første udgave: *Mikaël*. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag, København og Kristiania 1904. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter J. C. Leyendecker (1874-1951): *Advertisment for the Arrow Collar Man* (1932).

ISBN 978-87-7628-002-4
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-247-0 (Ølstykke 2012).

www.ebib1800.dk

